

Tuomo Sirkä

SAADAANKO TEHDÄ PYYDETTYÄ PAREMMIN?

Arkkitehdin tekemisiä, kokemuksia ja lastuja työpoluilta vuosina 1972-2022

Kuva: Näkymä Saimaalle Mikkelin Neitvuorelta, 2008

Contents

Motto	5
Johdanto	5
Kiitoksia	5
Miten minusta tuli arkkitehti	6
<i>ENSIMMÄINEN ELÄVÄ ARKKITEHTI</i>	6
Arkkitehtiopintoihin 1970- luvulle	7
<i>ALAN TÖITÄ MUURAHAISTASOLLE</i>	7
Opiskelut 1969-1975	8
1970-luvun alun opiskelijatoimintaa	8
Opiskeluista työelämään	9
Alan töitä, avustavia tehtäviä	9
Arkkitehtitoimisto.....	9
Kaupunkisuunnitteluvirasto.....	9
Välivuosi valtiolla	10
<i>SOTKUN TISKI</i>	11
Arkkitehtikurssilaiset 1969	11
Vakituisia töitä	12
Vantaan kaavoitus- ja kiinteistövirasto, asemakaavasuunnittelija 1976-1982	12
<i>RAPURETKI</i>	14
<i>DESINFIOITU PIKKUJOULU</i>	14
Yhteenveto Vantaalta	15
Ulkomaille uusiin tehtäviin	16
<i>KÄYTÄNNÖN SELVIÄMISTÄ YMPÄRISTÖN MUUNTUMISVAIHEESSA</i>	17
<i>KESKUSTELUJA BENGHAZIN ARKKITEHTIKOULUSSA</i>	18
Havaintoja Libyan rantavyöhykkeen suunnittelukohteista.....	18
Finnplanco /Finnmap Oy, Al Baha, Saudi-Arabia, kaavoitusarkkitehti 1982-1984 ...	19
Nokkakolari.....	21
Tieltä suistuminen - kaksi kuollutta.....	22
Kamelikolari - ei henkilövahinkoja	22
<i>TOIMISTON RYÖSTÖ</i>	23
Rakennussuunnittelutoimisto Nylund Oy, Kuopio, arkkitehtiosaston päällikkö ja toimitusjohtaja 1984-1989.....	24
<i>NOPEASTA IDEASTA MERKITTÄVÄÄ KAUPUNKIUUDISTUSTA</i>	25
<i>VEÄRINPÄIN RAKENNETIIN</i>	26
Kuopiosta takaisin Helsinkiin	27
Finnmap Oy, Helsinki, arkkitehtiosaston ja rakennussuunnittelusektorin päällikkö 1987-1993	27
<i>PIENEN TOIMEKSIANNON PERHOSVAIKUTUS</i>	28
<i>MARKKINOINTIA URALIN ALUEELLE</i>	29
Suuresta toimistosta yrittäjäksi	30
Kysyntää ulkomaille	33
<i>TARJOUSVALMISTELUA KYPROKSELLA</i>	33
<i>ERÄMAAHAN HAIHTUVA SATTUMAPERUSTEINEN TEKOJOKI</i>	34
Pohjoismaista vertailupohjaa	34
<i>NORDPLAN 1994</i>	35

Devecon Oy, vanhempi arkkitehti Tripoli, projektipäällikkö Etiopia 1996-98	35
Mekelen strateginen yleissuunnitelma 1996	36
<i>SUUNNITTELUJA SISÄLLISSODAN JÄLKEEN</i>	37
<i>TRIPOLIN KÄMPPI</i>	38
Bahir Darin strateginen yleissuunnitelma 1998	39
<i>VIERAANA BAHIR DARISSA</i>	40
Kansainvälisistä tehtävistä kotimaahan	40
Suomen Arkkitehtiliitto ry. SAFA, pääsihteeri 1998-2007	40
<i>MAANKÄYTTÖ- JA RAKENNUSLAIN JALKAUTUS</i>	42
<i>APOLIN JALKAUTUS</i>	42
<i>RAKENNUSTIETOSÄÄTIÖ ALAN KEHITTÄJÄNÄ</i>	43
<i>KANSAINVÄLISTÄ YHTEISTYÖTÄ</i>	43
<i>ARMI-HANKE</i>	44
<i>EETTISIÄ KYSYMYKSIÄ KOLLEGOILLE</i>	45
Suunnittelutehtävien pariin takaisin	46
Lisensiaattitutkimus kaupunkisuunnittelun laadunhallinnasta.....	46
<i>LAADUNHALLINTAA PETOSEN KÄYTÄNNÖSSÄ</i>	47
Evata Oy /Pöyry Architects Oy, operatiivinen johtaja 2007-2009	48
<i>ILTAPÄIVÄN IDEASESSIOITA</i>	49
Pöyry Finlandin toiminta hiipui	49
Uusiin haasteisiin: Sito Oy /Sitowise Oyj, johtava konsultti 2009-.....	49
Rakentamisen laatua edistämässä	51
Finnmap, arkkitehtisuunnittelun laadunhallinta.....	51
ATL:n laadunohjaus	51
Rakentamisen laatu RALA	52
<i>ALUEELLISEN KESTÄVYYDEN OHJAUSTA SITOSSA ja SITOWISESSA 2009- ....</i>	53
Ammatillista vapaaehtoistoimintaa (SAFA ym.)	54
Pohdintoja ja havaintoja 50 vuodelta	54
Lopun aluksi	54
Yhteenvedo viideltä vuosikymmeneltä.....	55
Mikä tänään olisi laatua?	56
LIITE: Projekteja vuosilta 1973-2023	58
2009- Sito Oy /Sitowise Oyj, Johtava konsultti	58
2013-2017 Viabero Oy (oma toimisto), erikoisasiantuntija	59
2007-2009 Evata Oy /Pöyry Architects Oy, operatiivinen johtaja	59
2001-2009 Viabero Oy (oma toimisto), erikoisasiantuntija	59
1998-2007 Suomen Arkkitehtiliitto ry. SAFA, pääsihteeri	59
1993-1998 Lohman Arkkitehdit Oy, Helsinki, johtava arkkitehti.....	60
1987-1993 Finnmap Oy, Helsinki, arkkitehtiosaston ja rakennussuunnittelusektorin päällikkö.....	62
1984-1989 Nylund Oy rakennussuunnittelutoimisto, Kuopio, arkkitehtiosaston päällikkö ja toimitusjohtaja	63
1982-1984 Finnplanco Ltd /Finnmap Oy, Kaavoitusarkkitehti Al Baha, Saudi-Arabia	65
1982-1982 Kaista & Sebbas Oy Insinööritoimisto, Helsinki.....	66
1974-1984 Vantaan kaavoitus- ja kiinteistövirasto: asemakaavasunnittelija	66
1975-1976 Puolustusvoimat: Asevelvollisuus	66
1974-1975 Vantaan kaupunki, nuorempi suunnittelija	66

1973-1974 Helsingin kaupunkisuunnitteluvirasto, asemakaavaosasto, tutkimusavustaja /arkk.yo.....	66
1971-1973 Arkkitehtitoimisto Ilkka Rimala Ky, avustava suunnittelija /arkkit.yo	67

Motto

Onnistuminen [kaupunkisuunnittelussa] ei ole yhden tai kahden ihmisen työtä. Tarvitaan joukkue.

Prof. Pentti Murole viimeiseksi jääneessä blogissaan 9.12.2021

Johdanto

Vuonna 2021 osui lukemiseksi Helsingin Sanomien Teema-julkaisu 5/17. Yhdessä haastattelussa kustantajan edustaja peräänkuulutti kuvauksia keskiluokan elämästä. Sellaisia ei romaaneissa teemanumeroon haastateltujen kustantajien ja muiden mukaan juurikaan näy.

Olenko ehkä keskiluokkaa? Pohdin, että arkkitehtina kuulun siihen sekä ammattini että asuinalueeni keskimääräisen tulotason ja koulutusjakauman perusteella. Vanhempani olivat alemmaa keskiluokkaa eli työväenluokkaa. Itse sain koulutustua, ja pienen sosiaalisen nousun kautta olen päätenyt sosiologien luokituksissa ylempään keskiluokkaan.

Olen vuodesta 1975 toiminut noin seitsemässä erilaisessa tehtävässä. Ne kaikki kuitenkin ovat liittyneet arkkitehtuuriin ja kaupunkisuunnitteluun tai ainakin ovat sivunneet näitä aloja. Jälkikäteen tarkastellen vähän yllättäenkin huomattava osa tekemisistäni on ollut edellytysten ja mahdollisuuksien luomista kulloisillekin tiimiläisille ja kollegoille. Tärkeimpänä tavoitteena oli koota hyvä tiimi ja saada sen jäsenet tekemään parasta mahdollista. Myöhemmin rakennus- ja kiinteistöalalla erityisesti koulutuksessa tuli esiin kansainvälinen käsite mentorointi. Tätä kirjoittaessani huomasin vuosien mittaan mentoreineeni monia ammattilaisia, sekä työyhteisöissäni että alalla yleisemminkin.

1980-luvulla rakennus- ja kiinteistöalalle tuli melkein viralliseksi noteerattu laatuajattelu. Mielestäni siinä on kysymys täsmälleen samasta asiasta; tavoitteena on tehdä asiat mahdollisimman hyvin ja mielellään vähän paremmin kuin on osattu tilata. Tässä tarkastelussani laatuajattelu ja mentorointi kulkevat punaisena lankana.

Työtekemiseni noin 50 vuoden ajalta eivät ole olleet arkkitehdille aivan tavanomaisia. Jossakin vaiheessa aloin kirjata tekemisiäni muistiin pieninä lastuina. Kirjauksistani syntyi tämä kertomus, jossa keskityn ammatillisiin tekemisiin.

Kiitoksia

Kokemukseni noin 50 vuoden ajalta eivät ole olleet arkkitehdille aivan tavanomaisia. Kertomuksessani olen maininnut etunimillä lukuisia erinomaisia ammattilaisia, joiden kanssa olen tehnyt suunnittelutöitä vuosien mittaan. Edesmenneet olen yleensä maininnut myös sukunimellä.

Kaikille esitän suuret kiitokset todella mainioista ja erinomaisen sujuvista yhteistöistä kaikkina kuluneina 50 vuotena.

Uran alkuvaiheita

Miten minusta tuli arkkitehti

Kirjoitin ylioppilaaksi vantaalaisesta (silloin Helsingin maalaiskunta) Tikkurilan yhteiskoulusta vuonna 1969. Koulu meni helposti. Kokeisiin tarvitsi lukea vain kursorisesti, koska oppitunneilta jäi sen verran asioita mieleen, että sain kokeissa parhaimpia arvosanoja. Keskikoulun (nyk. yläaste) ammatinvalinnanohjauksen viimeisenä vuonna oli luento ammatinvalinnasta. Luennon lopuksi alustaja kysyi, mitä kiinnostuksia heräsi. Alustuksen perusteella kiinnostuin arkkitehdin tehtävistä, joista tiesin enintään mediassa esiin tuotuja kuuluisia nimiä ja ajankohtaisia hankkeita. Viittasin, ja puheenvuoron saatuani esitin kiinnostukseni.

Tunnin jälkeen kaverini, saman kylän poika ja koulumatkojen kumppani Sakari kommentoi, ettei sinusta ikinä arkkitehtia tule. Niiden pitää osata laskea ja piirtää. Siinä hetkessä päätin, että siinäpä näet. Matematiikan kokeissa olin saanut tavallisesti kymppejä, joten ei siinä osiossa mitään ongelmia näkynyt. Tavoitteekseni vakiintui pyrkiä arkkitehdin opintoihin ja sitä varten perehtyä lukiossa erityisesti piirtämiseen.

Merkittävänä sparrauspohjanani toimi lukioluokalleni satunnaisesti syntynyt lauantairyhmä. Tikkurilaan oli valmistunut uimahalli, jossa oli Suomen ensimmäinen 50 metrin rata. Lukion viikko-ohjelmassa oli urheilutunnit lauantaisin aamupäivällä. Uimisen jälkeen meille tuli pienellä, noin 6-8 hengen ryhmällä tavaksi kokoontua hallin kahvioon kahvittelemaan ja pohtimaan maailman menoa hyvinkin laajalla skaalalla. Kahvikeskusteluissa vahvistui näkemykseni, että tosiaan alan pyrkiä arkkitehdin tehtäviin. Muutaman lauantairyhmäläisen kanssa on jäänyt vuosiakin kestäneitä yhteydenpitoja, kuulumisten vaihtoja ja ystävyvyyksiä. Keskikoulukaveristani Sakarista tuli sittemmin poliisi. En ole häntä myöhemmin tavannut.

Lukio meni jo keskikoulussa vakiintuneella painolla, tavallisen hyvin arvosanojin. Kuvaamataidon opettajani (silloinen tehtävänkuvaus), taitavan akvarellistin KyllikkiS:n kanssa kävin syvällisiäkin keskusteluja, ja sain häneltä hyviä vinkkejä visuaaliseen esittämiseen. Yleistavoitteeni pohjalta osallistuin kesällä 1968 silloisen Kansainvalistusseuran kuukauden mittaiseen nuorten kuvataideleiriin Oriveden opistossa. Kurssin vetäjänä toimi sittemmin Ateneumin opettajana ja Lahden Muotoiluakatemian johtajana toiminut Antti Hassi. Kuvanveistoryhmää veti Leena Ruusuvaara. Kiinnostuin taiteen käsillä tekemisestä sen verran, että käytin koko kuukauden kuvanveistoon. Kotiin kuljetettavia tuotoksiakin tuli joitakin kymmeniä kiloja.

ENSIMMÄINEN ELÄVÄ ARKKITEHTI

Kansainvalistusseuran kuukauden mittaisella nuorten kuvataideleirillä Orivedellä kesällä 1968 meidät nuoret leiriläiset kutsuttiin paikalliseen kulttuuritapahtumaan, jonka yhtenä alustajana oli sittemmin akateemikoksi nimitetty arkkitehti Reima Pietilä. Hänellä oli tuolloin yhteistyötä paikallisen, kuvanveistäjä Aimo Tukiaisen perustaman Purnu -kesätapahtuman kanssa. Pietilä oli pukeutunut rohdinpellavaisesti, ja pitkähköä, hieman hapsottavaa vaaleaa tukkaa peitti sinivalkoinen väinämöiskalotti.

Pietilän menninkäismäinen habitus laittoi miettimään, että jos ryhdyn arkkitehdiksi, pitääkö alkaa pukeutua jotenkin kalevalaisesti tai muuten erikoisesti. Onneksi aikanaan selvisi, että ihan tavallisesti arkkitehti yleensä pukeutuu. Pietilän pukeutuminen oli vain tuoheen yhteen tilaisuuteen säädetty.

Arkkitehtipintoihin 1970- luvulle

Ylioppilaskirjoituksissa sain täydet pisteet, ja koulutodistuksen arvosanojakin opettajat nostivat sillä perusteella vähän ylöspäin. Pääsin helposti sisään silloisen Teknillisen korkeakoulun (nyk. Aalto-yliopisto) arkkitehtiosastolle Otaniemeen.

Arkkitehtiosaston pääsykokeita oli vuonna 1969 uudistettu. Oli perinteinen kahden viikon karsintakurssi, jolla luennoitiin matematiikkaa ja tentittiin sitä. Suurin osa pääsykokeesta kuitenkin oli vakiintuneita piirtämis- ja luonnossuunnittelutehtäviä. Niitä oli mukava tehdä alkukesän lämpimissä ilmoissa Otaniemessä korkeakoulun maailmankuulun päärakennuksen edustan hienolla nurmikolla.

Vuonna 1969 ensimmäistä kertaa valintakokeisiin kuului myös nk. soveltuvuustesti. Hämärässä luentosalissa väläyteltiin diaprojektorilla kuvia, joita piti muistista jäljentää ja täydentää. Oli myös sanallisia, lukusarja-, verbaalisuus-, yms. tehtäviä. Tehtävät tuntuivat helpoilta, ja sain niistä hyviä pisteitä. Muistaakseni soveltuvuustestin pisteitä kuitenkaan ei laskettu pääsykokeen kokonaispisteisiin, koska menettelyä vasta kokeiltiin.

Sain hyvän tilaisuuden tutustua kaupunkisuunnitelmien käytännön toteuttamiseen, kun pääsin kesätöihin mittamieheksi Helsingin maalaiskunnan (nyk. Vantaan kaupunki) kiinteistövirastoon. Monikulmiomittaukset yhdyskuntarakentamisen käytännön perustana tulivat tutuiksi.

Joskus on käynyt mielessä, minkä alan olisin valinnut, jos keskikoulun ammatinvalinnan luennolla olisinkin kiinnostunut jostakin muusta kuin arkkitehdin tehtävistä. Valintaani en kuitenkaan ole koskaan katunut, päinvastoin olen siitä itseäni monta kertaa onnitellut.

ALAN TÖITÄ MUURAHAISTASOLLE

Kirjoitettuani ylioppilaaksi hakeuduin ja pääsin vuonna 1969 kesätöihin silloisen kotikuntani Helsingin Maalaiskunnan (nyk. Vantaa) mittausosastolle. Ryhmän tehtävänä oli tehdä monikulmiomittauksia nykyisen Länsi-Vantaan alueella. Alueelle on sittemmin noussut suuria kaupunginosia, kuten Myyrmäki, Martinlaakso ja Kivistö.

Maastossa etenimme neljän hengen ryhmänä suhteessa lähimpään kolmiomittaustorniin, ja rakensimme maastoon kiveen tai kallioon hakattuja putkia, joiden tarkasti mitattuja ja kirjattuja koordinaatteja maastomittausten perusteella käytettiin alueen maastokartan tekemiseen.

Ryhmämme vetäjä, maanmittausteknikko Esko, mittasi teodoliitilla kulmat edelliseen ja seuraavaan pisteeseen. Kirjuri merkitsi lukemat vihkoon. Minulla apupojalla oli tehtävänä raivata linjoja. Piti kaataa näkemisesteinä olleita pensaita ja joskus isompiakin puita.

Eräs piste suon laidassa osui punamuurahaisten polulle. Totesin muurahaisten liikenneyhteyden, rakensin mittauspisteen ja katsoin näkemälinjoja. noita ahkeria pienelukoita väistellen. Kerroin haasteesta muille paitsi ryhmähuumorin perusteella vetäjällemme Eskolle.

Seurattiin kiinnostuneina ja reaktioita odottaen, kun Esko asettui teodoliittia lukemaan, ja miten muurahaisten vähitellen kiipesivät housunpunteista sisään ja miten Esko sitten haastavaan tilanteeseen havahduttuaan luovasti tanssien riisui housunsa.

Opiskelut 1969-1975

Teknillisen Korkeakoulun (TKK) Arkkitehtiosastolla aloitin opinnot syksyllä 1969. Vuosi oli Suomen yliopisto-opetuksen kannalta sikäli merkittävä, että TKK oli ensimmäinen yliopisto ja arkkitehtiosasto sen ensimmäinen yksikkö, jossa siirryttiin perinteisistä vuosikursseittain kaikille samoista kurssirakenteista valinnaisuuteen. Olimme koekaniineja. Vuonna 1969 TKK:n arkkitehtiosastolla aloitettiin ns. suorituspistejärjestelmä, jossa opiskelija voi valita kursseja tavoitteidensa mukaan. Sittemmin järjestelmä, opintopisteiksi uudelleen nimettynä, on vakiintunut Suomen korkeakouluissa.

Alussa erityiskurssien tarjonta verrattuna perinteisiin vuosikursseihin luonnollisesti oli vaatimatonta, mutta kuitenkin todellista. Muutama kurssikaverini silloisen opinto-ohjelman pohjalta laski ja arvioi, miten nopeimmin voisi päästä pois eli valmistua. Pari heistä valmistuikin noin neljässä vuodessa, mikä arkkitehtien silloiseen noin 12 vuoden keskimääräiseen valmistumisaikaan verrattuna oli huima ennätys. Heidän ammattiuraansa jälkikäteen katsoen nopeasta valmistumisesta ei mitään erityistä kuitenkaan seurannut.

Ensimmäisenä opiskelukesänä 1970 olin rakennusliikkeessä työmaaharjoittelijana. Teimme pääasiassa ikkunaremontteja Helsingin kantakaupungissa. Muutakin käytännössä käsillä tekemisiä osui tehtäviin. Ne olivat isäni peruja omakotiasumiseen välttämättöminä vastaan tulevina kasityökaluin tehtäviä tuttuja ja helppojakin.

1970-luvun alun opiskelijatoimintaa

Otaniemessä oli vuonna 1969 poliittisesti aktiivista opiskelijatoimintaa, kuten muillakin yliopistopaikkakunnilla. Ranskasta vuonna 1968 alkanut liikehdintä oli levinnyt myös Suomeen, ja TKK:n opiskelijatoiminta oli jälkikäteen arvioituna huomattavankin poliittista vastakkaisine ryhmineen. Oli tehty vireillä olleeseen opintouudistukseen liittyen ns. arkkitehtiosaston valtaus. Julkisivuon ripustettiin banderolli "Rakennamme vasta kapitalismin raunioille". Selvästi aktiivisin ryhmä teekkaripoliitikassa oli vasemmiston ns. taistolaiset, silloisen tunnetun poliitikon Taisto Sinisalonen mukaan.

Olin lukiolaisena vuonna 1968 osallistunut Tšekkoslovakian miehitystä vastustaviin mielenosoituksiin Neuvostoliiton edustuston edustalla Helsingin Tehtaankadulla. Kaikkiaan kuitenkin vierastin poliittista joukkotoimintaa. Otaniemessä en tuntenut kiinnostusta poliittisesti vastakkain asettuneisiin teekkaritoimiin. Tunsin jonkinlaista toiseutta, mutta en myöskään keväällä 1970 hankkinut teekkarien perinteistä tupsulakkia. Tupsulakkia eivät silloin hankkineet monet muutkaan kurssikaverini.

Suorituspistejärjestelmän ja ylipolitisoituneen opiskelijatoiminnan maailmassa meille vuonna 1969 aloittaneille arkkitehtiopiskelijoille ei muodostunut oikeastaan minkäänlaista kurssihenkeä. Ensimmäisen puolen vuoden yhteisen peruskurssin jälkeen kukin teki oman kiinnostuksensa ja yksilöllisen suunnitelmansa mukaisia opintoja. Itse valitsin asuntosuunnittelun ja yhdyskuntasuunnittelun aineiksi, joista suorittaisin pitkän oppimäärän. Näin myös tein. Sittemmin asuntosuunnittelun tehtäviä ei kohdalleni montakaan osunut, yhdyskuntasuunnittelua sen sijaan sitäkin enemmän.

Arkkitehteille perinteisen mestari-oppipoika -mallin mukaan vielä 1970-luvulla parin vuoden opiskelun jälkeen aloimme hakeutua avustajaksi suunnittelutoimistoihin. Niin tein itsekkin kolmannelta vuodelta lähtien. Tavoitteena oli oppia käytännössä tekemisen tavat, joihin koulu antoi enemmän teoreettisen pohjan. Koululla käytiin valittuihin pääaineisiin kuuluneet pakolliset luennot ja kurssit, ja kotona tai toimistossa tehtiin vaaditut harjoitustyöt. Yhteisistä

kritiikkitalaisuuksista sai halutessaan irti paljonkin, kun näki, miten toiset olivat ratkaisseet saman tehtävän.

Opiskeluista työelämään

Perinteinen arkkitehdin kasvaminen työtehtäviin ja sitä kautta käytännön osaamiseen on vuosisatoja tapahtunut kisällinä käytännön suunnittelutöissä. Näin se toimi myös 1970-luvun alussa. Parin vuoden opiskelujen jälkeen pääsin vuonna 1971 teekkariharjoittelijaksi helsinkiläisen Arkkitehtitoimisto Ilkka Rimalan palvelukseen. Opin, miten laaditaan ehdotus suunnittelukilpailuun (asuntoreformikilpailu) ja miten tehdään rakennuspiirustuksia käytännössä.

Vuosina 1973-74 olin Helsingin kaupunkisuunnitteluviraston asemakaavaosastolla tutkimusapulaisena. Tehtiin seurantatutkimusta uuden asuinalueen Pihlajiston toteutumisesta verrattuna tavoitteisiin. Itse asiassa tarkastelussa analysoitiin laadunhallinnan toteutumista Pihlajiston suunnittelu- ja toteuttamishankkeessa. Todettiin, että alueelle saatiin aika lailla sitä mitä tilattiin. Pihlajistosta tuli aika tavallinen, aikansa tekniikalla toteutettu asuntolähiö.

Alan töitä, avustavia tehtäviä

Arkkitehtitoimisto

Kolmannella kurssilla vuonna 1972 menin töihin arkkitehtitoimisto Ilkka Rimala Ky:lle. Opin tekemään piirustuksia ja samalla käytännön suunnitteluakin. Yleisperiaatteena pienessä toimistossa oli tehdä asioita niin hyvin kuin osattiin. Aika samanikäisinä toimimme kollegiaalisesti. Hyödynsimme henkilökohtaista opastusta ja kriittisiä kommentteja toisiltamme koko ajan.

Arkkitehtiosastolla rakennussuunnittelun professori luennollaan kertoi yleistavoitteen, että jokaisen arkkitehdiksi valmistuvan tulee osata suunnitella kohtuullisen hyvä talo. Sama tavoite varmaankin koski myös asemakaavoja, vaikka sitä ei ääneen sanottukaan. Monet opiskelijakollegat sittemmin ovat suunnitelleet hyviä taloja, monet heistä kohteistaan meritoituneitakin. Kaupunkisuunnittelussa julkisuuteen meritoituminen onkin monta pykälää vaikeampaa. Käytännössä jollakin lailla tomiva tapa on menestyä jossakin alan suunnittelukilpailussa. Omalta A69 -kurssiltani en tällaisia esimerkkejä muista.

Kaupunkisuunnitteluvirasto

Rakennussuunnittelun käytännön töiden jälkeen hakeuduin opiskelijaharjoittelijaksi silloisen Helsingin kaupunkisuunnitteluviraston asemakaavaosastolle. Sain tehtäväksi avustaa FM HeikkiS:a, jolla oli vastuulla seurantatutkimus juuri vastikään valmistuneesta uudesta lähiöstä, Pihlajistosta. Tehtävänäni oli hakea erilaisia perustietoja alueesta ja sen suunnittelusta sekä tehdä yhteenvetotaulukoita. Paria kiinteistökehittämisen johtajaakin eri yhtiöissä pääsin haastattelemaan.

Jälkikäteen ajatellen pitkälti oli kysymys, miten tavoitteisiin pohjautuva laadunhallinta Pihlajistossa oli onnistunut. Hankkeen loppuraportissa HeikkiS kirjoitti, että aikataululliset ja määrälliset tavoitteet muodostuivat Pihlajistossa hallitseviksi. Hänen mukaansa ”eräät muut tekijät” jäivät vaille riittävää huomiota. Esimerkiksi tiivis rakentaminen jyrkkäpiirteiseen maastoon olisi edellyttänyt huolellista ja yksityiskohtaista suunnittelua, mihin kireässä aikataulussa ei ollut mahdollisuuksia. Minulla oli tilaisuus Heikille kommentoida raportin

luonnoksia. Se oli erinomaisen hyödyllistä kaupunkisuunnittelun piirteisiin ja toimintatapoihin perehtyvälle.

Pihlajiston seuranta oli kaupunkisuunnitteluvirastossa kokeilu toiminnan onnistumisen arvioimiseksi. Loppuraportin käsittelyssä seuranta pidettiin monella tapaa hyödyllisenä ja tarpeellisenä. Todettiin kuitenkin, että seurantaan tulisi sisällyttää alueen kokonaistavoitteen kannalta tärkeitä osatehtäviä, kuten prosessien tarkastelu, kenttätutkimukset ja asukkaiden mielipiteiden selvittäminen.

Väli vuosi valtiolla

Opiskelujen jälkeen suoritin varusmiespalveluksen vuosina 1975-76. Sen osana tuli kohdalle koulutusta ja valikoitumista ohjaava armeijan nk. palikkatesti. Siinä oli samanlaisia osia kuin mihin arkkitehtiosaston pääsykokeissakin kokeilussa testissä olin tullut tutustuneeksi. Tuloksia ei puolustusvoimat meille testatuille kertonut, mutta varmaankin pärjäsinkin ainakin kohtalaisesti, koska komennus piteni 8 kuukauden peruskoulutuksesta 3 kuukauden lisävaiheiksi aliupseerikoulun (AUK) kautta Haminaan reserviupseerikouluun (RUK). Olisin lisäksi kuukausista voinut kieltäytyäkin, mutta katsoin aika lyhyen kolmen kuukauden palvelusajan pidennyksen ehkä jatkoelämässä hyödylliseksi.

Katson edelleenkin, että kannatti sen verran pidempään kokea tämän erityisen organisaation toimintaa sisältä päin. Tiiminveto ja joukkuepeli käytännössä tuli harjoiteltua kunnolla. Siitä on ollut monenlaista kokemus- ja taustahyötyä myöhemmin työuralla.

Kiinnostavia oman alan tehtäviäkin osana varusmiespalvelusta tuli "valmiina väkeen" -rekrytoidulle vastaan. Lauantain aamupäivien tavallista siivouspalvelusta ennen viikonloppulomille lähtöä korvattiin kohdallani suunnittelutehtävillä, yksinkertaisista huomattavan vaativiinkin. Perusyksikössä Kouvolan ilmatorjunta(it) -patteristossa tehtäväksi tuli ensin esikunnan siivouskomeron sisustuksen järjestely, ja sitten jo vaativampana erilaisten karttojen laatiminen patteriston käyttöön.

Varusmiespalveluksen viimeisenä vaiheena upseerikokelaspaikakseni RUK:n jälkeen tuli Hyrylän it-rykmentti. Tehtäväksi annettiin laatia käyttösuunnitelma it-aselajin Lohtajan Vattajanniemen harjoitusalueelle. Se oli loppukeväästä 1976 monella tapaa antoisa tehtävä. Hankkeesta vastaavan kapteenin johdolla minä ja rakennesuunnittelun koulutuksen saanut kokelaskurssikaverini kävimme maastossa ja matkan yli pohdimme alueen perusratkaisuja ja käytännön toteutuksia.

Tehtävän lopputuloksena piti piirtää paperille harjoitusalueen alueellinen suunnitelma, väritettynä. Vastaavia alueiden käyttösuunnitelmia tuli sittemmin käytännön töissä tehtyä paljonkin.

En tiedä, miten Puolustusvoimat Lohtajan suunnitelmaani jatkossa on noudattanut. Lohtaja kuitenkin edelleen on ilmatorjuntasektorin harjoitusalue. Työkalut eli tykit ja niiden ohjausjärjestelmät toki ovat 1970-luvulta huomattavasti muuttuneet. Järjestelmät ovat nykyisin toisenlaisia. Perusasia, että hyökkäyspuolen tykki ampuessaan on jossain paikassa, on edelleen puolustajalla haasteena nopeasti löytää. Perinteisen sotataidon mukaan taktisesti tykistö aina ammuttuaan vaihtaa nopeasti paikkaa. Näin se edelleenkin toimii.

PITKÄAIKAISIA KONTAKTEJA

Reserviupseerikouluun (RUK) määrättyä olin jo peruskoulutuksessa omaksunut keinon, että erilaisiin organisaation päätavoitteisiin sopiviin tavoitteellisiin tehtäviin hakeutumalla voi välttää vakiopalvelukseen kuuluvia siivous- ja muita rutiinitehtäviä. Ilmoittauduin ja pääsin kurssijulkaisun tekemiseen, ulkonäkövastuulliseksi. Niissä tehtävissä tuli tutustuttua muutamiin, sittemmin yhteiskunnassa menestyneisiin ja näkyneisiin kavereihin, tässä mainittakoon mm. BjörnW, JuhaK, KariJ ja MattiR. Joidenkin kanssa tuli satunnaista yhteistyötä työelämässä myöhemminkin.

SOTKUN TISKI

Haminan reserviupseerikoulun (RUK) sotilaskodin tarjoilulinja oli vuonna 1975 loppuun kulunut. Sain tehtäväksi kurssikollegani toisesta yksiköstä arkkitehti JohanP:n kanssa suunnitella uuden. Perusvaatimuksena oli toimivuus ja toisena, että RUK:n työpaja pystyy sen tekemään. Meni siinä suunnitellessa mukavasti peruspalveluun kuuluneita lauantaisia siivousrupeamia muutama.

Pääsin eräässä tilaisuudessa vuoden 2010 paikkeilla pistäytymään sotilaskodissa kahvilla. Muistinvaraisesti vaikutti, että siellä vielä silloinkin oli paikallaan tuo aikanaan suunnittelemamme palvelutiski.

Arkkitehtikurssilaiset 1969

Työelämään siirryttyäni satunnaisia yhteyksiä kurssikavereihin luonnollisesti on ollut paljon. Olemme osuneet yhteen samoissa hankkeissa ja tavanneet usein erilaisissa pienen ammattikuntamme tilanteissa.

Joskus 1980-luvun lopulla, 20 vuoden päästä opintojen aloittamisesta tuli kollega HeikkiL:n kanssa puheeksi, että voisi olla mukava vanhoja kurssilaisia tavata. Onneksi oli tallessa vuoden 1969 Teekkarikalenteri, josta nimet löytyivät. Useimpien yhteystietojakin vielä löytyi. ja onnistuttiin järjestämään tapaaminen Suomenlinnassa, jossa Heikki tuolloin oli suunnittelupäällikkönä. Paikalle tuli yli 20 henkeä, ja kuulumisten vaihtoa vuosien päästä riitti. Myös lisää yhteystietoja saatiin, kun joku aina tiesi jonkun. Alettiin järjestää säännöllisiä tapaamisia, aluksi 3-5 vuoden välein, ja viime aikoina vuosittain. Muutama ekskursiokin lähialueille on onnistuttu tekemään.

Jälkikäteen tarkasteltuna ja ammattikunnan perinteisiin tehtäviin verraten meistä noin 50:stä A69-kurssilaisistakin tuli varsin tavanomaisen monipuolinen joukko arkkitehteja. Muutama kurssiltamme lopetti aika varhain ja vaihtoi alaa. Muutama ei koskaan valmistunut, mutta kuitenkin teki suunnittelijana arkkitehdin töitä.

Useimmat kurssikaverini työskentelivät toimistoissa suunnittelutehtävissä, ja heistä aika moni yrittäjänä tai osakkaana. Viranhaltijoiksi rakennus- ja yhdyskuntasuunnitteluun hakeutui usea, ja heistä johtotehtävissäkin työskenteli moni. Opettajiksi ryhtyi jokunen, ja kahdesta heistä tuli professori. M-RN oli ensin pitkään Arkkitehti-lehden päätoimittajana ja sen jälkeen Rakennustaiteen museon (nyk. Arkkitehtuurimuseo) johtajana. Sen jälkeen hän palasi yksityisarkkitehdin tehtäviin.

Kohdalleni aika pitkälti sattumien ja pyyntöjen kautta osunutta noin seitsemän erilaisen ammatin uran tapaista ei tietääkseni ole ollut kenelläkään muulla samalta kurssilta. Monille kollegoille tuli vielä aika suoraviivainen noin 40 vuoden työura. Nytemmin sellainen vaikuttaa

olevan varsin harvinaista. Itse saatoin olla ensimmäisiä, joille osui eräiden amerikkalaisten tutkimusten mukaan luontevia ja osaamista kehittäviä noin 5-7 vuoden mittaisia, toisistaan merkittävästi poikkeavia tehtäviä.

Vakituisia töitä

Olin Vantaan kaupungin (entinen Helsingin maalaiskunta, vuodesta 1972 Vantaan kauppalaksi ja vuodesta 1974 kaupunki) kaavoitusosastolla kesäteekkarina ja harjoittelijana vuosina 1974 ja 1975. Organisaatio ja työskentelytavat tulivat tutuiksi, ja vastaavasti tulin kaavoitusosaston vastuuhenkilöille tutuksi.

Vantaa kasvoi tuolloin erittäin voimakkaasti. Suomen nopeaan muuttumiseen, yhdyskuntien rakenteen muuttumiseen ja kaupungistumiseen liittyvät aluerakentamissopimukset kehittäjäyhtiöiden ja pääkaupunkiseudun kuntien välillä oli pääosin tehty, ja yleistavoitteiden ja -suunnitelmien mukaisten lähiöiden suunnittelu ja rakentaminen oli hyvässä vauhdissa.

Kasvun myötä Vantaakin kasvatti organisaatiotaan kaikilla tasoilla. Keväällä 1976 kaupungille haettiin useita uusia kaavasuunnittelijoita. Lähetin hakemuksen ja tulin valituksi. Samaan aikaan valittiin samoihin tehtäviin pari muutakin kollegaa.

Vantaan kaavoitus- ja kiinteistövirasto, asemakaavasuunnittelija 1976-1982

Asunto- ja teollisuusalueiden sekä saneerausalueiden asemakaavoja 11 kpl, yhteensä noin 300 ha.

Vantaan -kuten Suomessa monien muidenkin suurempien kuntien- suunnitteluorganisaatioita kasvatettiin järjestelmällisesti 1970-luvulla. Taustana oli vuoden 1958 rakennuslaki mm. yleiskaavoitusvaatimuksineen- Pääkaupunkiseudulle ja muihinkin suurimpiin kaupunkeihin kohdistunut suuri maassamuutto.

Vantaa oli 1970-luvulla edistyksellisen kaupunkisuunnittelun maineessa. Vuosikymmenen alussa kunta oli laatinut "Helsingin maalaiskunnan kaavoitusohjeet", joista sittemmin otettiin sisältöä myös silloisen sisäasiainministeriön (nyk. ympäristöministeriö) vastaaviin ohjeisiin. Ohjeiden laatijoina oli kunnan palveluksessa olleita, sittemmin monissa tehtävissä yhdyskuntasuunnittelun alalla toimineita ja ansioituneita asiantuntijoita, kuten MårtenB, MikkoM, JormaM ja KajN.

Eräänä nuorista suunnittelijoista tulin heti työsuhteen alkuun pyydetyksi asemakaavoituksen tavoitteita päivittävään työryhmään. Ryhmää veti meitä muita noin 10 vuotta kokeneempi kollega EilaR. Pohjana olivat em. Helsingin maalaiskunnan kaavoitusohjeet. Käytännössä tarkastelimme 10 vuoden takaisten suunnitteluohjeiden toimivuutta. Maastossa kiersimme erityisesti Vantaan uudelleen kaavoitettavia laajoja omakotialueita ja keskustelimme yleisesti asemakaava- ja korttelisuunnittelun tavoitteista.

Uudelleen asemakaavoitettavia alueita Vantaalla oli paljon, käytännössä 1940-luvulla palstoitettuja ja 1950-luvulla rakennuskaavoitettuja omakotialueita. Loppuraportin (Asuinympäristön parantamisesta, 1975) yhteenvedon mukaan asukkaiden vaikutus ympäristön laatuun oli varsin vähäistä. Kunnan ohjauskeinoiksi nähtiin maapolitiikka, [maankäyttö]sopimukset, kaavoituksessa asemakaavamääräykset sekä rakennusvalvonnan ohjausvaikutukset.

Vantaan asemakaavaosastolla organisaatio oli ammatillisesti hyvinkin tasa-arvoinen. Koin, että suunnittelun sisältöön kohdistuvia arviointejani ja ajatuksiani oikeasti huomioitiin. Osaston tarpeiden ja viraston käytettävissä olleiden tilojen vuoksi sijoituin asemakaavoituksen itäisen alueen erilliseen yksikköön, jonka tilat olivat Hiekkaharjussa, noin kilometrin päässä keskuspaikan Tikkurilan virastotalosta, jossa myös Vantaan läntisten alueiden suunnittelijat toimivat. Olimme erillinen, noin 15 hengen ryhmä. Fyysinen erillisuus emo-organisaatiosta loi ryhmään omanlaistaan yhteisöllisyyttä.

Suunnitteluorganisaation kasvaessa sitä ohjattiin yhteistoimintaan mittavilla sisäisillä koulutuksilla ainakin urani alkuvuosina 1976-77. Kuukauden työpäivistä koulutukseen ja seminaareihin saattoi kulua jopa puolet. Aiheina oli kunnan yleistavoitteiden tulkintoja kaavoituskäytäntöön, vuorovaikutuksen mahdollisuuksia kuntalaisten kanssa, ryhmätöiden ja ideapajojen harjoituksia, ajankohtaisia viranomaismääräyksiä, jne. Tutuksi tulivat kunnan muut asiantuntijatiimit, joiden kanssa käytännön suunnittelutyötä tehtiin, kuten kunnallistekniikan ja liikenteen sekä maisemasuunnittelijat ja ympäristöasiantuntijat.

Asemakaavaosastolla tehtävät oli organisoitu niin, että kohteelle nimettiin vastuullinen asemakaavasunnittelija, 2000-luvun kielellä kaavan pääsuunnittelija. Tässä roolissa opin tekemään töitä aluksi nuorena suunnittelijana ja kokemuksen kartuttua muiden asiantuntijoiden, kuten kunnallistekniikan, liikenne- ja maisemasuunnittelijoiden kanssa sekä kaavan vastuullisena huolehtimaan tavoitteiden mukaisesta kokonaisuudesta ja kaavahankkeen virallisesta hoitamisesta päätöksentekoon.

Erytynen piirre Vantaalla 1970-80-luvulla olivat vuorovaikutusta palvelevat kaavatoimikunnat. Kunnan päätöksenteko luonnollisesti silloinkin toimi rakennuslain mukaan lautakunta - hallitus - valtuustomallilla. Kaavoituksessa vantaalaista sovellusta olivat - mahdollisesti valtakunnan ensimmäiset - kaavatoimikunnat, joita uudelleenkaavoitettaville alueille nimettiin. Nimeämisen teki kaavoituslautakunta. Valintaperusteet olivat nimellisesti poliittisia, mutta toimintaan löydettiin yleensä alueen asukkaita, joilla oli paikallista oloista käytännön tietoa ja kokemusta - ja suostumusta olla jonkin poliittisen puolueen mandaatilla. Käytännön työskentelyssä oikealla tai nimellisellä puoluetustalla ei ollut merkitystä. Kaavatoimikunnan käsittelystä kirjattu kannanotto oli mukana, kun asemakaavaehdotuksia vietiin viralliseen käsittelyyn. Maankäyttö- ja rakennuslain (MRL-2000) myötä vastaavia menettelyjä on sittemmin vuorovaikutuksen nimellä sovellettu koko maassa.

Itselleni osui uudelleenkaavoituskohteista monivuotiseksi alueeksi vanhemmalta kollegalta IrmaS.lta perimäni Korson itäosan Metsola, jossa nimetyn kaavatoimikunnan kanssa teimme vuosien mittaan kaavojen päivityksiä ainakin kolmella osa-alueella. Kunnan ja asemakaavapäällikkömme PekkaW:n tulkitsema yleistavoite niin Metsolassa kuin vastaavilla alueilla muuallakin Vantaalla oli liberaali eli alueen tiivistymisen mahdollistaminen sallimalla rakennusoikeutta kahteen kerrokseen yleensä tonttitehokkuudella $e=0,25$ ja muutoin väljin kaavamääräyksiin. Oli mahdollista jakaa suuria tontteja sekä rakentaa omakotitalojen laajennuksia, rivitaloja ja pienkerrostaloja.

Uudelleen kaavoitetuista alueista nyt sukupolven kuluttua tarkasteltuna useista tuli kaupunkikuvallisesti aika lailla sekavia, tai myötäsukaisesti ilmaistuna vaihtelevia. Asukkaat kuitenkin ovat kaupungin tekemien selvitysten perusteella ympäristöihinsä yleensä tyytyväisiä.

Vantaan asemakaavaosastolla käytännön työskentely oli organisoitu pitkälti työpareittain. Itäisessä yksikössä meillä oli tiiminvetäjänä arkkitehti, TkL PenttiT, ja kullekin suunnittelijalle tulivat vuosittain vastuulle kaavoitusohjelman mukaiset kohteet.

Suunnittelijoina olimme aika lailla itsenäisiä. Työparina oli piirtäjä, joka toimi suunnitteluavustajana. Avustajan kanssa kokosimme lähtötiedot, tulostimme luonnokset ja valmiit suunnitelmat esittelyaineistoinen ja tarvittaessa kommentoimme niitä medialle. Noilta vuosilta on jäänyt mieleen, että avustajieni hienojen piirtämiskäsialojen ansiosta omien hankkeitteni havainnepiirroksat yleensä julkaistiin paikallismedioissa. Kollegat aluksi hieman kadehtivat, mutta oppivat sitten itsekin tekemään yksinkertaisen pelkistettyjä, helposti kopioitavia illustraatioita.

Laadunhallinnan näkökulmasta Vantaan asemakaavaosastolla menetelmänä 1970-luvulla olivat pääasiassa kollegojen katselmuksat ja tarkastukset. Ennen suunnitelmapaketin viemistä lautakunnan käsittelyyn aineisto esiteltiin tiiminvetäjä Pentille tai hänen nimeämälleen toiselle kokeneelle suunnittelijalle. Tämä -usein oman suunnitteluavustajansa kanssa- kävi sen läpi ja esitti kommenttinsa. Kommenttien ja korjausten jälkeen paketti vietiin luottamuselinten käsittelyyn.

Yhdessä tekemisistä työpareina syntyi myös pitkäaikaisia ystävyysuhteita, vaikka tehtävät ja työpaikat vuosien mittaan vaihtuivatkin. Vanhoja yhteyksissä olevia työkavereita itsellänikin on edelleen muutamia, kuten havaintojeni mukaan on myös monilla muilla silloisilla työkavereilla.

RAPURETKI

Vantaan kasvattaessa suunnitteluorganisaatiotaan meitä suunnilleen samanikäisiä tuoreita suunnittelijoita oli samassa organisaatiossa useita. Koimme yhteisyyttä ja ryhmäytymistä samantapaisten taustojemme ja elämäntilanteiden vuoksi.

Jonakin elokuun viikonloppuna kollega IiroT kutsui työkavereistaan noin kuuden hengen ryhmän Kustavista vuokraamalleen rantamökille. Pariin autoon lastattiin varusteet ja ruokatarvikkeet ja itsemme. Osa meistä oli jo perheellisiä, ja eräällä työkaverilla oli mukana esikoinen, parivuotias poika. Hänestä tietenkin tuli koko seurueen silmäterä.

Perjantai-ilta kului paikalle asettautuessa ja lauantain aamupäivä ulkoillessa hienoja maisemia ihastellen. Iltapäivällä valmisteltiin rapuillallista. Illallinen asiaan kuuluvine oheisineen nautittiin mökin terassilla elokuun kuutamossa. Merimaisemassa liikkui epätodellisesti leijuena täydessä valaistuksessa läheistä väylää ajavia ruotsinlaivoja. Keskustelu työ- ja muista asioista nykypäivän ja tulevaisuuden aiheineen venyi pikkutunneille, kuten vastaavissa tilaisuuksissa tavallisesti käy.

Joukon nuorin, 2-vuotias, luonnollisesti oli laitettu yöpuulle hyvissä ajoin. Niinpä hän sitten oman rytminsä mukaan heräsi aikaisin sunnuntaiaamuna. Kun muu joukko veteli sikeitä, hän haki itselleen tekemistä ja löysi keittiöstä teräskattiloita kansineen. Niillä sai aikaan mukavia ääniä, eikä mökissä aamuseitsemän jälkeen nukkunut kukaan. Ylös oli kömpiminen, ja paluupäivään valmistautuminen.

Tämän rapuretken nuoresta päähenkilöstä tuli sittemmin arkkitehti, mihin tämä kuvaamani retki ja sen aamuepisodi tuskin kuitenkaan erityisemmin vaikuttivat.

DESINFIOITU PIKKUJOULU

Jonkun vuoden marraskuussa kaavoitusosaston perinteinen pikkujouluilta järjestettiin Kaivokselassa erään yrityksen tiloissa. Virallista yhteistyötä eli kaavoituksen valmistelua

heidän kanssaan oli kesken, ja luonnos tontin kehittämisen suhteen oli saatu poliittiseen käsittelyyn.

Käytössämme oli yhtiön sauna, uima-allas ja seurustelutila. Ilta isäntien kanssa oli sopivan mukava. Juomana nautittiin lähinnä boolia, jonka terävöitykseksi eräs kollega oli lääkärituttavansa kautta hankkinut pirtua. Sitä kului illan mittaan kuitenkin vain ähän.

Lähtötilanteessa käyttämätön pirtupullo oli erään suunnittelijan kangaskassin päällä. Kassi sattui eteisen pallilta putoamaan, ja litra evisi kovalle laattalattialle. Porukalla pyyhimme lattian. Monta vuotta saatiin ko. yritykseltä kommenttia, että koskaan ei ole yhtä siistiä, jälkensä desinfioivaa vierasryhmää nähty.

Yhteenveto Vantaalta

Vantaan asemakaavaosastolla tein vuosina 1976-81 asunto- ja teollisuusalueiden sekä saneerausalueiden asemakaavoja vastaavana suunnittelijana 11 kpl, yhteensä noin 300 hehtaarin alueelle.

Niistä eräänä mielestäni onnistuneimpana on jäänyt mieleen nyt jo uuden kaavan mukaan toteutunut Tikkurilan perinteisen keskustan vieressä sijaitseva Oksanmäki. Alueella oli paikallisesti arvokkaina pidettyjä rakennuksia, kuten pari silloisen Helsingin maalaiskunnan ensimmäistä kerrostaloa, kansakoulu, kunnanlääkärin vastaanottotilat ja ”kaikkien tietämä” Oksan kauppa keskellä osa-aluetta. Muu rakennuskanta oli eri-ikäisiä omakotitaloja.

Tavoitteena Oksanmäessä oli tiivistäminen eli lisärakentamisen kautta asukasluvun lisääminen. Käytännössä se tarkoitti rakennusoikeuksien reipasta lisäämistä tonttien yhdistämisineen. Merkittävänä pidetyt, aika harvassa olleet rakennukset onnistuttiin asemakaavassa säilyttämään.

Yksittäistalot ovat pääosin korvautuneet kaavan mukaisesti pienillä, enintään 4-kerroksisilla kerrostaloilla. Suurkorttelin yleisvaikutelma Tikkurilan keskustan nykyään yhä korkeammalle kohoavassa kaupunkikuvassa on tämän päivän näkökulmasta arvioiden varsin tasapainoinen kokonaisuus.

Kuva: Tikkurilan Oksanmäki, havainnepiirros 1979

Ulkomaille uusiin tehtäviin

Eräänä harmaana marraskuisena lauantaina aamiaispöydässä sattui päivälehdestä silmään työpaikkailmoitus: haettiin kaavoitusarkkitehteja Saudi-Arabiaan. Pohdimme asiaa, ja yli viikonlopun alitajunnan ohjaamana lähetin alkuvuikosta hakemuksen. Vastauksena tuli aika pian silloisen Finnmapin ko. toiminta-alueen suunnittelujohtajan KalleS:n kutsu haastatteluun.

Tapaamisessa kuulin alkamassa olevasta isosta monialaprojektista Saudi-Arabiassa ja sain myös tilaisuuden keskustella tarjolla olevissa tehtävissä oleellisista työsopimuksellisista asioista. Keskustelussa osoitin kiinnostusta sen verran, että sain paluupostissa alustavan ehdotuksen työsopimukseksi. Ehdotuksen mukaan alueelle voisi muuttaa perheineen, ja keskusteltiin tähän liittyvistä käytännön järjestelyistä.

Kotona pohdimme tarjousta. Vähän seikkailuhengessäkin totesimme, että lasten vielä ollessa alle kouluikäisiä voisi olla oiva tilaisuus kokeilla parin vuoden ulkomaan komennusta. Muutaman päivän jälkeen ilmoitin KalleS:lle, että voidaan sopia tehtävästä ja viimeistellä työsopimus.

Kaista & Sebbas Oy insinööritoimisto, Helsinki, kaavoitusarkkitehti Libya 1982

Kaavoitusarkkitehti Libyan seutuhankkeissa: Ajdabiyan (50 000 asukasta) ja Sirten (50 000 as.) yleiskaavat; Ajdabiyan yleiskaavaehdotus, 50 000 as; Sirten yleiskaavaehdotus, 50 000 as, avustavia tehtäviä.

Sopiessani kahden vuoden projektista Saudi-Arabiassa 1982-84 sovin samalla, että ennen AlBahan projektiin siirtymistä voisin perehtyä nk. hiekkamaiden suunnittelu ympäristöön ja tehtäviin Finnmapilla menossa olleissa Libyan projekteissa.

Finnmapilla oli menossa kaksi kartoitus- ja seutusuunnittelun toimeksiantoa, ElKhalij ja Sebha. Ne kattoivat valtaosan Libyan pinta-alasta. Suurin osa kuitenkin oli Saharan hiekkarauma. Aukkaita alueilla oli aika vähän, mutta muutama yleissuunnittelun tasolla tarkasteltava taajama kuitenkin oli. ElKhalijin alueen kaupunkikohteet olivat Välimeren rannalla, Tripolista itään, ja Sebban kohteet suoraan Tripolista etelään.

Ensimmäisenä käytännön tehtävänä Libyassa oli osallistua lähtötietojen päivittämiseen tekemällä maastokäynti ElKhalijin rantakaistalle pääkaupungista Tripolista itään. Projektipäällikkö JormavH:n ja kunnallistekniikan suunnittelija PerttiS:n kanssa teimme parin viikon matkan tammikuussa 1982. Käytännössä merkitsimme saamillemme tuoreille ilmakuvakopioille kohdekaupungeissa olevia julkisia ja yksityisiä palveluja ja muita tarkentavia havaintoja.

Finnmapilla oli Tripolissa toimisto ja siellä muutama majoitushuone satunnaisia kävijöitä varten. Saimme käyttöön toimiston ison Peugeot-farmariauton, jolla päästelimme itää kohti noin 150 km/h vauhdilla laadukasta ja vähäliikenteistä rantavaltatietä pitkin. Kohdekaupunkeihin tietenkin pysähdyttiin havaintoja tekemään. Pienemmissä paikoissa hiljennettiin vauhtia ja saatettiin pysähtyäkin, jos kahvitutti.

Reitti vei myös RasLanufin tuolloin puolivalmiin öljynjalostuskaupungin ohi. Taustana oli Teknillisen korkeakoulun silloisen yhdyskuntasuunnittelun professorin Olli Kivisen 1970-luvulla neuvottelema hanke. Suomi avusti Libyaa perustamaan arkkitehtikoulun maan itäisimpään maakuntapääkaupunkiin Benghaziin. Koulusta valmistuneista suuri osa sijoittui valtion- ja paikallishallintoon. Yhteisen koulutustaustan kautta heidän kanssaan syntyi myöhemmin luontevia libyalais-suomalaisia tilaaja- ja suunnittelijayhteyksiä.

Tunnetuimpia Suomessa julkaistuja toteutettuja kohteita Deveconin 1980-luvun hankkeista ovat Jufran hallintokeskus (B&M Arkkitehdit) ja Sirten kongressikeskus (CJN Arkkitehdit).

KÄYTÄNNÖN SELVIÄMISTÄ YMPÄRISTÖN MUUNTUMISVAIHEESSA

Ravitsemushuolto maastokäynnillämme talvella 1982 oli haasteellista. Libyan yhteiskuntaa oli Muammar Ghaddafin johdolla muutettu radikaalisti. Hän mm. oli henkilökohtaisesti puskutraktorin puikoissa näyttävästi jyrännyt yksityisten kauppiaiden tukikohdan, Tripolin bazaarit. Kaupunkeihin oli rakennettu valtavia betonirakenteisia valtionkauppoja, Tripoliin muistaakseni kaksi kappaletta. Kauppojen tarjonta alkuvaiheessa oli vähintään yksipuolista: oli hyllymetreittäin sardiini- ja tonnikalasäilykkeitä sekä piimää ja jugurttia., mutta ei paljoa muuta.

Yksityiset leipomot tuolloin edelleen toimivat, ja Lähi-Idässä tavalliseen ruokavalioon kuuluvaa tuoretta hiivatonta vehnäleipää oli tarjolla. Maantien varrella viljelijät kauppasivat säikeittäin appelsiineja. Suunnilleen näillä ravinnoilla menimme pari viikkoa.

Vuonna 1982 arkkitehtikoulun hallinto ja toiminta oli siirtynyt pääosin libyalaisille. Koska toinen ElKhalijin suunnittelualueen pääkohteemme Ajdabiya oli aika lähellä Libyan itäosan keskuskaupunkia Benghaziä, päätimme pistäytyä siellä tervehtimässä suomalaisten avustuksella perustetun arkkitehtiosaston johtajaa, jona silloin toimi JoukoK.

Vuosien mittaan Benghazissa on toiminut opettajina useita suomalaisia arkkitehteja ja kaupunkisuunnittelijoita. Puolen päivän verran käytiin JoukoK:n kanssa läpi kuulumisia. Keskustelusta jäi vahvasti mieleen hänen hyytävän sarkastinen lausumansa "students, they just hang around". Viittaus tuli hallinnon 1980-luvulla harjoittamista puhdistuksista. Parhaita ja monessa tapauksessa samalla myös yhteiskunnallisesti aktiiveja opiskelijoita saattoi aamuisin oikeasti riippua lyhtypylväissä.

Koulun rehtorina toiminut JoukoK kertoi vuonna 1982 keskustelusta, joka oli seurannut jostakin väliarvostelusta: arkkitehtiylloppilas Alin sukulaiset varasivat rehtorille keskusteluajan. Tapaamiseen tulivat isä ja muutama miespuolinen sukulainen. Viestinä oli kysymys, että miten kaikin tavoin älykkäänä ja osaavana tiedetylle Alille oli jostakin harjoitustyöstä annettu vain keskinkertainen arvosana. Keskustelua tuettiin räpläämällä kunkin vieraan peruspukeutumiseen kuulunutta kalashnikovia (venäläinen, maailmalla yleinen rynnäkkökiväärimalli). JoukoK kertomansa mukaan otti palautteen diplomaattisesti. Tarina ei kerro, millaisin arvosanoin Ali aikanaan Benghazin koulusta valmistui.

Havaintoja Libyan rantavyöhykkeen suunnittelukohteista

Maastokäynnillä 1982 perehdyimme kahden kaupungin, Sirten ja Ajdabiyan nykytilanteeseen. Sirte oli sikäli erityinen paikka, että se oli Sirten lahden pohjukassa sijaitseva, eversti Muammar Gaddafin kotikylä, josta hän valtion päämiehenä halusi tehdä maan hallintopääkaupungin. Suomalaisetkin (mm. Devecon) saivat sittemmin sieltä hienoja toimeksiantoja uuteen keskusta.

Omaan kohdekaupunkiini, pienehköön Ajdabiyaan, oli kreikkalainen konsultti Konstantinos Doxiadis tehnyt edellisen yleissuunnitelman. Aikanaan kaupungin keskusta oli ruuhkautunut. Doxiadis ehdotuksesta tehtiin ohitustie. Kun tie valmistui, kauppiaat vähitellen siirtyivät uuden väylän varteen, ja ruuhka siirtyi sinne.

Noin 15 vuotta ensimmäisen ohitustien rakentamista myöhemmin tilaajamme piti hyvänä kehitysajatuksena uutta ohitustietä, kauempana keskustasta tietenkin. Koetimme edellisen kierroksen kokemusten pohjalta kyseenalaistaa ajatusta, mutta lopulta kuitenkin tilaajan vaatimuksesta teimme kaupungin kehittämissuunnitelman ja siihen liittyvän uuden ohitustien linjauksen.

Helsingin toimistossa tehtävänäni oli päivittää ElKhalijin alueen toisen päätaajaman, Ajdabiyan valmisteilla ollut yleiskaavaluonnos ja suunnitelman selostus. Kiinnostavaa haasteellisuutta tuli libyalaisien omaksumista englantilaisista suunnittelustandardeista, joiden pohjalta suunnitelmia piti tehdä.

Brittistandardeista oli myöhemmin hyötyä myös työskennellessäni Saudi-Arabiassa. Brittien oli ollut helppoa suunnitella kaavamaisesti öljyteollisuuden tarvitsemia alueita tasaisille Persianlahden hiekkaerämaa-alueille. 1980-luvulla Al Bahan vuoristoalueella soveltaminen oli haastavampaa.

Finnplanco /Finnmap Oy, Al Baha, Saudi-Arabia, kaavoitusarkkitehti 1982-1984

Kaavoitusarkkitehti, yleis- ja detaljikaavaryhmän (8 henkeä) päällikkö: 18 kaupungin yleis- ja detaljikaavat Al Bahan seudulla (350 000 as). Julkaistu mm. Seutus suunnittelu-lehdessä nro 4/1986.

Maankäytön suunnittelu: Yleis- ja detaljikaavat Al Bahan seudulla: Baljurashin (50 000 as), Bani Kabirin (20 000 as), Al Humaydin (5 000 as) ja Nawanin (5 000 as) kaupungit, beduiinimallikylä Al Jifdrah (2 000 as)

Al Bahan maakunta on yksi Saudi-Arabian 14 pääemiirikunnasta, joita voi verrata Suomen maakuntiin. Suunnittelualueemme pinta-ala oli noin 10 000 km² ja väkiluku noin 250 000. Luvut olivat jokseenkin samat kuin meillä Keski-Suomessa.

Al Bahan alue sijaitsee Arabian niemimaan länsireunalla noin 400 km Jeddän satamakaupungista etelään. Se jakaantuu noin 100 km:n levyiseen alatasankoon (Tihama) Punaisen meren rannalla ja noin 2 000 metrin korkeudessa olevaan vuoristoalueeseen. Näiden välissä on vaikeakulkuinen kilometrin korkuinen jyrkänne (Escarpmnt). Rinteen läpi oli 1980-luvun alussa vain yksi kapea päällystetty tie ja muutama kameleilla ja aaseilla kuljettava polku. Etelä-pohjoissuuntainen vuoristoreitti johti pyhiinvaellussuuntana arabian niemimaan eteläosista Mekkaan. Osa poluista oli 1980-luvulla vielä jäljellä.

Al Baha oli viimeinen ja pienin maakunta, jonne rikastuneen öljyvaltion varoja alettiin investoida 1970-luvulla. Yhtenä osana investointien ohjaamisessa oli suomalaisten konsulttiyritysten vientiyhtiö Finnplancoilta tilattu kaupunki- ja maaseutuasioiden ministeriön teettämä seutukaava sekä samalla 23 taajaman yleiskaavat ja kunnallistekniikan suunnitelmat. Finnplanco sai kolme vuotta kestäneen toimeksiannon vuonna 1981 kansainvälisen kilpailutuksen jälkeen. Käytännön operaattorina toimi Finnplancon osakkuusyhtiö Finnmap.

AlBahan alueen kartoitus- ja suunnittelutoimeksianto hoidettiin pääosin paikan päällä. Maakunnan pääkaupunkiin, suunnilleen Keravan kokoiseen Al Bahaan perustettiin 40 hengen projektitoimisto. Vastuulleni tuli yleiskaavatiimi, jossa lisäksi olivat JuhaM, MikkoJ ja OlliS. Joitakin kuukausia myöhemmin ryhmään liittyivät JarmoH ja PeterW. Tehtävään ryhdyttyessä jaoimme kullekin omat vastuutaajamat. Minulle lankesi alueen toiseksi suurin kaupunki, Al Bahan kanssa samankokoinen, mutta toisen paikallisen heimon pääkaupunki Baljurashi sekä kaksi pienempää taajamaa.

Prosessi sujui pitkälti kansainvälisesti vakiintuneeseen konsulttimalliin. Hankittiin kohteen perustiedot, mietittiin vaihtoehtoja, tehtiin luonnoksia, keskusteltiin tilaajan kanssa ja tarkistettiin suunnitelmat lopullisiksi. Suomalaisena erityispiirteenä sovelsimme kotimaassa jo kokiamme vuorovaikutusmenetelmiä kohdetaajamien johdon kanssa. Tilaaja suorastaan innostui paikallisista oikeasti sisällöllisistä keskusteluista ja piti tätä hyvänä menetelmänä.

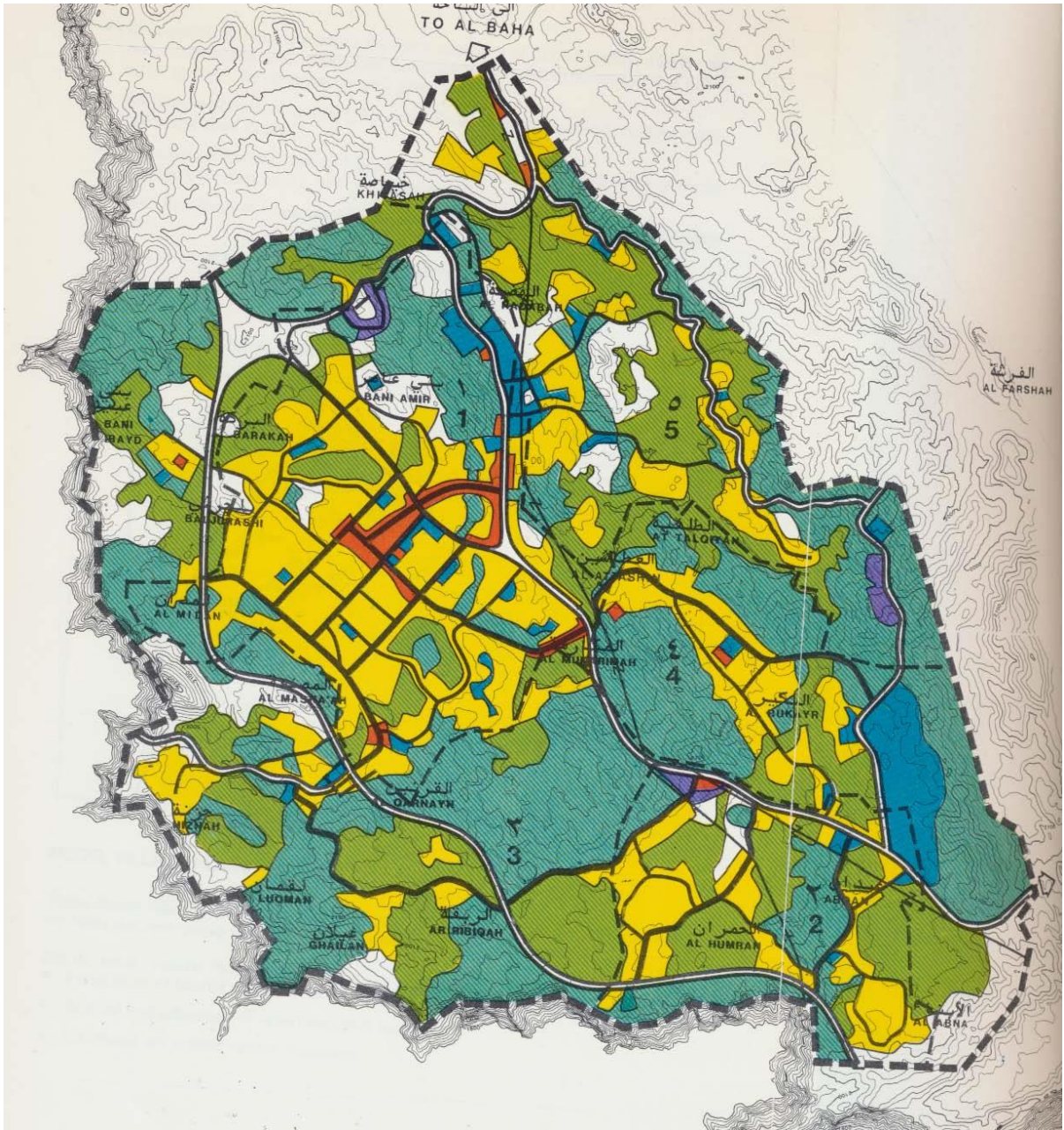
Suunnitteluvaiheessa käydyt vuorovaikutteiset keskustelut sittemmin selvästi edesauttoivat suunnitelmien hyväksymistä keskusvirastossa. Suurimmissa kaupungeissa osapuolina oli tilaajaministeriömme alaisia kunnantointimistoja. Pienemmissä taajamissa kävimme keskustelut emiraattijärjestelmään kuuluvien kyläpäälliköiden kanssa. Keskustelut olivat luonnollisesti haastavia, koska kylissä ei ollut mitään käsitystä suunnittelusta, miksi ja millä tavalla sitä tehdään ja miten kylä itse voi oikeasti omiin asioihinsa vaikuttaa.

Töitä tehdessämme istuimme toimistossa suunnittelijatiiminä yleensä parin viikon välein katsomaan, miten kunkin kohteen suunnitelmat olivat edenneet. Vertailtiin tavoitteita, sisältöjä ja kokemuksia sekä ideoitiin jatkovaiheita. Projektin alussa oli pientä

aikataulupainetta, koska suunnitelmaluonnokset olivat merkittävä laskutusposti. Ratkaisin asian ainakin jollakin tavalla tekemällä suunnitelman selostuksesta suomalaista asemakaavan selostusta mukailevan pohjan, jota kollegat sovelsivat. Koska englannin kielen taidoissa oli eroja, jotkut kollegat aluksi suunnilleen muuttivat malliin vain kohteen nimen.

Suunnittelun seuraavissa vaiheissa selostukset suunnittelujen edetessä ja arabiaksi tehtyihin käännöksiin saatujen kommenttien pohjalta kehittyivät paikallisten olojen mukaan paikkakunnittain yksilöllisiksi.

Kokemuksista toimimisesta suunnittelijana Saudi-Arabiassa on alla muutamia muistiinmerkintöjä toiminnasta ja tapahtumista käytännössä.

Kuva: Baljurashin yleissuunnitelma, 1984

VAARALLISTA LIIKENNETTÄ

Liikenneinsinöörimme VeliR:n tultua projektiin hän aamupalaverissa kertoi perehtyneensä Saudi-Arabian liikennetilastoihin ja ennusti niiden perusteella, että noin 40 hengen projektiamme kohtaa yksi liikennekuolema ja neljä loukkaantumista. Projektinjohto korosti varovaisuutta liikenteessä.

Velin ennustus meni surullisen lähelle. Kaksi meistä kuoli ja neljä loukkaantui, heistä onneksi ei kukaan vakavasti. Alla kuvatut tapaukset, tieltä suistuminen, eläimeen törmäminen ja nokkakolari olivat varsin tyypillisiä onnettomuuksia. Niistä näkyi teiden varsilla paljon esimerkkejä.

Onnettomuudessa kuolleiden AnjaK:n ja HaithamK:n pienimuotoinen, mutta vahvatunnelmainen muistotilaisuus heidän arkkujensa lähtiessä Suomeen on jäänyt vahvasti mieleen.

Nokkakolari

Arkkitehti MikkoJ oli hyvä kuljettaja, joka piti vauhdikkaasta ajamisesta. Hän harrasti suunnistusta, mikä varmaankin edesauttoi projektitiimimme mielestä suvereenia suoritusta, kun hän kevättalvella 1982 saapui Al Bahaan. Hän vuokrasi ohjeiden mukaan Jeddän kentältä auton ja ajoi sillä iltapimeällä 400 km suoraan Al Bahan pikkukaupungin ulkopuolella pikkuteiden varrella sijainneen asuintalomme pihaan, omien sanojensa mukaan kertaakaan eksymättä. Tämän päivän navigaattoreita ei silloin vielä ollut.

Mikko oli pääsiäiseksi 1983 matkalla lomalle Suomeen ja ajamassa yhdellä työsuhdeautoistamme Toyota Cressidalla 400 km:n matkaa Jeddän lentokentälle. Suunnilleen puolivälissä on ns. Taifin serpentiini, jossa valtatie lyhyellä matkalla laskeutuu noin kilometrin Al Azirin vuoristosta Mekan alatasangolle. Tien suunnittelunopeus oli 80 km/h paikkeilla, ja suunnilleen sitä nopeutta Mikko ajoi alaspäin. Jyrkkien mutkien vuoksi juuri kovempaa ei voinutkaan ajaa. Oikealle kääntyvässä mutkassa tuli väärää kaistaa vastaan Cressidan kanssa samanpainoinen Mazda.

Tapahtui aika lailla törmäystestien mukainen nokkakolari. Seuraukset autoille olivat samat kuin jos ajaisi 80 km/h päin kalliota. sompia henkilövahinkoja ei hämmästyttävästi kuitenkaan sattunut. Mikolle tuli rintakehän poikki turvavyön mittainen mustelma, nenä osui ratin yläreunaan ja murtui. Ihmeellisintä oli, että Mazdassa olleet kolme nuortamiestä ilman turvavöitä myös selvisivät pelkillä kolhuilla ja mustelmilla. Mikon kanssa heidät vietiin Taifin sairaalaan samaan huoneeseen, mikä oli tietenkin liikennepoliisin kuulustelujen kannalta kätevää.

Hoitava lääkäri tiedusteli Mikolta tämän nenän alkuperäistä muotoa, ja aika alkuperäisen näköiseksi hän sen jonkun profiilikuvan saatuaan myös osasi paikata. Törmäyksen voimasta tuli vakuuttavia näyttöjä. Mikolla vasemmassa kädessä ollut kello katkaisi metallirannekkeensa ja jatkoi matkaa, teki tuulilasiin reiän ja pysähtyi ruttaantuneelle konepellille. Cressida lyheni melkein tuulilasiin saakka, mutta auton älykkään runkorakenteen vuoksi moottori painui matkustamon alle eikä murskannut etupenkkiäisten jalkoja. Matkustamo pullistui sivuille sen verran, että ovet eivät auenneet ilman voimatyökaluja. Vastapuolen Mazdassa törmäysvoimat ilmeisesti ohjautuivat samalla tavalla.

Muutaman päivän viiveellä Mikko pääsi jatkamaan lomaansa. Cressida tuotiin toimiston pihalle muistuttamaan liikenteen vaarallisuudesta.

Tieltä suistuminen - kaksi kuollutta

Vuoriston asemapaikastamme Al Bahasta oli matkaa alas Punaisen meren rannalle noin 250 km. Teimme sinne eri kokoonpanoilla säännöllisesti viikonloppuretkiä. Matka oli sama kuin jos Helsingistä käsivi viikonloppuna Yyterissä ajaisi maanantaiksi takaisin.

Kohokohtia autiolla ja täysin hiljaisella Punaisen meren rannalla olivat sukeltamiset meren ihmeellisiin maailmoihin ja yöpymiset teltoissa tai pelkällä makuualustalla hiekalla tähtitaivaan alla. Meri toi ajopuita sen verran, että helposti sai koottua nuotion antamaan tunnelmaa vaikka koko yöksi.

2 000 metrin korkeudesta ajaminen alas vuoristorinteitä italialaisten parikymmentä vuotta aikaisemmin rakentaman kapean ja kaiteettoman serpentiinitien kautta oli suomalaiselle tietenkin haaste, sekä alas- että ylöspäin. Kuukausien mittaan ajotapa tietenkin opittiin.

Tammikuussa 1981 suomalainen JukkaN:n perhe ja heidän mukanaan huoltomekaanikkomme TimoK olivat Punaisen meren retkellä. Samaan aikaan toisella autolla oli liikkeellä kääntäjämme KamalA perheineen. Paluumatkalla Timo ajoi Kamalin perheen kanssa työsuhdekäytössämme ollutta ns. pitkää maasturia. Illan hämärissä hän auton valokeilassa havaitsi tiellä olevan aasin ja vaistomaisesti teki nopean väistöliikkeen. Auto joutui luisuun, otti oikeasta takapyörästä kimmokkeen tien reunakivestä ja pyörähti tien pientareella ympäri ilmeisesti pari kertaa. Kamalin vaimo AnjaK sekä heidän poikansa Haitham putosivat autosta ja kuolivat. Vähäisiä kolhuja saivat Kamal ja heidän tyttärensä Katja.

TimoK pantiin liikenneturvallisuuden vaarantamisesta ja kuolemantuottamuksesta paikalliseen vankilaan, kun hänen murtunut solisluunsa oli hoidettu paranemiskuntoon. Hän oli vankila-ajasta ensin alatasangolla Tihamassa Mukhwan vankilassa ja myöhemmin ylhäällä asemapaikkamme Al Bahan vankilassa. Timo vapautettiin muutama kuukausi tapahtuman jälkeen silloisessa ramadanin eli paastoajan päättymisen yleisessä armahduksessa. Kamal ja Katja palasivat Suomeen.

Kamelikolari - ei henkilövahinkoja

Asemapaikkamme, samannimisen maakunnan pieni pääkaupunki Al Baha sijaitsee Punaisen meren reunavuoristossa noin kahden kilometrin korkeudessa. Sinne kuljetaan 400 km:n päässä pohjoisessa sijaitsevan satamakaupunki Jeddän lentokentän kautta, ohittamalla Mekka eteläpuolelta non-muslims -ohitustien kautta, ajamalla ns. Taifin serpentiiniä ylös vuoristoon ja siellä uudehkoa maantietä pitkin etelään kohti Jemeniä. Teimme silloin tällöin viikonloppukäyntejä Jeddaan, laadukkaissa hotelleissa asuen ja ravintoloissa hyvin syöden, hankkien tarvikkeita, joita ei Al Bahan pikkukaupoista saanut ja käymällä suurkaupungin kiinnostavissa kohteissa.

Syksyllä 1983 olimme palaamassa asemapaikkaamme Al Bahaan viikonloppuretkeltä Jeddaan suunnitteluavustajamme HannuP:n kanssa. Hän ajoi edellä yksin omalla autollaan ja minä perheineni perässä omallani. Vuoristo-osuudella, auringon jo laskettua tuli vastaan tulleiden kolmen kuorma-auton takaa vasemmalta yllättäen kaksi kamelia. Nopeutemme oli noin 80 km/h. Ensimmäinen kameli ehti edestä, mutta jälkimmäiseen törmäsin suunnilleen takajalkojen kohdalle. Jarrutin ja pysäytin tien sivuun. Etulamput eivät menneet rikki, ja onnistuin vilkuttamalla herättämään Hannun huomion. Tämä kaikki tapahtui muutamassa sekunnissa ja selkäytimellä toimien.

Tilanne oli ennenkokematon ja absurdikin. Istuimme lasinsirpaleita sylissä, ja kaiuttimista kuului takapenkkiäisten viihdykkeeksi soitetulta kasetilta "Mörkö se lähti piiriin, tinttan tanttan trallallaa..." Rauhoittelimme toisiamme ja huokailimme hyvää onneamme, kun ei käynyt pahemmin. Hannu valojen viikutteluni herättämänä saapui paikalle, ja jostain ilmaantui myös liikennepoliisi tilannetta selvittämään.

Hirvikolariin verrattavassa tilanteessa kameli pyörähti auton katon kautta tien oikeanpuoleiseen ojaan ja välittömästi kuoli, minkä poliisi kävi toteamassa. Onneksemme tuulilasien yläpuolinen palkki vain vääntyi, mutta kuitenkin kesti törmäyksen. Saimme syliin lasinsirpaleita, mutta emme kamelin ruhoa.

Toinen käytännön onni onnettomuudessa oli, että lakia oli muutettu muutama vuosi aikaisemmin. Ennen -varsinkin ulkomaalaisille- määrättiin vastaavissa tilanteissa suuria korvauksia arvokkaan eläimen kuoleman tuottamuksesta. 1983 vastuu jo oli eläinten omistajilla, joiden tuli huolehtia, ettei liikenteelle aiheutettu vahinkoa. Törmäyspaikalla tilanne päättyi siten, että ruttaantunut auto vietiin läheiselle Al Atawlan poliisiasemalle, josta saimme ystävällisiltä poliiseilta pikkutunneilla kyydin vajaan 100 km päähän kotiin Al Bahaan.

Seuraavina päivinä piti järjestää auton kuljetus paikallisen vakuutusyhtiön tarkastettavaksi Jeddaan. Lopputuloksena oli lunastus, ja auto ilmeisimmin päätyi korjattavaksi ja myytäväksi Egyptiin. Vakuutusrahoilla ja arvonalennusosuuden maksamalla sain Suomen silloisten voimassa olleiden säännösten mukaan erityistilanteessa hankkia autoverosta vapaasti samanlaisen auton, vaikka se kotimaahan palatessa ei silloisten säännösten mukaan ollutkaan ollut kokonaista vuotta käytössä ulkomailla. Tuo yksilö sattumoisin edelleen (v.2022) on lankomiehen naapurilla käytössä, mittarissa jo yli 0,6 miljoonaa kilometriä.

TOIMISTON RYÖSTÖ

Eräänä aamuna alkusyksystä 1983 tullessamme toimistoon talonmiehemme ja vartijamme, rakennuksen alakerrassa asunut egyptiläinen Ali, oli aulassa köysillä tuoliin sidottuna. Lattiassa oli luodinreikä ja katossa kaksi. Kassakaappi oli viety.

Toimistolla oli vakiintunut menettely maksaa kerran kuussa käteisellä paikallisten työntekijöiden palkat ja samalla meidän ulkomaalaisten päivärahat. Juuri tuona päivänä oli kuitenkin jeddalaiselle pankille sattunut poikkeama. Käteislähetys oli vuorokauden myöhässä, ja kassakaappi siten rahoista tyhjä. Joitakin sopimuskopioita ja muita hallinnollisia papereita kaapissa oli, mutta ei mitään markkina-arvoista. Erään työkaverin perheen lentoliput siellä oli tarkoitus säilyttää, mutta ne hän oli epähuomiossa jättänyt työpöytänsä laatikkoon. Tästä ei puoliso kuulemma perästä moittinut.

Kassakaappi poliisin mukaan sittemmin löytyi asemapaikkamme Al Bahaan lähellä sijainneen Saudi-Arabian kesäisen hallintokaupungin Taifin kaatopaikalta, auki murrettuna ja tyhjänä.

Noin vuoden kuluttua ryöstöstä nähtiin vartijamme Alin kulkevan poliisin saattamana Al Bahaan keskustassa jalkakahleissa, kuten aikanaan meillä vaikka Pohjanmaalla Isontalon Antti. Ali oli matkalla karkotettavaksi kotimaahansa Egyptiin. Epäilimme vahvasti, että väärä mies kärsi seuraamukset. Jotakin sisäpiirin tietoa ryöstäjillä varmaankin oli, mutta tällä kertaa ne menivät harhaan. Ali ei projektimme rahalähetyksistä ollut tietoinen.

Paluu Suomeen, muutto Savoan

AlBahan projektin alkaessa osaltani alkuvuonna 1984 kääntyä lopuilleen Finnmapin toimitusjohtaja LO-S otti yhteyttä ja kysyi, olisinko Suomeen palattua kiinnostunut suunnittelutoimiston vetämisestä Kuopiossa. Kyseessä oli runsaan 10 hengen arkkitehti- ja rakennesuunnittelua tekevä perheyryitys, jonka perustajat, Finnmapin toisen pääomistajan PenttiK:n kurssikaveri MattiN ja hänen vaimonsa Anna-LiisaM-N olivat eläkeiän lähestyessä myyneet Finnmapille.

Otin jonkun päivän miettimisaikaa, ja keskustelimme asiasta perheessä. Todettiin tarjous kiinnostavaksi, ja vaikka ei Kuopiota paljoa tunnettukaan, todettiin maapallon karttaa katsomalla, että Kuopion kaupunki on aika lähellä lähtöpaikkaamme Helsinkiä kuitenkin. Vastasin myöntävästi, ja alettiin käytännön valmisteluihin.

Rakennussuunnittelutoimisto Nylund Oy, Kuopio, arkkitehtiosaston päällikkö ja toimitusjohtaja 1984-1989

Rakennussuunnittelutoimisto Nylund oli rakennusalan DI Matti Nylundin ja hänen vaimonsa, arkkitehti Anna-Liisa Mertaoja-Nylundin 1960-luvulla perustama perheyryitys. Toimeksiantoja oli enimmäkseen julkiselta sektorilta, kunnilta ja kuntainliitoilta.

Lähestyessään eläkeikää Nylundit olivat yhteydessä Matin kurssikaveriin, DI Pentti Kaistaan, joka oli toinen silloisen työnantajani Finnmap Oy:n pääomistajista. Sopimus yrityskaupasta tehtiin. Finnmapin toimitusjohtaja Lars-Olav Sebbas (Basse) soitti ja pyysi minua Kuopion toimiston vetäjäksi. Päätös oli tavallaan helppo, koska Saudi-Arabiasta käsin karttaa katsoen Kuopio oli aivan lähtöpaikkamme Helsingin vieressä. Lyhyessä keskustelussa sovimme tehtävästä alustavasti, ja perheen kanssa neuvoteltuani muutimme Suomeen palattuani Kuopioon.

Anna-Liisa M-N jatkoi toimistossa puolisen vuotta, välittäen minulle menossa olleita hankkeita ja asiakassuhteita. Matti oli käytännössä jo jäänyt pois päivittäisestä toiminnasta. Töissä toimistossa rakennepuolella oli pari asiakkaiden luottamuksen saanutta vanhempaa insinööriä, HannuK ja PauliL. Toimistossa tehtiin pääasiassa kuntien ja kuntainliittojen palvelurakennuksia, kuten koulujen korjauksia, palveluasumista ja terveyskeskuksia. Kiinnostava erikoistumisalue olivat ammattioppilaitokset, joita oli useita vakiintuneita asiakkaita noin 300 km:n säteellä Kuopiosta, esimerkiksi Taivalkoski, Kuusamo ja Lapua. Käytännössä nämä tehtävät kokouksineen tarkoittivat vuodessa useita päivän mittaisia automatkoja kohteisiin kokouksiin ja työmaakäynteihin.

Finnmap-konsernin tavoitteena oli kehittää konsulttitoimintaa valtakunnanlaajuisesti ja hoitaa aluetoimistojaan kannattavasti. Sain tehtäväksi profiloida toiminta-alueellaan vakiintuneen, mutta jossain määrin vanhanaikaiseksi koetun Nylundin toimiston nykyaikaan. Toimiston osaavat työntekijät edustivat Kuopiossa vakiintunutta kokoonpanoa. Kaupungissa oli tekninen oppilaitos, joka tuotti vuosittain joukon uusia rakennusinsinöörejä. Heistä suuri osa jäi paikkakunnalle, ja taitavia insinöörejä oli myös Nylundin palveluksessa sekä arkkitehti-että rakennepuolella.

Kuopiossa hankkeet olivat yleensä pienehköjä, joten niitä hoiti käytännössä yksi suunnittelija, tarvittaessa piirtäjän avustamana. Enimmillään arkkitehtipuolella saattoi olla samanaikaisesti menossa lähes 30 vastuullani ollutta projektia, joista lähes 20 oli aktiivisia hankkeen eri vaiheissa. Osaston vetäjänä ehdin hoitaa alkuvaiheen neuvotteluja tilaajan kanssa, tehdä jonkun nopean käsivaraisen luonnoksen, esittää kommentteja suunnittelijalle työn edetessä ja joskus tehdä rakennustyöselostuksen osia.

Tilanne on tuttu monille pienien ja keskikokoisten suunnittelutoimistojen vetäjille: mukana ja esillä pitää olla toimiston kaikissa hankkeissa, mutta mihinkään ei ehdi syventyä mielestään oikein kunnolla. Nylundin toimistossa suunnittelijoiden kanssa käytyihin keskusteluihin omaksiin lyhyen, sopivaan yksityiskohtaan keskittyvän kysymisen tavan, kuten ”miksi koulun wc-tilojen pitää olla näin?” Lyhyissä keskusteluissa suunnittelija esitteli ratkaisujen perustelut; useimmin ne tietenkin olivat hyväksyttäviä.

Sittemmin 1990-luvulla aluksi yliopistojen taholta tuotiin esiin kansainvälinen määritelmä mentorointi, ja pääsin itsekin mukaan muutamien nuorten mentoriojaksi. Arkkitehtialalla kyse itse asiassa oli perinteisestä, suorastaan vuosisataisesta ammattilainen-kisälli -tilanteesta. Tiimini jäsenten itseluottamusta sain vähitellen rohkaistua esiin, ja he alkoivat uskaltaa tehdä omiakin ratkaisujaan, pomon päätöksiä odottamatta.

Nylundin toimistosta 1980-luvulla selkeästi puuttui arkkitehtonista ja vähän alan teknistäkin osaamista tai ainakin markkinoiden edellyttämää profiloitumista. Onnistuin rekrytoimaan rakennusarkkitehteja, ensin ArjaL:n ja vähän myöhemmin Kanadassa opiskelleen HeikkiK:n. Rakennepuolen vetäjäksi löytyi kuopiolainen diplomi-insinööri HarryD.

Nylund Oy:n ammatillinen profiili Kuopiossa ja Pohjois-Savossa nousi, ja aloimme saada vaativia toimeksiantoja Kuopion kaupungilta ja muilta isommilta tilaajilta. Kuopion kaupunginsairaalan laajennus sai mukavasti paikallista ja valtakunnallistakin julkisuutta, ja toimeksiantoja alkoi tulla myös uusilta asiakkailta. Tappiolliseksi hiipunut toiminta kääntyi uudelleen kannattavaksi parissa vuodessa.

Toimiston maineen ja vakiintuneiden asiakassuhteiden pohjalta saimme lukuisia, toimiston perinteisen profiloitumisen mukaisia, pääasiassa kunnallisten palvelurakennusten suunnittelu- ja rakennuttamisen tehtäviä. Vähitellen alkoi tulla myös kaupunkisuunnittelun tehtäviä Kuopion seudulla sekä muualla Itä- ja Keski-Suomessa. Kaikkiaan toimeksiantoja kaudellani kertyi noin 70 kpl. Onnistuimme myös saattamaan yrityksen kannattavaksi.

Julkaistuja töitäkin tuli. Näitä olivat mm. Kuopion satamavyöhykkeen käyttösuunnitelma 1987, Haukivuoren vanhainkoti 1987, Kuopion kaupunginsairaalan laajennus 1986 ja Kuopion Väinölänniemen käyttösuunnitelma 1986.

NOPEASTA IDEASTA MERKITTÄVÄÄ KAUPUNKIUUDISTUSTA

Kuopiossa uutena arkkitehtina tulini vuonna 1984 vedetyksi mukaan Suomen Arkkitehtiliitto SAFAn paikallisosaston Savon SAFAn toimintaan. Jäseniä Pohjois-Savon alueella oli kolmisenkymmentä, jotka kaikki aika pian opin tuntemaan. Tärkeänä toimintamuotona olivat paikallisosaston kuukausitapaamiset, joissa keskusteltiin ajankohtaisista kysymyksistä. Joskus otettiin reippaastikin kantaa ajankohtaisiin asioihin.

Osaston puheenjohtajana toimi 1980-luvun puolivälissä Kuopion kaavoitusarkkitehti Heikki Tegelman. Eräässä tapaamisessa hän toi esiin johtamansa organisaation ongelman: tavaraliikenne Kallaveden järvisatamasta oli loppunut, ja satamavyöhykkeelle tehtyjä valtakunnallisestikin arkkitehtonisesti merkittäviä komeita varastorakennuksia alkoi jäädä tyhjilleen. Keksittäisiinkö alueelle uutta käyttöä?

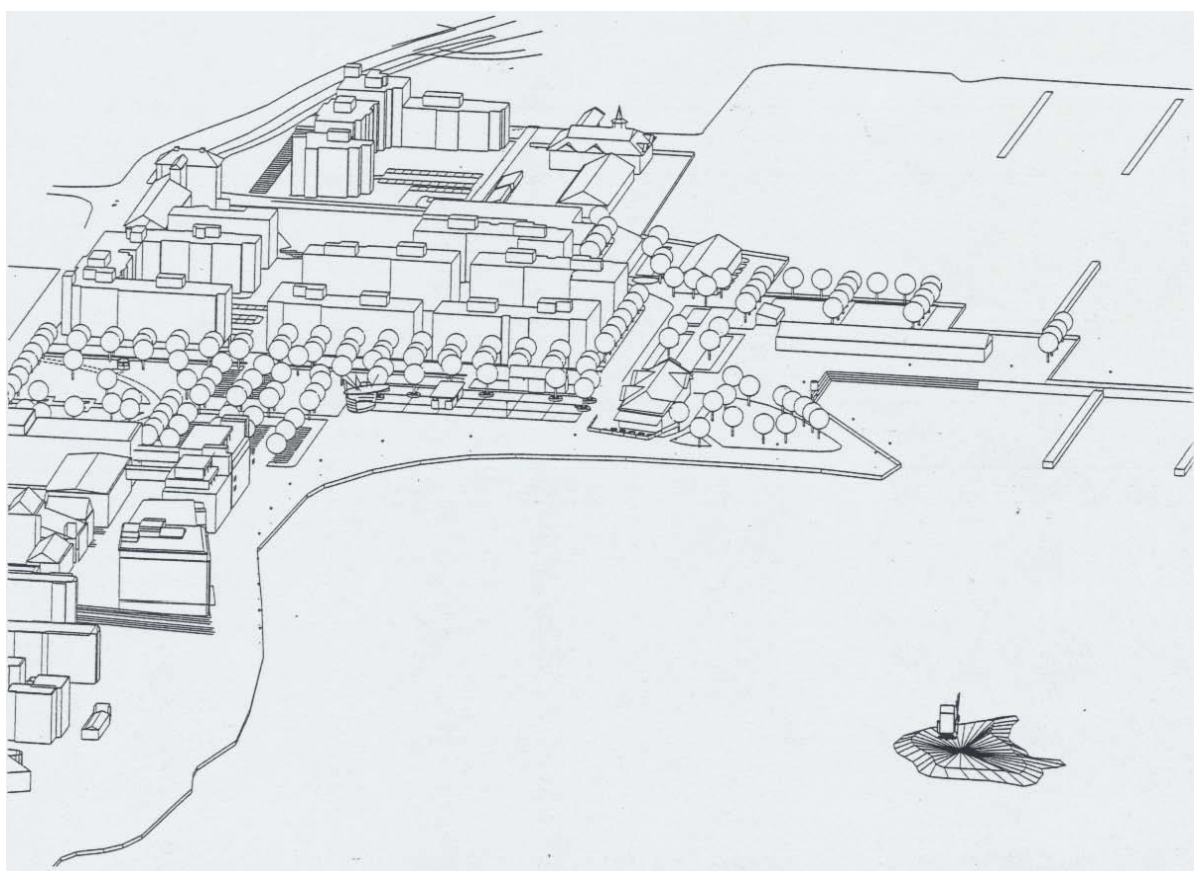
Yön yli Heikin heittäjä ongelma haastoi alitajuisesti; aamulla hankin pohjakartat ja muuta aineistoa ja käveleskelin alueella. Innostuin tekemään paperille nopean käsivaraisen aksonometrian, johon merkitsin tärkeitä säilytettäviä rakennuksia ja mahdollisia uusia rakentamisen paikkoja. Toimitin piirrokseni Heikille, joka taitavana viranhaltijana ja lobbarina

otti yhteyttä luottotoimittajaansa Savon Sanomissa ja antoi lehdelle haastattelun, jossa hän kuvaili satamavyöhykkeen merkittäviä mahdollisuuksia. Suureksi hämmästykseni kuvituksena aamun lehden etusivulla pääkuvana komeili vaatimaton piirrokseni.

Heikin idea toimi. Alueen kiinteistönomistajat, valtakunnalliset keskusliikkeet ja muut, alkoivat kiinnostua ja ottaa yhteyttä Kuopion kaavoitukseen. Sain kaupungilta toimeksiannon tarkentaa ideoitani käyttösuunnitelman muotoon.

Vuorovaikutus kiinteistönomistajien kanssa toimi, ja käyttösuunnitelmaa tehdessä alkoi tulla ensimmäisiä ajatuksia olevien rakennusten uusiksi käytöiksi. Ensimmäisenä muutettiin paikallinen Renlundin varasto Tielaitoksen paikallistoimistoksi. SOK:n funktionalistista pääkonttoria korotettiin, ja koko rakennus muutettiin asuntokäyttöön.

Koko satamavyöhykkeen alueen asemakaavoitus eteni, ja mm. entisestä paikallisesti laajasta Hankkijan puolisoljetusta alueesta tuli sittemmin mainettakin niittänyt uusi Sataman kaupunginosa.

Kuva: Kuopion uudet Satamakorttelit, hahmotelma 1985

VEÄRINPÄIN RAKENNETIIN

Lapuan ammattikoululle tarvittiin rakennusosaston laajennus. Paikka löytyi oppilaitoksen tontilta vanhan siiven vierestä. Suunniteltiin selkeäpiirteinen halli, johon osaston toiminnot mahtuisivat. Suunnittelua jatkettaessa opettajat toivat esiin, että opiskelijat voisivat harjoitustöinä tehdä rakentamisessa monia ainakin viimeistelyn vaiheita.

Yhtenä näkyvänä vaiheena keksittiin, että opiskelijat voisivat harjoitella muurausta. Normaalisti elementtirakennuksissa, joihin tehdään julkisivut paikalla muuraten, urakoitsija

toimittaa kantavan sisäkuoren rungon lämpöeristettynä. Lapuan rakennusosaston kohdalla kuitenkin päätettiin harjoitustyövaatimuksen vuoksi tavanomaisuudesta poiketen tilata urakoitsijalta valmiit ulkopuolen julkisivut ilman sisärakennetta.

Oppilastyönä ns. siistinä sisätyönä asennettiin valmiiden julkisivujen sisään lämpöeristeet ja muurattiin sisäpinnat. Muurauskaistat jaettiin opiskelijoille. Erinomaisen mielenkiintoista oli katsella eri ihmisille jaettujen muurauskaistojen ja ruutujen erilaisia käsialoja. Näkyi melkein valmiin muurarin otetta ja aloittelijan räpellyksiä. Ellei kovin näyttäviä, niin kuitenkin teknisesti kelvollisia ja kestäviä seiniä kuitenkin syntyi kaikilta.

Kuopiosta takaisin Helsinkiin

Vuonna 1984 Kuopioon muuttaessamme jäi ystäviä ja tuttaviamme Helsingin seudulle ja sukulaisia sekä Helsingin että Turun seudulle. Monet kävivät Kuopiossa kylässäkin, ja näin tuli tilaisuuksia viedä heitä paikallisiin nähtävyyksiin ja muihin kohteisiin. Puijon tornin pyörivä ravintola tuli tutuksi.

Kuopiossa asuessamme havaitsimme, että vastavuoroisilla vierailuilla käytimme joka toisen tai vähintään joka kolmannen viikonlopun ajamalla Kuopiosta Helsinkiin tai Turkuun tai joskus molemmille seuduille ja takaisin, siis teimme noin 1 000 km:n edestakaisia ajomatkoja. Ajan käyttö viikonloppuisin autossa istumiseen alkoi rasittaa, fyysisesti ja henkisesti, vaikka takapenkkiäisten kanssareissuilla olikin joka kerta aina vain luovempia juttuja.

Ryhdyin emoyhtiön kanssa neuvottelemaan mahdollisesta paluusta Helsinkiin. Perheemme yksityiset ja työnantajan tavoitteet sopivat varsin hyvin yhteen. Finnmapilla oli tuore tavoite kehittää arkkitehtitoimintaa Helsingissä, joten sovittiin siirtymisestä sinne. Olin vielä vuoden verran pari päivää viikossa Kuopiossa paikalla käyden Nylundin virallisena toimitusjohtajana.

Rakennussuunnittelutoimisto Nylund Oy:n osa-aikaisena toimitusjohtajana jatkoin, kunnes seuraaja löydettiin. Kiuruveden kunnan teknisen johtaja Lauri R. oli siltamiehiä, ja hän lähtikin heti onnistuneesti hankkimaan toimeksiantoja siltä sektorilta. Nylundille perustettiin siltaosasto, joka tietävästi edelleen (2022) toimii. Nykyään Kuopion toimisto toimii Swecon paikallisena tiiminä.

Finnmap Oy, Helsinki, arkkitehtiosaston ja rakennussuunnittelusektorin päällikkö 1987-1993

Useita teollisuus- ja toimistorakennuksia ja niiden laajennuksia sekä tontinkäyttösuunnitelmia. Suunnittelun johto- ja rakennuttamisen osatehtäviä. Sisäisten koulutustilaisuuksien ja opintomatkojen organisointia. Konsernin tytäryhtiöiden johtotehtäviä. Toimintojen uudelleenorganisointi ja saattaminen kannattaviksi.

Yhteensä yli 30 toimeksiantoa, julkaistu mm:

Itikka Lihapolar Oy, ruokatehdas, Nurmo 1992

Helsingin Teollisuuskatu 33 Oy, toimistorakennus 1992

Tielaitos, Uudenmaan tiepiiri, Länsiväylän sillat ja jalankulkuympäristö (arkkitehtisuunnittelun valvonta) 1990-92

Meilahden silta, Helsinki 1990

Finnmap oli 1970-luvulta lähtien kasvanut Suomen oloissa merkittäväksi suunnittelualan konsulttitoimijaksi. Taustana olivat fuusioituneet kartoitustoimintaan erikoistunut

Kunnallistekniikka Oy ja rakennesuunnittelun maineikas osaaja insinööritoimisto Kaista ja Sebbas. Näistä yhdistettiin Finnmap Oy, joka alkoi saada myös kansainvälisiä tehtäviä. Vuosien mittaan toiminta laajeni, ja konsernissa oli 1980-luvun lopulla jo 1 000 asiantuntijaa. Tulin Saudi-Arabian hankkeen jälkeen Kuopion toimiston kauden jälkeen pyydytyksi Helsinkiin rakennussuunnittelun vetäjäksi eli sektoripäälliköksi. Yleinen nimike vastaavista tehtävistä nykyisin on toimialajohtaja.

Rakennussuunnittelun asiakkaina Finnmapilla oli lähinnä suomalaisia teollisuusyrityksiä, kuten Atria Nurmossa (aiemmin Itikka Lihabotnia) ja Säteri Valkeakoskella (sittemmin Kemira Fibres). Finnmapilla oli tarve profiloitua arkkitehtisuunnittelussa, ja sain tehtäväksi hankkia alan osaajia ja kehittää toimintaa kansallisella tasolla.

Projektit olivat yleensä suurenpuoleisia, joten myös arkkitehtipuolella tarvitsi organisoida projektitiimejä ja erikoistumista, kuten rakennustyöselostuksen tekeminen (asiaan perehtyneenä osaajana mm. LauriT) ja markkinointikuvia (mm. SiskoQ).

Toimeksiantojen lisääntyessä tiimissäni oli 1980-luvun lopulla noin 30 henkilöä. Profiloituminen onnistui sikäli ainakin taloudellisesti, että Rakennuslehden yhdessä vuosittaisessa katsauksessa tuolloin olimme laskutuksella mitaten Suomen suurin arkkitehtitoimisto. Sijoittuminen toki johtui siitäkin, että eräiden suurien projektien laskutus osui sopivasti tilastoituun loppuvuoteen.

Suunnittelun laadunhallinta käsitteenä ja tavoitteellisena toimintana tuli Finnmapiin 1980-luvun lopulla. Englannissa tuotetun, toisen maailmansodan tarvike tuotannon ohjeistusten pohjalta länsimaissa oli tehty standardointityötä 1950-luvulta alkaen.

Ensimmäinen laatustandardi ISO-9001 valmistui 1980-luvun lopulla. Standardin pohjalta mm. Suomen suurimmat rakennesuunnittelun ja yleensä konsulttialan toimistot, Finnmap muiden kanssa, näkivät tarpeen profiloitua laadunhallinnassa.

Omia toimintaohjeita alettiin kirjata. Suuressa konsernissa pienen toimialan edustajana minulla lähinnä oli tilaisuus seurata ja kommentoida suuren konsernin kehitystöitä arkkitehtialan näkökulmasta.

PIENEN TOIMEKSIANNON PERHOSVAIKUTUS

Suunnittelijan pieni ajatus tai selvitys voi joskus toimia kuten tutkijapiireissä tunnettu perhosen siiven lepahdus globaalin myrskyn laukaisijana. Samantapainen kokemus osui kohdalleni Kuopiossa pari vuotta aikaisemmin 1980-luvun lopulla. Siitä kirjoitin tässä tekstissä aikaisemmin.

Helmikuussa 1989 jonakin aamupäivänä soi Finnmapin siltaosaston vetäjän Jarno B:n puhelin. Soittaja oli hänen kollegansa Matti S Helsingin kaupungin rakennusvirastosta, silta-Savolaiseksi kutsuttu.

Ruoholahden alueen asemakaava oli viimeistelyvaiheessa, ja alueen katujen ja kunnallistekniikan suunnittelua oltiin aloittamassa. Rakennusvirastossa oli herännyt kysymys, jonka aiheutti tammikuussa Suomeen osunut talvimyrsky. Suomenlahden merenpinta nousi niin, että vesi tulvi silloin paitsi Kauppatorille, myös uudelle Pikku-Huopalahden rantatorille. Kysymys kuului: pitääkö varautua merenpinnan nousuun Ruoholahden uuden alueen käyttöaikana?

Jarno kuunteli kollegansa kysymyksen ja mietti, kuka organisaatiossamme voisi tällaista asiaa selvittää. Hän käänsi puhelun minulle ja välipuhelussa kuvasi kysymyksen. Ennen Savolaiselle yhdistämistä ehdin jonkun minuutin miettiä, miten ongelmaa voisi lähestyä. Keskustelussa lupasin yrittää selvittää asiaa muutamassa viikossa.

Menetelmänä käytin muutaman kotimaisen ja eurooppalaisen tutkimus- ja asiantuntijaorganisaation asiantuntijoiden lähestymistä. Tähän kului ennen internet- ja sähköpostiaikaa puhelimen ja faksin avulla jonkin verran aikaa. Sain kuitenkin hyvin vastauksia eri tahoilta. Niistä suodattui tutkijoiden ja asiantuntijoiden piirissä suhteellisen laajalti hyväksytty käsitys, että fossiilisten polttoaineiden käytöstä johtuva ns. kasvihuoneilmiö oli alkanut. Merenpinta oli alkanut nousta keskimäärin noin 2 mm vuodessa. Sadassa vuodessa merenpinnan ennustettiin kohoavan noin 1,5 metrillä. Kirjoitin lyhyen raportin suosituksineen ja esittelin sen tilaajalle.

Kaupunki päätti nostaa Ruoholahden ulkoalueiden suunniteltuja korkeusasemia runsaalla metrillä. Rakennusten alimman lattiatason alin korkeusasema nostettiin suunnittelukilpailun ohjelman +1,50:stä +3,00:aan. Ensimmäinen muutos käytännössä näkyy tänäänkin hyvin myös Ruoholahden kanavan rannoilla. Selvitykseni perusteella kanavan poikkileikkaus muutettiin ja rakennettiin reunat terassoituina kahteen tasoon.

Ruoholahden asemakaavan määräys alimman lattiatason vähimmäiskorkeusasemasta +3,00 otettiin pian lähtökohdaksi myös Helsingin muille ranta-alueille. Vähitellen vastaava vaatimus vakiintui myös Suomen muihin rannikkokaupunkeihin.

Pienestä paikallisesta pikaselvityksestä tuli suunnitteluun vaikuttava siemen ilmastonmuutokseen sopeutumiseen koko maassa.

MARKKINOINTIA URALIN ALUEELLE

Ammatillisella ekskursiolla Puolaan olin vuonna 1988 tutustunut pariin kollegaani Venäjän Jekaterinburgin alueelta. Pidettiin yhteyttä, ja todettiin että monialaisella Finnmapilla voisi olla heille potentiaalia. Päätettiin karttapuolen päällikön PaavoM:n kanssa vastata myönteisesti ja käydä muutaman päivän vierailulla vuonna 1991.

Neuvostoliitto oli tuolloin historiaa, mutta vakiintuneet organisaatiot Venäjällä, kuten ulkonaisia turisteja palveleva Intourist, vielä toimivat.

Meidät otettiin Jekaterinburgissa hyvin vastaan. Oli järjestetty tapaamiset kaupungin ja alueellisen kartoitusorganisaation kanssa. Keskustelut olivat ammatillisia ja kohteliaita.

Viimeisessä tapaamisessa kaupungin ja muiden viranomaisten kanssa meille esitettiin yllättävä tarjous: Uralilla on ylen määrin kaivosten sivukiveä ja kasoissa ilmeisen runsaasti myös arvokkaita aineksia. Pitäisi vain prosessoida ne esiin. Voisiko Finnmap tulla osakkaaksi tällaiseen toimintaan? Ryimme keskusteluissa kohteliaasti ja vastasimme, että otamme ehdotuksen esille työnantajamme kanssa. Paluumatkalla keskenämme keskusteltuaamme jätimme asian vähin äänin sikseen.

Päätösillallinen Jekaterinburgissa oli perinteinen, oli herkullisia paikallisia syömisiä ja palan painikkeeksi perinteisiä juomia. Vastauspuheissa koimme, että vielä piti tuoda esiin neuvostoaikaisten ystävyyssuhteiden mukaisia liturgioita puolin ja toisin. Tulkki vähän naureskeli sisäänpäin, kuten me vieraatkin ja ehkä myös isännät. Yhteistyötä Jekaterinburgin suuntaan ei syntynyt. Yleispoliittiset ja paikallisen yritystoiminnan kuviot olivat liian epämääräisiä ja riskialttiita.

Suuresta toimistosta yrittäjäksi

Maailmantilanteen muututtua ja mm. Neuvostoliiton romahdettua vuonna 1991 alkoi laaja, erityisesti rakennus- ja kiinteistöalaa koskeva lama. Finnmapin kohdalla se konkretisoitui suunnilleen yhden yön yli siten, että suurimman toimialan, rakennesuunnittelun, toimeksiannot loppuivat kuin seinään, tai ainakin ne keskeytettiin toistaiseksi.

Finnmap oli 1980-luvun menestyksellisten kokemusten innoittamana käynnistänyt uuden toimitalon rakentamisen Helsingin Vallilaan. Olin nimettynä Teollisuuskatu 33 -osoitteeseen hankitun uuden talon pääsuunnittelijaksi. Uuden toimitalon ollessa työmaavaiheessa ja laman iskiessä alkoi työmaakokouksissa syksyllä 1991 arkkitehdille hyvinkin selvitä, että rakennuttajalta alkavat rahat loppua. Kun kyseessä oli samalla työnantaja, oli pakko ajatella lateraalisesti.

Arkkitehtitoimisto Kai Lohman oli tullut Finnmapin tytäryhtiöksi jokunen vuosi aikaisemmin. Nyt se olisi menossa konkurssiin emoyhtiön kanssa. Ennen konkurssia ehdimme nimen säilyttämiseksi kuitenkin muuttaa yhtiön nimen Punavuoren Arkkitehdeiksi. Keksimme KaiL:n kanssa, että konkurssin jokseenkin väistämättä pian tullessa tarjoudumme ottamaan nimiimme keskeneräiset oman alamme toimeksiannot. Niitä oli aivan kohtuullisesti. Tämän onnistuimme sopimaan konkurssipesän kanssa ja toteuttamaan vuoden 1992 alusta lähtien.

Jatkoimme toimintaa vakiintuneiden tilaajien kanssa. Itselläni oli tuolloin muuhun toimintaan vähän sattumalta perustettu, mutta ilman toimintaa ollut osakeyhtiö. Sen nimi muutettiin Lohman Arkkitehdeiksi. Uusiksi osakkaiksi tulivat KaiL ja kolme muuta kollegaa. Jatkoimme suunnittelutoimintaa olosuhteisiin nähden normaalisti, erityisesti tilaajien näkökulmasta suunnittelupalvelua häiriöittä jatkaen. Heidän kanssaan jatkettiin vakiintuneeseen tapaan. Aikanaan meistä tuli keskikokoinen arkkitehtitoimisto.

Lohman Arkkitehdit Oy, Helsinki, osakas ja johtava arkkitehti 1993-1998

Toimiston pääosakkaana arkkitehti Kai Lohmanin kanssa. Vastuualueinani olivat kaupunkisuunnittelu, myös ulkomailla, teollisuusrakennukset, laadunkehitys sekä yrityksen talous. Hoidin pääsuunnittelu- ja rakennuttamistehtäviä. Yhteensä toimeksiantoja oli lähemmäs 50 kpl. Pääosin ne olivat vaativia rakennussuunnitteluun liittyviä tehtäviä lähinnä toimitila- ja teollisuusrakentamisen piirissä.

Seuraavassa luettelossa on esimerkkejä tehtävistäni, joita kertyi melkein 50 kpl.

- 1999 Atria Oyj, Nurmo; lihavalmistetehtaan logistiikkakeskus, arkkitehti Anna Saijonmaan kanssa
- 1998 Bahir Dar Special Zone Administration /Devecon Oy, Etiopia; osavaltion pääkaupungin yleiskaavallinen kehittämissuunnitelma ja toteutusohjelmat
- 1997 National Insurance Company of Ethiopia / Devecon Oy; NICE - toimistorakennuksen luonnossuunnitelmat, Arkkitehtitoimisto CJN:n /arkkitehti Juhani Jauhaisen kanssa, kutsukilpailun 1.sija 1996
- 1997 Kuopion kaupunki, Matkustajasataman yleissuunnitelma
- 1997 Mekele City Council, Ethiopia /Devecon Oy; Yleiskaavakehitys ja toteutusohjelmat osavaltion pääkaupungille
- 1997 Atria Oy, Nurmo; lihavalmisteteollisuuden laajennukset ja muutokset
- 1995-96 Dragsfjärdin kunta, Itäisen saariston rantaosayleiskaavan tarkistus vahvistamista varten: 75 km², 1 000 km rantaviivaa
- 1995 As.Oy Lönnrotinkatu 39, Helsinki; kerrostalon tulipalovaurioiden korjaus, suunnittelun johto ja hankkeen rakennuttaminen
- 1993-95 Kemira Fibres Oy, Valkeakoski; useita viskoositehtaan laajennuksia ja muutoksia
- 1994 Arriyadh Development Authority, Saudi-Arabia /Devecon Oy ja LT-konsultit Oy; Pääkaupungin strateginen ideasuunnitelma
- Kuopion kaupunki / TTK Koulutuskeskus Dipoli; Laivonsaaren asuntoaluehankkeen projekti- ja laatusuunnitelma
- Arkkitehtitoimistojen liitto ATL, arkkitehtitoiminnan laatujärjestelmämalli, työryhmän puheenjohtaja
- 1995-2000 Rakentamisen laatu RALA ry (vuoteen 1997 RSA, Suomen toimitila- ja rakennuttajaliitto RAKLI sekä Konsulttitoimistojen liitto SKOL ja Arkkitehtitoimistojen liitto ATL); useita suunnittelu- ja rakennuttamistoimistojen laatujärjestelmien arviointeja

Finnmapin konkurssin jälkeen jatkoimme menossa olevia projektitöitä pienentyneellä ryhmällä. Olimme siihen aikaan aika normaali keskikokoinen ATL:n (Arkkitehtitoimistojen liitto) jäsenoimisto.

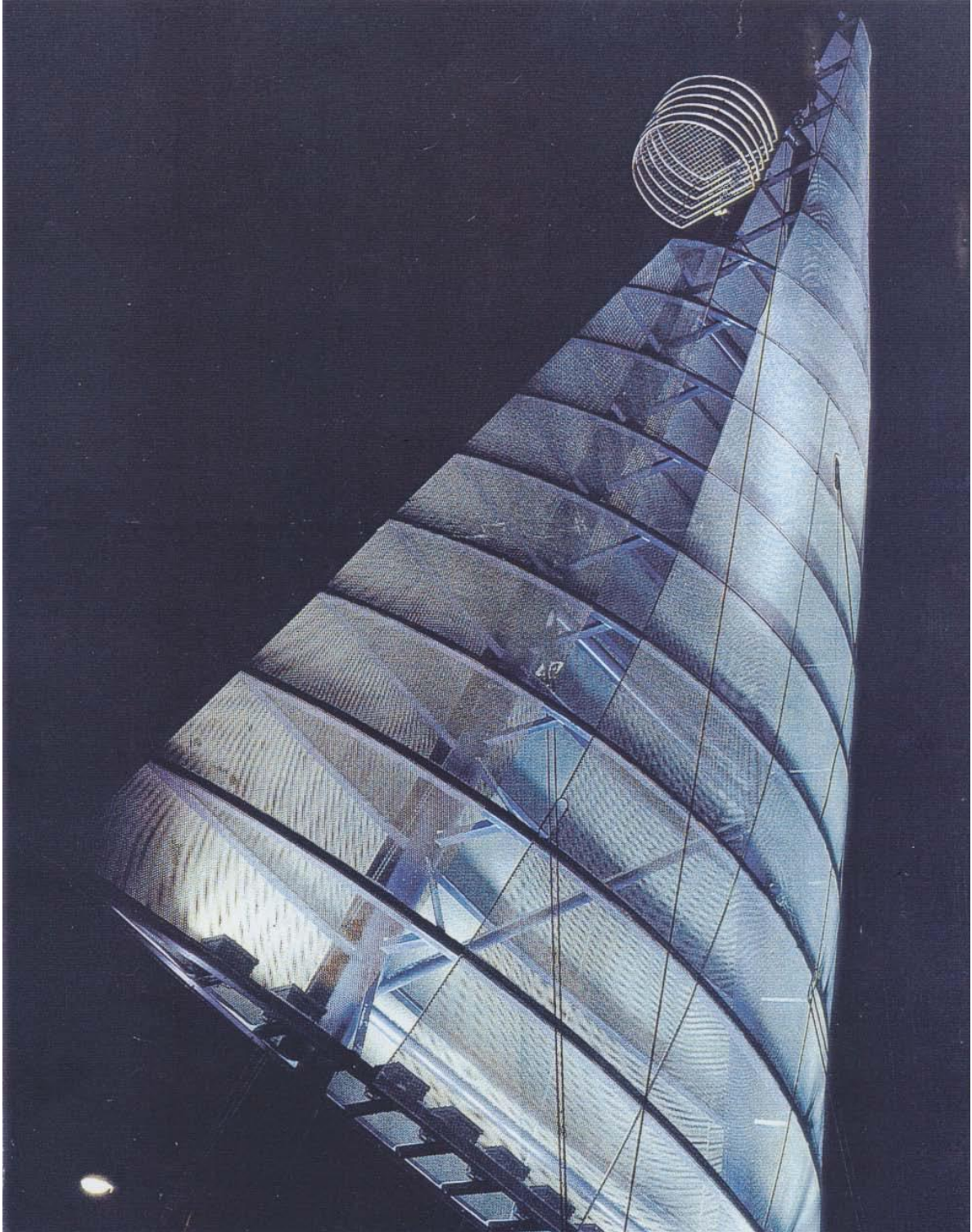
Toiminta suurten ja pitkäaikaisten toimeksiantajien ansiosta oli sen verran kannattavaa, että pystyimme henkilökunnan koulutuksen osana ja paikallisiin toimijoihin yhteydessä ollen tekemään muutaman ammatillisen ekskursionkin lähialueille, kuten Tallinnaan ja Berliiniin.

Olin Helsinkiin 1987 palattuani ja Finnmapin arkkitehtitoiminnan vastuun otettuani saanut ensimmäisten tehtävien joukossa Atrian (silloinen Itikka Lihabotnia) valtavan Seinäjoen Nurmon uuden ruokatehtaan arkkitehtisuunnittelun.

Atrialle teimme sittemmin useita laajennusvaiheita. Omalla kohdalleni niistä viimeiseksi jäi logistiikkakeskus, jonka suunnittelu aloitettiin 1997. Siirryttyäni vuonna 1998 Suomen Arkkitehtiliitto Safan palvelukseen kollega AnnaS hoiti hankkeen pääsuunnittelun kohteen valmistumiseen saakka.

1990-luvun alussa joukkoomme oli liittynyt KaiL:n toimisto, joka halusi laajentaa tekemisiään vakiintuneesta asuntosuunnittelusta myös muun tyyppisiin kohteisiin. Tällaisia vähitellen löytyikin. Suunnittelimme uusia toimitiloja ja korjauksia pienille palveluyrityksille, kuten painotaloille. KaiL:n perintönä asuintalojen suunnittelu vakiintuneille tilaajille jatkui. Toimiston nimeksi valitsimme Lohman Arkkitehdit Oy.

Ulkomaan tehtävien ja niihin liittyvän pienen toimiston kannalta suuren taloudellisen riskin vuoksi olin toimistostamme virkavapaalla ja Devecon Oy:n palkkalistoilla vuosina 1996-97.

Kuva: Länsiväylän Otaniemen liittymän maamerkki, 1994

Kysyntää ulkomaille

Vuoden 1994 alkupuolella yhteyttä otti Devecon Oy. Suomessa -ja muissakin maissa-konsulttialalla ulkomaille toimivilla suomalaisilla yrityksillä on vakiintuneena tapana pitää alan asiantuntijoista ja hankkeissa toimineista listoja, ns. rostoreita. Jonkin tällaisen tiedon perusteella Deveconin lähestyminen varmaankin tapahtui.

Kysyttiin, olisinko kiinnostunut vetämään kaupunkisuunnittelun osuutta maksetusta tarjoussuunnittelusta Saudi-Arabian pääkaupungin Riadin strategiseen, vaatimattomasti 50 vuoden tähtäyksen suunnitteluun. Ehdotuksesta oli vaikea kieltäytyä. Käytännössä piti arvioida tällaisen toimeksiannon riskit pienen arkkitehtitoimiston kannalta. Ellei tilaaja vakiintuneesti maksa, se ei voi maksaa alikonsultillekaan. Sovittiin, että toimin tarjousvalmistelussa Deveconin palkkalistoilla- Heillä työsopimuspalkat oli sopimuksen mukaan maksettava, vaikka tilaajalta ei suorituksia tulisikaan.

Kävimme Deveconin osakkuusyhtiön LT-Konsulttien silloisen pääomistajan DI Pentti Murolen (Pena) kanssa Riadissa tutustumassa tilanteeseen sekä keskustelemassa tilaajatahojen ja asiantuntijoiden kanssa. Konsulttitarjous valmistui ja toimitettiin, ja Pena kävi sen Riadissa esittelemässä. Kävi kuten olimme ennakoineetkin: tilaaja kokosi ulkomaisten tarjoajien ideat ja antoi toimeksiannon paikalliselle konsulttitoimistolle.

Yhteistyöni Deveconin kanssa jatkui. Etiopiassa oli käyty sisällissotaa noin 20 vuotta. Oli taas tullut aika rakentaa. Saimme toimeksiannoksi strategisen yleissuunnitelman Tigrayn alueen maakuntapääkaupungille Mekelelle, ja pari vuotta myöhemmin vastaavan suunnitelman Ethiopian suurimman heimon amharien pääkaupunkiin Bahar Darilin vuonna 1998. Näiden hankkeiden välissä työskentelin vuoden 1997 enimmäkseen Libyan Tripolissa, jossa teimme NCB:n (National Consulting Bureau) alikonsulttina esisuunnitelmia erilaisiin kehityshankkeisiin.

TARJOUSVALMISTELUA KYPROKSELLA

Vuonna 1995 otti yhteyttä Devecon Oy, joka oli saanut tarjouspyynnön Saudi-Arabian pääkaupungin Riadin strategisesta kehityssuunnittelusta. Aikajänne oli vaatimattomasti 50 vuotta eli noin kaksi sukupolvea tulevaisuuteen. Tarjouksen laatimisesta maksettiin palkkio kaikille tarjouksen tehneille. Deveconin pääomistajan edustajana tarjouksen valmistelusta vastasi DI Pentti Murole (Pena), joka järjesti niin, että kokoonnuttiin työryhmänä Kyproksen Larnakaan, jossa Deveconilla tuolloin oli paikallistoimisto. Tehtävänäni oli hoitaa kaupunkisuunnittelun osuus tarjouksessa.

Luovaan perustyöhön ja tarjouksen yhteenvetoon käytettiin aikaa intensiiviset viitisen päivää. Aamu aloitettiin yhteisellä aamiaisella hotellilla. Sen jälkeen jatkettiin tarjouksen ja sen osien valmistelua toimistolla. Iltapäivän aluksi saatiin kevyt välipala, minkä jälkeen työtä jatkettiin iltapäivän lopulle. Pidettiin noin tunnin lepotauko, jonka jälkeen kokoonnuttiin rantaravintolan terassille iltapalalle. Sen ääressä keskustelu tarjouksesta luonnollisesti jatkui vapaamuotoisesti. Illallisen jälkeen vetäydyttiin lepäämään, mutta käynnistyneitä alitajuntojen pohdiskeluja ei tietenkään voinut yön yli pysäyttää. Itse kunkin oma prosessi tuotti ajatuksia, joita seuraavan aamun töiden aluksi tunnin verran yhdessä purettiin. Tuli paljon uusia esityksiä osa-alueille, ja alussa ensimmäisenä tai toisena päivänä jopa koko tarjouksen laittamista kokonaan uusiksi ehdotettiin. Näin ei tapahtunut, mutta suuria tarkistuksia ehdotukseen kyllä luovasti syntyi.

Viikon ryhmätyönä meillä taitavan projektisihteerimme ins. RitvaA:n kokoamana oli tarjouksen runko ja perusideamme tarkennettuna. Suomeen palattuamme viimeistelimme

aineistosta ja muistiinpanoista sekä mukana olleita asiantuntijoita konsultoiden Ritvan kanssa toimistotyönä tarjousraportin ja esittelyaineiston.

Tarjous toimitettiin, ja Pena kävi sen esittelemässä Riadissa. Kävi kuten olimme kansainvälistä konsulttitoimintaa tuntevina ennakoineetkin. Tilaaja kiitti esittelyistä ja hyvistä ideoista, ja junaili konsulttitehtävän paikalliselle toimistolle. Tarjouksen tekemisestä kuitenkin maksettiin sen verran asiallinen palkkio, että operaatio saatiin hoidettua ns. nollakatteella. Kaikki opimme prosessista valtavasti, mistä myöhemmin meille itse kullekin ammattilaiselle oli omassa toimissamme kovasti erilaista hyötyä.

ERÄMAAHAN HAIHTUVA SATTUMAPERUSTEINEN TEKOJOKI

Riadin strategisen suunnitelman tarjousta valmisteltaessa kävimme Penan kanssa mm. paikallisessa vesilaitoksessa, jossa ruotsalaisen pääinsinöörin kertomana tuli esiin kiinnostavia asioita.

Riadiin vesi toimitettiin Persianlahden rannalle rakennetuista suolanpoistolaitoksista noin 1000 km:n pituisilla putkilla. Kun erämaakaupunki kasvoi, rakennettiin uusi laitos ja lisäputki. Kaupungin vesijohtoverkosto ei täyttänyt hygieniavaatimuksia, joten sen vettä ei suositeltu juotavaksi tai talouskäyttöön. Juomavesi ostettiin kaupoista 1,5 litran muovipulloissa ja talousvesi 10 litran pulloissa. Yritteliäimmät kauppiat kuitenkin pullottivat kaupungin vesijohtovettä ja myivät sitä puhtaana jonkin tunnetun vesilähteen nimellä.

Kasteluun Riadin vesijohtovettä voi ongelmitta käyttää, ja niin sitä myös käytettiin. Islamilaisessa paratiisissa on solisevaa vettä, vihreyttä ja viileyttä. Riadin asuntokanta koostui suurelta osin alueen perinteisistä, muurin ympäröimistä suurperheiden taloista. Kun kaupunki tarjosi vesijohtovettä korvauksetta, sitä talonomistajat myös käyttivät pihojensa kasteluun. Riadin vedenkulutus 1990-luvulla oli noin 700 l/as/vrk. Suomessa se on noin 150 litraa.

Ylenmääräisestä, ympärivuorokautisesta kasteluedestä osa luonnollisesti kuumana aikana haihtui iltapäivien lämmössä. Suuri osa kuitenkin imeytyi maaperään. Isossa mittakaavassa Arabian niemimaa on hiukan kallellaan Persianlahteen päin. Kallioperä koostuu huokoisista hiekkakivi- ja tiiviimmistä liuskekivikerroksista. Riadin omakotitalojen ylimääräinen kasteluvesi virtasi huokoista hiekkakivikerrosta pitkin itään päin. Talojen kellareihin ja moottoritieverkoston alitusliittymiin alkoi kertyä vettä, jota tieverkostosta täytyi alkaa pumpata pois.

Suuri osa imeytyneestä kasteluedestä alkoi kulkeutua kaupungin itäpuolella sijaitsevaan kuivaan joenuomaan, wadiin. Lopulta siitä tulikin ympärivuotinen joki, joka sisältönsä haihdutettuaan päättyi pitkälle autiomaahan. Joesta ei islamilaisessa maassa voinut ottaa vettä kierrätettäväksi, koska vedestä ainakin osa oli kulkenut elävän organismin läpi. Riad sai ympärivuorokautisen joen.

Pohjoismaista vertailupohjaa

Toimistossamme työtilanne vuonna 1994 oli hiljaisenpuoleinen. Ajattelin, että tilaisuuden tullen voisin perehtyä kaupunkisuunnitteluun syvällisemmin. Sittenkin toimeksiantoja tuli kuitenkin enemmän, ja täydennysopiskelun ohella tuli myös sopivasti kiireitä niiden hoitamiseen.

1960-luvulta lähtien lähes 30 vuoden ajan oli järjestetty Pohjoismaiden neuvoston rahoittamia yhdyskuntasuunnittelun NORDPLAN-kursseja. Suomessa vastaavia samoihin

aikoihin olivat Teknillisen korkeakoulun (TKK) Yhdyskuntasuunnittelun ns. pitkät kurssit. Ympäristöministeriö rahoitti NORDPLAN-kursseja myöntämällä opiskelijoiksi hyväksytyille avustusta, joka suunnilleen kattoi asumiskulut Tukholmassa sekä ns. kenttäjakson majoitus- ja matkakulut.

Ajattelin, että pohjoismainen näkökulma sopivasti laajentaa käsityksiäni yhdyskuntasuunnittelun alasta. Näin myös selkeästi tapahtui. Ilman Nordplania mahdollisesti en olisi suhtautunut vähän myöhemmin 1990-luvulla tarjolle tulleisiin haasteisiin yhtä ennakkoluulottomasti.

NORDPLAN 1994

NORDPLAN -kurssit pohjoismaisille yhdyskuntasuunnittelijoille oli järjestetty niin, että ensin oli Tukholmassa keväällä kuukauden mittainen, alan teorioihin ja käytäntöihin keskittyvä aloitusjakso, sitten tehtiin kesällä kuukauden mittainen ns. kenttäjakso, ja syksyllä Tukholmassa oli kuukauden mittainen yhteenvetojakso. Osallistujia kurssille valittiin noin 40 yhdyskuntasuunnittelun ammattilaista erilaisilla koulutus- ja kokemustaustoilla. Vuonna 1994 suurin joukko oli 18 suomalaista. Norjalaisia ja ruotsalaisia oli molempia 8, virolaisia kaksi ja latvialaisia yksi. Suomalaisten suuren osuuteen varmastikin vaikutti, että kenttäjakson kohteemme oli Pohjoiskalotti. Siten suuresta suomalaisten joukosta oli kurssilla puolet pohjoisesta ja puolet etelästä. Keski-Suomesta ei ollut ketään.

Kurssin aluksi osallistujat jaettiin kuuden hengen ns. teemaryhmiin, joilla oli tehtävänä paikallisiin oloihin perehtyneellä kenttäjaksolla analysoida kohdepaikkojen kehittymistä ja päätöksentekoa vähän eri näkökulmista. Oman teemaryhmäni pääotsikko oli vallankäyttö ja päätöksenteko. Kenttäjaksomme tehtiin kesäkuussa 1994 kiertämällä Luulajasta alkaen linja-autolla Pohjoiskalotti myötäpäivään. Kävimme läpi taajamat Tromssasta Vardøen (Vuoreija) ja Kirkenesin kautta Murmansiin ja sieltä Raja-Joosepin ja Rovaniemen kautta takaisin Luulajaan kenttäjakson alustavaa yhteenvetoa varten.

Iskevänä näkemyksenä kalottikierrokselta jäi mieleen Vardøen pormestarin kiteytys *”den som har fisken, har makten”*. Tällä hän viittasi Barentsinmereen, joka on maailmanpoliittisesti merkittävä alue, ja jossa kalastukselle edelleen on tärkeä taloudellinen rooli.

Nordplan-kurssin kautta syntyi monialainen ja -vuotinen verkosto. Vaativista analysointitehtävistä tullut yhteishenki synnytti verkoston, jolla on ollut eri Pohjoismaissa antoisia vuosittaisia tapaamisia siitä lähtien. Vuorovuosin tapaamisia on järjestetty eri maissa. Pääkaupungit, sekä myös Riika ja Tallinna, on koluttu muutamaan kertaan. Kasvattavimpia ovat olleet tapaamiset paikoissa, joihin muuten jokseenkin varmasti ei muuten olisi tullut mentyä, kuten Norjan Haugesund ja Røros, Ruotsin Skillingsmark ja Staffanstorps, Tanskan Hirtshals tai Suomesta vaikkapa Joensuu-Sortavala. Tuoreimpana oli Bornholm, jossa keväällä 2022 ryhmän kanssa tavattiin. Sattumalta tapaamisemme osui vähän ennen Nordstream -kaasuputkien räjäytyksiä lähistöllä.

Devecon Oy, vanhempi arkkitehti Tripoli, projektipäällikkö Etiopia 1996-98

Vuonna 1997 Devecon pyysi minua vuodeksi töihin Libyan Tripoliin. Deveconilla oli alikonsultointisopimus suunnittelutehtävistä paikallisen NCB:n (National Consulting Bureau) kanssa.

Tehtävät käsittivät asuntoalueiden esisuunnitelmia Tripolin lähiympäristössä sekä kehittämis- ja erityisalueiden, kuten koulukeskusten ja virkistysalueiden yleissuunnitelmia. Toimin

suomalaisten konsulttien tiiminvetäjänä ja kesällä 1997 kuukauden verran yhtiön virallisena maavastaavana, kun rakennusalueiden valvontatehtävissä toimineet insinöörit ja rakennusmestarit olivat lomilla. Erityisiä hallinnollisia tehtäviä ei niille kuukausille kuitenkaan osunut. Jonkin verran tarkastin muiden tekemiä suunnitelmia.

Luonnossuunnitelmat erilaisiin aluehankkeisiin vuodelta 1997 jäivät NCB:n käyttöön, enkä ole niiden mahdollisista toteutuksista tai toteutumattomuuksista myöhemmin kuullut.

Mekelen strateginen yleissuunnitelma 1996

Etiopiassa oli 1990-luvulla käyty sisällissotaa noin sukupolven ajan. Kapina valtionhallintoa ja hallintoa vastaan sekä vaihtoehtoliike oli alkanut maan pohjoisimmasta maakunnasta Tigraysta. Lopputulos oli, että Neuvostoliiton tukema diktaattori Mengistu Haile Mariam pakeni Keski-Afrikkaan, valtion kassavarat tietenkin mukanaan. Maassa oli todellista tarvetta suunnittelulle, koska kaupungistuminen oli voimakasta ja taajamien kasvusuuntia piti hakea.

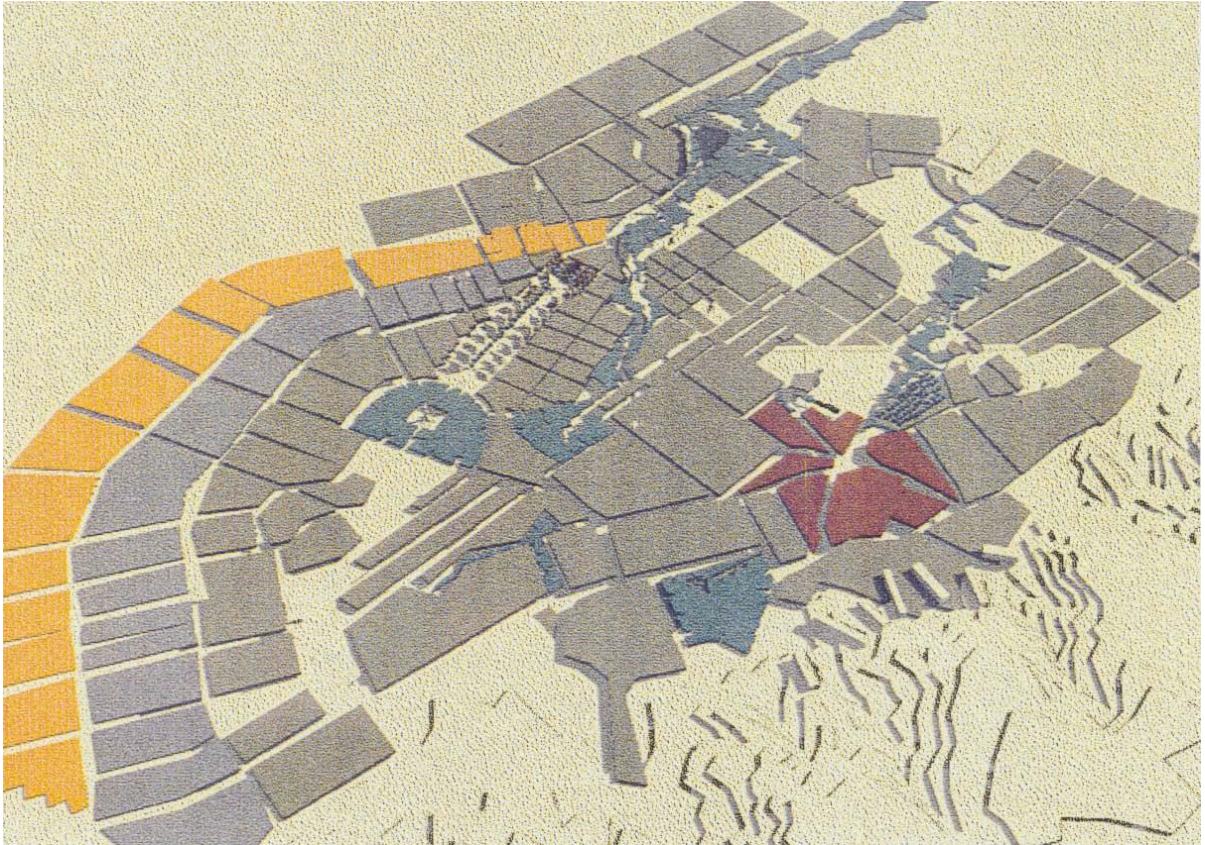
Deveconilla oli paikallisena edustana Etiopiassa DI MarkkuP, joka aikanaan oli tullut maahan rakennushallinnon asiantuntijaksi ja käytännössä sen ulkomaalaisten paikallistyöntekijöiden eli expatriaattien päälliköksi. Viraston ylimpänä päällikkönä luonnollisesti oli etiopialainen.

MarkkuP:lla tehtävänsä puolesta oli yhteydet käytännössä kaikkiin julkisiin tilaajiin Etiopiassa. Sisällissodan loputtua ja sen aloittaneiden tigrejien voittaessaan saavuttamalla hallinnolla tavoitteena oli hallinnon vakiinnuttaminen ja jälleenrakentaminen, kun 20 vuotta yhteyksiä ja paikkoja oli sotimalla rikottu. Markku onnistui neuvottelemaan Deveconin toimeksiannoksi Tigrayn maakuntapäikaupungin Mekelen strategisen suunnittelun, jossa päätettäisiin mm. kaupungin kasvusuunnat. Devecon pyysi minut suunnittelun vetäjäksi.

Mekele 1996 oli noin 100 000 asukkaan kaupunki, joka sijaitsee ympäröivien vuorien laaksossa. Kaupungistuminen oli voimakasta, mutta ympäröivissä kylissä ei ollut juurikaan muuta elinmahdollisuutta kuin vaatimaton, luonnonvarainen maatalous.

Mekelen suunnittelutehtävä toteutettiin kolmessa vaiheessa, kolmen-neljän viikon paikallakäyntien jaksoissa. Ensin hankittiin perustiedot ja varmistettiin ne kaupungin edustajien kanssa. Käytiin keskustelut aluehallinnon ja paikallisten poliitikkojen kanssa. Toisessa vaiheessa käytiin esittelemässä tilaajan edustajille luonnosvaihtoehtoja kaupungin alueelliseksi kehittämiseksi sekä niihin liittyviä alustavia investointien tarpeita.

Ehdotus Deveconin asiantuntijoiden suosituksineen ja MarkkuP:n tekemine investointilaskelmineen viimeisteltiin toimistoissamme Suomessa ja käytiin esittelemässä tilaajalle loppuraportti. Hankkeen jatkovaiheista ei ole tietoa. Yksi uusi, vuonna 2022 päättynyt sisällissota alueellaa sittemmin on käyty.

Kuva: Mekelen strateginen yleissuunnitelma, 1996. Visualisointi B&M Arkkitehdit

SUUNNITTELUA SISÄLLISSODAN JÄLKEEN

Mekelessä -kuten Etiopiassa yleensäkin vuonna 1996 - elettiin sisällissodasta selviytymisen jälkeistä aikaa. Kaupunki ympäröivine kylineen ja toimintoineen oli äkkiä provinssin alueella tutustuen aika normaali. Arjessa kuitenkin vielä elettiin monilta osin naapuriheimojen suhteen varuillaan.

Käytännön kaupunkirakentamisen asioita oli 20 vuodessa jäänyt sisällissodan vuoksi tekemättä. Korjaamisen ja rakentamisen tarve oli suuri, ja kaupunkiin kohdistui suuri kasvupaine. Niin suurta käytännön suunnittelun tarvetta en ennen ollut kohdannut.

Ulkomaalainen konsultti majoitettiin kaupungin ulkopuolelle, vuorenrinteellä sijaitsevaan hotelliin, josta kunnan auto nouti aamulla ja johon iltapäivän lopuksi taas kuljetettiin. Lounasaikaan oli mahdollisuus pistäytyä keskustan ravintolassa ja hieman havainnoida paikallista elämää.

Kokouksissa tilaajan kanssa piti olla tarkkana, kuka on varsinainen päättäjä, joka sanoo viimeisen sanan. Tigrayt olivat sukupolven ajan tottuneet kentällä tehtäviin päivittäisiin taktisiin päätöksiin. Kaupunkisuunnittelun kokouksissa piti osata kenttävaatteisiin pukeutuneesta osallistujaryhmästä päätellä, kuka heistä oli päällikkö. Yleensä hän oli kaveri, joka kokouksen ajan oli hiljaa, mutta lopuksi sanoi, mikä vaihtoehto valitaan tai miten muuten edetään.

Tripoli, vanhempi arkkitehti 1997

Riadin suunnittelutarjouksen ja Mekelen strategisen suunnitelman jälkeen tulin pyydettyksi tekemään aluesuunnittelun luonnoksia ja rakennuskohteiden esisuunnittelua Tripoliin, Libyaan.

Tehtävät vaikuttivat haastavilta, ja sovin vuoden pestistä. Deveconilla oli Tripolissa toimisto, joka enimmäkseen teki alikonsultointia paikalliselle, valtion omistamalle konsulttitoimisto NCB:lle (National Consulting Bureau).

Meillä oli toimistopäällikkönä libyalainen ins. AbdullahG ja lähipäällikkönä palastiinalainen ins. RushdiS. Mukavia kavereita he olivat molemmat. A:n ohjaus oli virallisempaa ja R:n ohjaus käytännöllisempää. Heidän ohjaamana teimme aika lailla itsenäisiä suunnittelutehtäviä. Kohteina oli alueiden kehittämissuunnitelmia eri puolilla valtakuntaa, kuitenkin enimmäkseen rannikolla eli Välimeren lähialueilla. Kohdalleni osui Tripolin suuralueella uusi aluekohde, vähän kauempana pari täydennysrakentamisaluetta sekä perinnerakennusten, kuten paikallisen moskeijan, korjausten suunnittelun konsultointia.

Suomalaisia meitä oli yli NCB:n yli 100 hengen toimistossa vajaa kymmenen hengen ryhmä. Työskentelimme työpareina tehden aika itsenäisesti luonnossuunnitelmia. Keskeisenä ammattilaisena ja avustajana toimi ryhmän piirtäjä ja avustaja ElliK. Työskentelymenetelmänä NCB:llä 1990-luvun puolivälissä oli vielä käsin piirtäminen. Suunnittelijoiden pitkälti vapaan käden luonnokset ElliK piirsi tilaajille esittelyaineistoiksi.

TRIPOLIN KÄMPPI

Tripolissa asuimme parinkymmenen kilometrin päässä ns. campilla kaupungin eteläpuolella. Leirin oli 1970-luvulla rakennuttanut suomalainen Puolimatka -rakennusyhtiö, jolla oli alueella rakennushankkeita. Hankkeiden vähennyttyä Puolimatka vetäytyi maasta, mutta käyttökelpoinen asuinpaikka jäi. Valtionhallinto oli päättänyt, että ulkomaalaisten asiantuntijoiden tuli asua kaupungin ulkopuolella. Deveconin aloittaessa Tripolissa oli mahdollista asua keskustassa, jossa yhtiöllä Libyan toimintojen alussa aluksi oli toimisto ja majoitustiloja.

Entinen Puolimatkan (nyk. NCC Finland) leiri sopi hyvin viranomaisten kaupungin keskustasta karkoittamalle Deveconin tukikohdalle ja toimistolle, jolle konsulttitoita maassa alkoi kertyä.

Isäntäparinamme toimi suunnitteluavustajamme ElliK ja hänen avopuolisonsa JormaS, jolla huoltopäällikkönä oli vastuullaan toimistokoneet ja autot. Leirissä oli muurin ympäröimänä pari rivitalomaista asuinrakennusta sekä apurakennus yhteistiloineen ja saunoineen. Pihalle mahtui hyvin tenniskenttä ja uima-allas. Silloisen Suomen asiainhoitajan kanssa pelasimme tennistä silloin tällöin. Hän oli pelissä minua parempi.

Aluettamme vartioivat koirat, joista ElliK oli lähialueella liikkuvista kulkijoista poiminut viitisen yksilöä aluettamme vartioimaan. Vartiointi toimi hyvin. Leiriämme ympäröi aita, jonka sisäpuolelle ei koirien tuntemattomille ilman suurta haukuntaa ja asukkaisiin tutustuttamista ollut asiaa.

EXPAT-YHTEISÖLLISYYTTÄ TRIPOLISSA

Tripolissa oli 1980-luvulla runsaasti öljyteollisuutta, jonka palveluksessa englantilaisia yhtiöitä ja heidän työntekijöitään oli paljon. Eurooppalaisten kesken syntyi luontevia yhteyksiä.

Englantilaisten kanssa tavattiin kuukausittain Deveconin campilla. Tavallisena ohjelmana oli heittää englantilaisittain tikkaa (darts), seurustella ja nauttia iltapäivän tarjoiluista. Uitiin leirin altaassa ja saunottiin. Lämpöä iltapäivisin oli keskikesällä noin 50 astetta. Lämpöhalvauksen saaneita pikkulintuja putoili kuolleina maahan.

Suomen Tripolin asiantuntijakin oli usein paikalla kuukausitapaamisissamme. Tavallisesti pelasin hänen kanssaan kuumuudessa pari erää tennistä. Hän oli ainakin niissä oloissa minua parempi.

Säännösten mukaan ulkomaalaiset voivat liikkua Libyassa vain työtehtävissä ja rajallisesti. Epävirallisen tikkaremmimme kautta pääsimme luontevasti mukaan Tripolin arkeologiseen seuraan (Tripoli Archaeological Society). Englantilaiset olivat keksineet perustaa tieteellisen seuran, jonka järjestäminä tehtiin järjestettyjä retkiä lähiympäristön erinomaisen kiinnostaviin historiallisiin kohteisiin.

Tuntui vähintään arvovaltaiselta, kun poliisisaattueessa kävimme arkeologisen seuran retkillä lähialueiden monisatavuotiaissa, alkuperäisissä Atlas-vuoriston kyläkohteissa. Alueella elettiin kuten oli vuosia heimo- ja perheyhteisöissä eletty, lampaista ja vuohia hoitaen ja paiakillista pienimuotoista viljelyä harjoittaen. Hiukan huimasi, kun vuoristokylässä kävelimme paikan ympäri pitkin kaiteetonta hyllyä, josta alas oli matkaa noin 500 metrin suora putous.

Bahir Darin strateginen yleissuunnitelma 1998

Deveconin asiantuntijoiden kanssa olimme tehneet Etiopian silloisen sisällissodan voittaneen heimon tigrejen maakunnan Tigrayn pääkaupunkiin Mekeleen strategisen yleissuunnitelman vuonna 1996.

Etiopiassa oli 1990-luvulla kolme suurta heimoa, väkilukujen suuruusjärjestyksessä amharit, oromot ja tighet. Maan virallinen hallintokieli oli amhari, mutta käytännössä englantia toimi sen kanssa rinnan, koska paikallisia pieniä kieliä maassa oli satoja.

Väkiluvultaan suurin heimo amharit halusi, että heidän maakuntansa pääkaupungille Bahir Darille tehtäisiin vastaava strateginen yleissuunnitelma kuin millaisen tigrejen Mekelelle pari vuotta aikaisemmin olimme tehneet. Tietenkin olimme kiinnostuneita. Deveconin edustaja MarkkuP onnistui neuvottelemaan meille toimeksiannon.

Bahir Dar oli vuonna 1989 noin 100 000 asukkaan kaupunki, joka sijaitsee Keski-Etiopiassa suhteellisen tasaisella alueella, Sinisen Niilin alkulähteenä olevan Tana-järven rannalla.

Vastaavasta strategisesta toimeksiannosta kuin aiemmin sisällissodassa voittaneen tigreheimon Mekelessä sovittiin Amharin paikallishallinnon kanssa. Erona oli, että käyttämättömille Tana-järven ranta-alueille haluttiin tehtäväksi myös tarkempi käyttösuunnitelma. Sen tekemiseen valikoitui alikonsultiksi arkkitehti Henuk.

Bahir Darin erityisongelmana oli tulva-alttius tietyillä alavilla alueilla. Erityisasiantuntijana paikalla oli siksi muutaman viikon ajan myös DI KajH, jonka suositusten mukaan kaupungin kasvamisuuuntia ohjattiin.

Käytännössä prosessi Bahir Darissa eteni hyvin samalla tavalla kolmessa vaiheessa kuin pari vuotta aikaisemmin Tigrayn Mekelessä. Hankittiin perustiedot ja tavoitteet, esiteltiin luonnokset ja esiteltiin lopullinen ehdotus investointien kustannusarvioineen. Suunnitelman toteutumisesta ei ole tarkempaa tietoa. Muiden vastaavien projektin perusteella voi päätellä, että yleissuunnitelmasta on toteutunut muutamia piirteitä, kuten kaupungin pääasiallinen kasvusuunta ja merkittävä ohikulkuyhteys.

VIERAANA BAHIR DARISSA

Aikaisempaan Ethiopian kokemukseeni maakuntapäätkaupunki Mekelestä verrattuna kokemus Bahir Darissa oli monella tapaa eurooppalaiseen elämään verrattuna varsin helposti omaksuttava. Bahir Dar ei ollut aikaisemman sisällissodan polttopisteissä, ja elämä oli aika lailla tavalliselta vaikuttavaa. Ulkomaalaiset konsultit majoitettiin kaupungin keskustan hotelliin, josta myös iltaisin pääsi tutustumaan paikalliseen elämään. Koimme olomme tervetulleiksi, toivotuiksi vierailijoiksi ja asiantuntijoiksi.

Ystävystyin paikallisen ErgoyeA:n kanssa. Hänen serkkupoikansa kanssa kävimme viikonloppuisin alueen nähtävyyksissä, kuten korkeilla Tis-Isat:n putouksilla vähän matkaa Sinisen Niilin alajuoksulla sekä heidän Tana-järven rannoilla asuvien, pitkälti luonnontaloudessa elävien sukulaistensa asuinpaikoilla.

Tuolta ajalta jäivät mieleen kaikkia aisteja koskettelleet vierailut savirakenteisissa omakotitaloissa kaupungin keskustan lähialueilla ja viereisen Tana-järven rannoilla. Erityisen tunnelman hämärille kaduille antoivat pihakeittiöistä leijailevat savun tuoksut. Paikallisesti ruoka valmistettiin kadunvarressa tilapäisen pysyvillä liesillä. Niiden ekologisuudesta sittemmin pyydettiin lausuntoa ja ohjausta myös Suomen Motivalta. Satunnaisen vierailijan kannalta perinteisesti paikallinen ruoan valmistus kadunvarsiliesillä vaikutti varsin ekologiselta. En ole perehtynyt, millaisia lausuntoja Motivalta tähän asiaan on annettu.

Kansainvälisistä tehtävistä kotimaahan

Suomen Arkkitehtiliitto ry. SAFA, pääsihteeri 1998-2007

Lähi-Idän ja Ethiopian toimeksiantojen jälkeen kotimaahan palattua kiinnostuin kokemusten vaihtamisesta kollegojen kanssa. Arkkitehtiliitto Safassa toimi tuolloin kehitysmaatyöryhmä, jossa oli mukana ulkomailla vastaavissa tehtävissä toimineita ja toimivia liiton jäseniä. Aktiiveja ja ryhmän vetäjiä olivat silloisen TKK:n Arkkitehtiosastolla samannimistä kurssia vetäneet Henuk ja VeikkoV.

Ryhmän tapaamisessa keväällä 1998 joku läsnä olleista totesi tuoreen tiedon, että Safan pääsihteeri MattiV oli siirtymässä muihin tehtäviin ja että paikka siten olisi tulossa auki. Keskustelussa joku minua katsoi ja sanoi, että voisin olla tuollaiseen tehtävään hyvinkin sopiva. En ollut tällaista mahdollisuutta mitenkään ajatellut, ja ehdotus siten oli varsin yllättävä. Luonteenpiirteeni ja kokemusteni vuoksi kuitenkin aloin ajatella, että mikä ettei. Lähetin hakemuksen, sain kutsun Safan hallituksen haastatteluun. Vapunaattona 1998 tulin itselleni yllätyksenäkin valituksi tehtävään.

Safan puheenjohtaja JuhaniK soitti 30.5. iltapäivällä liiton hallituksen terveiset että olin tullut tehtävään valituksi. Silloisesta vapusta tuli vähän epätavallisempi pohdittavine tulevaisuuden näkymineen. Kesäkuun alussa aloitin virallisesti työt Safassa. Menossa olevien projektieni

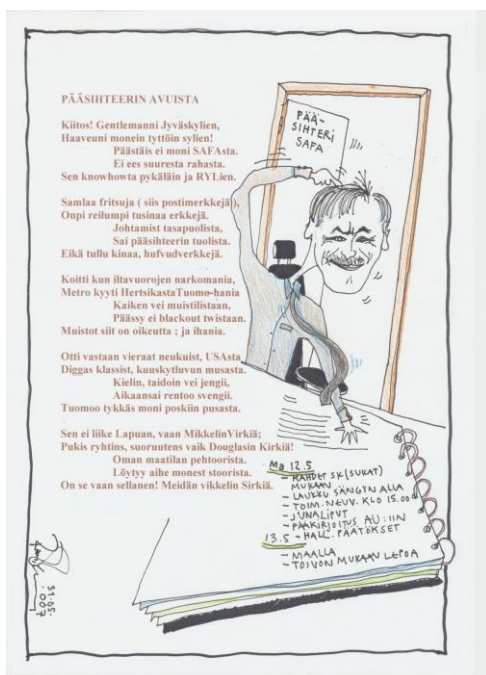
sopiviin vaiheisiin saattamiseksi sovittiin, että kesän yli voin käyttää päivän viikossa vanhoihin tehtäviin.

Järjestötoiminnan vuosirytmieihin toimintasuunnitelmineen ja tilinpäätöksineen olin päässyt tutustumaan, kun vuonna 1984 Kuopioon muutettuumme tulin kutsutuksi Safan paikallisosaston eli Savon Safan toimintaan. Toimintamuotona olivat kuukausikokoukset ja myös julkisin kannanotoin vaikuttaminen paikallisiin ajankohtaisiin hankkeisiin. Savon Safan sihteerinä olin pari vuotta.

Safa ammatillisena järjestönä on yliopistotason tutkinnon suorittaneiden arkkitehtien yhdistys, jolla on yli 120 vuoden perinteet. Safan tarkoituksena on huolehtia jäsentensä toiminnan edellytyksistä ja vaikuttaa arkkitehtien toimintaympäristöön. Pääsihteerin tehtävä yhdistyksessä siten on vähintään monipuolinen, ja monia mielenkiintoisia tehtäviä tuli eteen.

Näistä voi mainita ainakin seuraavat:

- 2006 ARK-rakennussuunnittelijan pätevydentoteamisjärjestelmä, perustamisen johto
- 2005-2006 Finnish Architecture 0405 -näyttely ja julkaisu, projektiryhmän jäsen
- 2005 Pääsuunnittelijan pätevydentoteamisjärjestelmä, perustamisen johto
- 2004 Finnish Architecture 0203 -näyttely ja julkaisu, projektiryhmän jäsen
- 2001-2002 Suomen Arkkitehtiliiton strategia SAFA 2012
- 2001-02 Multimedia2002, Euroopan kaupunkisuunnittelu- ja arkkitehtuurinäyttelyn esiselvitys
- 2000 Architects' Council of Europe (ACE), kaupunkisuunnittelu- ja arkkitehtuurinäyttely Multimedia2002, projektisuunnitelma
- 1999-2002 Arkkitehtuuripoliittisen ohjelman jatkotoimenpiteet, projektin johtaja
- 1999-2000 Arkkitehtuurin, Muotoilun ja Rakentamisen Informaatiokeskus ARMI, hankeselvityksen koordinointi, 15 000 br-m²
- 1999-2000 Arkkitehtisuunnittelijoiden ja kaavan laatijoiden rekisterit, perustamishankkeiden johto
- 1999 Arkkitehtuurin ja Muotoilun Tietokeskus A+D, tarveselvitys, 100 000 m³
- 1998-2000 Eko-yhdyskuntaprojektin johtaja

Kuva: SAFAn pääsihteerin, arkkitehti Kari Kuosman piirros vuodelta 2007.

MAANKÄYTTÖ- JA RAKENNUSLAIN JALKAUTUS

Maankäyttö- ja rakennuslaki (MRL-2000) oli tullut valmistelun osapuolille hiukan yllättäenkin hyväksytyksi ja astui asetuksineen (MRA-2000) voimaan vuoden 2000 alussa.

Uudessa laissa alan ammateissa toimivien henkilöiden kannalta merkittäviä olivat vaatimukset rakennusten ja kaavojen suunnittelijoiden pätevyyksistä. Safassa olimme aloitteellisia, ja ryhdyimme alan muiden henkilöjärjestöjen kanssa valmistelemaan vastausta uuden lain ja asetuksen vaatimuksiin. Prosessin tuloksena syntyi järjestöjen yhdessä perustama FISE Oy, joka toteaa rakennus-, LVI- ja kiinteistöalan suunnittelijoiden ja työnjohtajien sekä muiden asiantuntijoiden pätevyyyksiä.

Valmisteluissa ehkä eniten keskusteluja ja järjestöjen välistä vääntöä aiheutti pääsuunnittelija, joka uuden lain mukaa tuli olla jokaisessa rakennushankkeessa. Muiden ammattialojen kollegat näkivät määritteessä valtapyrkimyksiä. Neuvotteluissa näkemyksiä saatiin tasoitettua, ja lopputuloksena syntyi pääsuunnittelijan pätevyyden toteamisen lautakunta. Safa otti siinä valmistelija- ja sihteerivastuun, jota itse hoidin pari vuotta. Sittemmin päteviksi on hyväksytty rakennusarkkitehteja ja muutama rakennusmestari.

FISEn hyväksymät pääsuunnittelijat ovat kuntien rakennusvalvonnat vuosien jokseenkin poikkeuksetta hyväksyneet rakennushankkeisiin. Järjestelmä vakiintui varsin nopeasti.

Toinen enemmän keskusteluja aiheuttanut aihe pätevyysien toteamisissa oli kaavan laatijoiden, siis varsinaisten suunnittelijoiden, pätevyys. Alalla toimii käytännössä monta ammattikuntaa. Eniten keskusteltiin perinteisesti kaavoja tehneiden maanmittarien ja erityisesti ammattikuntana uuden suunnittelumaantieteilijöiden hyväksymisestä. Lopulta kaikkien ammatilliset järjestöt tulivat lautakuntaan mukaan. Safa otti tässäkin kohtaa myös valmistelija- ja sihteerivastuun. Toimin uudessa lautakunnassa valmistelijana ja sihteerinä pari vuotta.

Vuosien mittaan päteviksi kaavan laatijoiksi rekisteröityneistä suurin osa on arkkitehteja, mutta muitakin ammattikuntia on mukana. Järjestelmä on vakiintunut, mutta lähinnä konsulttitoimintaan. Kuntien palveluksessa olevat kaavan laatijat eivät ole laajemmalti rekisteröityneet, ilmeisesti koska heidän pätevyytensä arvioidaan työhönottovaiheessa toisella tavalla.

APOLIN JALKAUTUS

1990-luvulla arkkitehtiala EU:n piirissä oli ryhtynyt tuomaan esiin rakennetun ympäristön merkitystä Euroopan hyvinvoinnissa. Muutamassa maassa oli ryhdytty valmistelemaan ns. arkkitehtuuripoliittisia ohjelmia. Tavoitteina oli kaikkia kansalaisia palveleva arkkitehtuuri ja mahdollisimman hyvä ja kaikkia palveleva rakennettu ympäristö. Joitakin ohjelmaluonnoksia oli esitetty, ja alkoi syntyä myös ns. "arkkitehtuurin taloja". Ensimmäiset näin nimetyt näyttelyrakennukset syntyivät Hollantiin ja Tanskaan.

Myös Suomessa oli herätty arkkitehtuuriin ja rakennettuun ympäristöön heräävään kiinnostukseen ja mahdollisuuksiin vaikuttaa arkkitehtuurin arvostukseen. Silloinen Safan varapuheenjohtaja Vesa P oli tässä asiassa Suomessa aktiivinen, ja valmistelu silloisen opetusministeriön kanssa saatiin käyntiin.

Safalla otti valmistelussa päävastuun, ja edelläkävijämaiden esimerkkien pohjalta valmisteltiin luonnos omaksi arkkitehtuuripoliittiseksi ohjelmaksemme. Aika pian valtiovallan puolella

OPM:n puolesta valmisteltu Suomen arkkitehtuuripoliittinen ohjelma (APOLI) hyväksyttiin yksimielisesti Paavo Lipposen hallituksessa 2000-luvun vaihteessa.

Safan kautta rohkaisimme liiton paikallisosastoja laatimaan omia paikallisia apolejaan. Ensimmäisen laati SavonSAFA 2000-luvun alussa. Sittemmin vastaavia alue- ja kaupunkikohtaisia ohjelmia on tehty useita. Monet on myös vuosien mittaan jo ehditty päivittää.

Tärkeänä tavoitteena suomalaisen apoli-prosessin alusta lähtien oli saada aikaan arkkitehtuurin tiedotuskeskus, joita muilla taiteen aloilla Suomessa oli ollut vuosia. OPM:n varoilla saimme valmisteluun palkattua asiantuntijaksi arkkitehti TiinaV:n. Hänen määrätietoisen valmistelunsa tuloksena perustettiin Arkkitehtuurin tiedotuskeskus Archinfo vuonna 2013. TiinaV oli ensimmäinen toiminnanhohtaja muutamana aloitusvuotena.

RAKENNUSTIETOSÄÄTIÖ ALAN KEHITTÄJÄNÄ

Rakennustietosäätiön (RTS) taustana ovat toisen maailmansodan jälkeiset Safan Rakentamis- ja Standardisoimislaitos sekä rakennusmestarien keskusliitto RKL:n jäenohjeet. Safa ja RKL ivät yhdistivät asiantuntemuksensa 1950-luvun alussa,

Safalla on Rakennustietosäätiön taustassa enemmistö ja sitä kautta päätösvalta. Pääsihteerin virkatehtäviin kuului paikka RTS:n hallituksessa. 2000-luvun vaihteessa RTS:n yliasiamiehenä toimi arkkitehti GunnelA, joka oli erittäin taitava hankkimaan rakennus- ja kiinteistöalan vaikuttajia säätiön hallitukseen. Mukana oli suurten yritysten johtajia, organisaatioiden pääjohtajia valtionhallinnosta ja muita alan merkittäviä vaikuttajia.

Hallituksen kokouskeskustelujen lisäksi säätiössä merkittävänä vuorovaikuttamisen kanavana toimivat kahden vuoden välein järjestetyt strategiaseminaarit. Ideana oli mennä -kuitenkin Euroopassa pysyen- tarpeeksi kauas ja irtin päivittäisistä toiminnoista, jotta seminaarissa kokoaikaisesti sekä virallisesti että epävirallisesti keskitytään säätiön kehittämiseen. Mielenkiintoisiin ympäristöihin, kuten Bilbaon, Pisaan ja Vallettaan, tuli tutustuttua samalla.

RTS:n kiinnostava toimintamalli on alusta alkaen ollut vapaaehtoistyö. Perinteisesti säätiön tunnettuja ja alan standardeiksi muodostuneita säännös- ja ohjekortteja on tuotettu asiantuntijatoimikunnissa ns. kahvipalkalla. Kortteja valmistelevat asiantuntijaryhmät kehittävät itseään ja kokevat tällaisen toiminnan uralleen meriitiksi.

KANSAINVÄLISTÄ YHTEISTYÖTÄ

Safa on mukana kansainvälisissä yhteisöissä. Euroopassa Architects' Council of Europe (ACE) on Euroopan Unionin jäsenmaiden sekä muutaman EU:n jäseneksi pyrkivän maan arkkitehtiliittojen yhdistys, jonka toimintatavoitteena on vaikuttaa EU:ssa arkkitehtien toiminnan edellytyksiin.

Safan pääsihteerin tärkeimpinä tehtävinä oli pitää yhteyttä muihin jäsenjärjestöihin toiminnanjohtajatasolla, osallistua järjestön talousarvion valmisteluun ACE:n talouskomiteassa sekä toimia Safaa edustavan puheenjohtajan avustajana yhdistyksen vuosittaisissa yleiskokouksissa.

UIA:ssa (L'Union Internationale des Architectes) on yli 90 jäsenliittoa eri puolilta maailmaa. Toiminta jäsenmaissa oli huomattavankin erialista. 1990-luvulla tehdyn selvityksen mukaan

globaalisti ainoa jäsenjärjestöjen yhteinen tekijä oli, että kaikilla oli eettinen koodisto, ts. miten jäsenten tulee suhtautua ja toimia suhteessa maansa kollegoihin. Näin se oli myös Suomessa. Safan sääntöjen mukaan eettinen valiokunta on edelleenkin liiton toiminnassa merkittävä.

Käytännössä pääsihteerin kansainvälisenä tehtävänä UIA:n suuntaan oli olla Safan puheenjohtajan teknisenä ja käytännön avustajana kolmivuositain järjestettävissä maailmankongresseissa sekä yhteydenpito muihin jäsenjärjestöihin toiminnanjohtajien tasolla. Pohjoismaisilla liitoilla oli yhteinen ryhmä ns. Nordic Section, jonka yhteydenpito ja edustus UIA:n hallituksessa kiersi kolmivuotiskausittain.

UIA:n tehtävissä kohdalleni osuivat maailmankongressit ja yleiskokoukset Peking, Berliini ja Istanbul. Tilaisuudet olivat perinteisen suurimuotoisesti järjestettyjä, spekaakkelimaisiakin. Isäntämaan edustajat ajeluttivat itseään näyttävästi limusiineilla. Kollegoita ja hyviä keskusteluja maailmalta tuli joka kerta muutamassa päivässä kohdattua useita.

Pekingin kongressin näyttelyyn veimme muutaman esittelyplanssin Helsingin Eko-Viikin hankkeesta, esimerkkinä silloisesta kestävästä aluerakentamiseen tavoittelusta. Olin tuolloin Safan edustana valtiovallan (TEKES) hankkeen ohjaamiseen rahoittamassa seurantaryhmässä. Yksityiskohtana on jäänyt mieleen, että Eko-Viikin lämmityskustannukset olivat noin 25% pienemmät kuin kerrostaloalueiden keskimääräiset lämmityskustannukset 1990-luvun alussa.

ARMI-HANKE

Safan toimistolla vuoden 1999 syksyllä työpäivän jälkeen ennen päivän rutiinien hoitamista satuimme istumaan Arkkitehti-lehden tuolloisen päätoimittajan Esal:n kanssa toimistossa iltapäiväkahveilla. Tuli puheeksi, että pohjoisen Euroopan maissa on syntynyt ns. "arkkitehtuurin taloja".

Puhuttiin, että miksei meilläkin, kun kuitenkin Suomena kuitenkin olemme arkkitehtuurilla profiloitunut maa. Kehittelimme asiaa vapaassa keskustelussa. Mielessäni kehittyi seuraavan yön yli kypsytynyt ajatus. Soitin Safan tuolloin tuoreelle puheenjohtajalle MattRille. Hän innostui, ja pohdimme etenemisiä. Design Forumin (DF) kautta tiesin, että heille oli kaupunki tarjonnut Katajanokalta Tulli- ja pakkahuoneen toista, kylmää päätä näyttely- ja aputiloiksi. Design Forumille (DF) siitä kuitenkin ei löytynyt toimivaa ja taloudellista mallia.

DF:n tj. AnneS:n puhelinkeskustelussa keksimme laajemman konseptin. Kaikilla rakennus- ja muotoilualan toimijoilla oli toiminnan kehittämisen ja tilojen tarpeita, ja keksimme laajentaa keskustelua muotoilusta rakennusalalle. Kiinnostusta löytyi. Ideointityöpajoissa kehittyi ajatus "arkkitehtuurin, rakentamisen ja muotoilun informaatiokeskuksesta", jolle MattiR keksi lyhennyksen ARMI.

Lähdimme keskustelemaan Helsingin kaupungin kanssa, joka apulaiskaupunginjohtaja PekkaK:n puolesta oli myönteinen. PekkaK kysyi, sopisiko meille ikkunasta näkyvä paikka Katajanokan juuressa. Sopihan se meille tietenkin, ja sovittiin ideakilpaillusta. Sellainen järjestettiin, ja voittajaksi valikoitui arkkitehtitoimisto JKMM:n ehdotus.

ARMI-hankkeessa kävi samalla tavalla kuin sittemmin samoilla paikoilla ns. Ristihotellin ja vastarannalla Guggenheimin näyttelykeskuksen kohdalla. Hankkeen toimijat ja rahoitus jäivät selvittämättä ja konkretisoimatta, eivätkä hankkeet toteutuneet.

Keskustellulle ARMin paikallie on sittemmin tullut maailmanpyörä ja meriuimamala, nekin ilmeisen väliaikaisesti. Aikajännehän toisaalta kaupunkikehittämisessä helposti on kaksi sukupolvea.

Toivon tässäkin yhteydessä, että nykyään Etelärantaan kaavaillulla Arkkitehtuuri- ja designmuseolla on kantavaa nostetta.

EETTISIÄ KYSYMYKSIÄ KOLLEGOILLE

Safan pääsihteerin tehtäviin oli vakiintunut tehdä jäsenlehteen Arkkitehtiutisiin pääkirjoitus. Tuolloin lehti pienenä A5-kokoisena ilmestyi 16 kertaa vuodessa. Vuonna 1998 tehtävää aloittaessani satuin keskusteluun Safan taannoisen puheenhohtajan Matti K. Mäkisen kanssa. Hän oli näkemystensä ja avustajiensa kanssa lobannut itsensä puheenjohtajaksi 1970-luvun alussa. Silloin Safassa oli luottamushenkilöiden valintamenettelynä käytössä vuotuisten Arkkitehtipäivien yhteydessä järjestetty vuosikokous. Muutaman vuoden kuluessa menettelyksi liiton päätöksenteon menettelyksi valittiin ylimmäksi päättäväksi elimeksi liittovaltuusto ja sen joka kolmas vuosi jäsenäänestyksellä järjestettävä vaali. Liittovaltuusto valitsee liiton hallituksen ja tärkeimmät valmistelevat toimikunnat.

Vuosina 1998-2007 kirjoitin yli 100 pääkirjoitusta jäsenlehteen Arkkitehtiutisiin. Tehtävään ryhtyessäni satuin keskusteluun em. puheenjohtaja MattiK:n kanssa, jonka neuvosta aloin kirjoittaa jäsenlehden jokaiseen numeroon. Kaudellani liiton puheenjohtajat kirjoittivat muutaman kerran vuodessa, alan tärkeistä ajankohtaisista kysymyksistä.

12.8.2002 kirjoitin Arkkitehtiutisiin estetiikasta ja etiikasta, tuolloin alalla keskusteltuihin nousseisiin laatuasioihin viitaten:

Kansainvälisen arkkitehtiliiton UIA:n (l'Union International des Architectes) työskentelyn perusjakso on kolme vuotta, joka huipentuu nk. maailmankongresseihin (World Congress). Vuosi 2002 oli kongressivuosi, ja tapahtuman paikkana oli heinäkuinen Berliini, modernin länsimaisen arkkitehtuurin ja kaupunkirakentamisen merkittävä täysimittakaavainen laboratorio jo kolmatta vuosikymmentä. Huikeat määrät rahaa ja muita resursseja oli käytetty kaupungin kehittämiseen idän ja lännen kohtaamispaikkana sekä yhdistyneen Saksan ja myös Euroopan yhdentymisen symbolina.

Arkkitehtuurin prosessien sekä rakennuskohteiden havainnointiin ja ymmärtämiseen Berliini tarjoaa erinomaisesti aineksia, mitä tilaisuutta 5 000 kongressivierasta käyttikin hyväkseen sekä eri puolille kaupunkia sijoitettujen oheistilaisuuksien yhteydessä että täyttämällä ekskursiobussit.

Berliinin kansainvälinen kongressikeskus ICC (1979, arkkitehdit Schüler ja Schüler-Witte), kaupungin sisemmän kehätien varrelle laskeutunut valtava avaruusalus, toimi hätkähdyttävänä vastakohtana sekä nyky-Berliinille että kongressin teemoille.

Kongressin tieteellinen komitea oli Karl Ganserin johdolla valmistellut 10 kysymystä, joiden teemoja yleisistunnoissa ja lukuisissa rinnakkaisseminaareissa oli tarkoitus käsitellä. UIA:n vapaaehtoisin työhjelmiin perustuvan toiminnan ja organisaation kyky tuottaa vastauksia on varsin rajallinen, eikä kongressiin osallistuja vastauksia juuri odotakaan.

Arkkitehdin eettinen ja yhteiskunnallinen vastuu sekä ekologisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti kestävä rakentaminen ovat aikamme suuria teemoja, joiden äärellä itse kunkin on arkkitehtitehtävien ohella terveellistä silloin tällöin viivähtää. Kuten Peter Dawey kirjoitti Architectural Recordin kongressinumerossa, Venetsian biennaalin rohkea motto vuodelta

2000, "Vähemmän estetiikkaa – enemmän etiikkaa", vaikuttaa asettuneen pysyvästi kansainväliseen arkkitehtuurikeskusteluun.

Berliinissä vuonna 2002 esitetyistä kysymyksistä ajankohtaisimpia on edelleen, miten huolehtia kokonaisvaltaisesta suunnittelujäätelusta suhteessa yksittäisiin päätöksiin ja rakennusprojekteihin. Suunnittelua tänä päivänä yleensäkin liberalismiin hengessä vierastetaan, ja vapaan rakentamisen, byrokratian minimoiminnin ja säästöjen nimissä suunnittelu voidaan torjua lähes kokonaan.

Yksittäisen projektin tarpeisiin kohdistuvalla selvityksillä parannetaan epämääräistä kokonaisnäkemysten kaipuuta. Oletettu modernin yhteiskunnan nopea muuttuminen ja etujen monimuotoisuus edellyttävät, että sääntelyä on mahdollisimman vähän, sanotaan. Näin perustellessa helposti unohtuu, että ns. kehittyneessäkin maassa tien päässä hämmöttää kaottinen, muodikkain rakennusobjektien kasvava megalomaaninen kaupunki, jolle ympäröivä maaseutu on sattumanvaraisesti hyödynnettävää maareserviä. Tarkastelijasta riippuu, pitääkö kuvaa uhkana vai mahdollisuutena.

Yksittäisen rakennuksen laatu riippuu aina myös naapurirakennusten ja ympäristön laadusta. Arkkitehtuuri on osa maailmanlaajuisia ja paikallista kulttuuriperintöämme. Tämän päivän suunnitteluratkaisu ulottuu ajassa kauas eteenpäin ja tilassa pitkälle yli tontin rajojen. Tässä tilaajalla ja pääsuunnittelijalla on selkeä yhteinen vastuu, osata kysyä oikein ja vastata parhaansa mukaan.

(TSi)

Suunnittelutehtävien pariin takaisin

Vuoden 2004 paikkeilla alkoi tuntua, että muutaman vuoden järjestötyötä hoidettuani taas voisin alkaa katsella suunnitteluun liittyviä tehtäviä, joista jo teini-iässä kiinnostuin ja joihin olin hankkinut peruskoulutuksen. Silloin kuitenkin Safassa vaihtui puheenjohtaja, ja uutena tullut ErkkiA halusi uudistaa liiton strategian. Hän pyysi sitä prosessia hoitamaan, mihin suostuin. Jatkoisin vielä kolmisen vuotta Safan pääsihteerinä.

Vuoden 2007 alkupuolella jossakin seminaarissa osuin keskusteluun silloisen arkkitehtitoimisto Evatan suunnittelujohtajan VesaP:n kanssa, ja tulin lausuneeksi ääneen mahdollisen kiinnostukseni palata suunnittelutehtäviin. Sovimme lounastapaamisesta, ja järjestyi uusi tapaaminen Evatan silloisen tj. VesaO:n kanssa. Keskustelussa sovittiin alustavasti ja sittemmin paperilla, että aloitin Evatalla kesäkuun alussa. Kauteni Safan palveluksessa muodostui päivälleen yhdeksän vuoden mittaiseksi.

Lisensiaattitutkimus kaupunkisuunnittelun laadunhallinnasta

1980-luvun lopulta 1990-luvun alkuun Kuopiossa paikallisen suunnittelutoimiston vastaavana seurasin kaupungin eteläosan, Jynkkä-Petosen suunnittelua. Toimeksiantoja alueelta ei kohdallamme tuolloin osunut. Akateemisen riippumattomuudenkin kannalta oli merkityksellistä, että voim tarkastella Petosen suunnittelua sitoumuksetta.

Keräsin opinnäytetutkimukseeni aineistoa Petosen taustoista ja suunnittelusta. Haastattelin osallisia alueen kaupunkisuunnittelusta ja kohteekseni valitsemieni kahden keskeisen korttelin toteutussuunnittelusta vuosina 1983-1993.

LAADUNHALLINTAA PETOSEN KÄYTÄNNÖSSÄ

Lisensiaattitutkimukseni valvojana oli professori Kimmo Lapintie ja ohjaajana dosentti Heikki Kukkonen. Kuopion silloinen kaavoituspäällikkö, arkkitehti Heikki Tegelman antoi useissa keskusteluissa runsaasti arvokkaita viitteitä Petosen suunnitelmien lähteille.

Tutkimukseni rajasin kaupunkikuvan ja rakennetun ympäristön esteettisten laatutekijöiden määrittelyiden ketjuihin ja laadun hallintaan suunnitteluprosessissa. Tarkastelua laajentamalla rakennettua aluetta voisi tutkia myös esimerkiksi sosioekonomisten tavoitteiden muodostamisen ja toteutumisen kannalta tai arvioimalla lopputuloksen onnistuneisuutta asukkaiden ja käyttäjien näkökulmasta ja heitä kuulemalla.

Kirjallisuustutkimus toi esiin vertailuasetelman. Tuotannollisen toiminnan laadunhallinta perustuu vaatimusten noudattamiseen, kun taas suunnittelussa laatuajattelu lähtee tavoitellusta, prosessia vähitellen tarkentavasta lopputuloksesta. Luovassa suunnittelussa olennainen tavoite on myös uusien, ennalta arvaamattomien mahdollisuuksien hakeminen.

Johtopäätöksissä otin esiin kysymyksen: olisiko tuotannollinen ja uuden luomisen lähestymistavat yhdistämällä kehitettävissä kaupunkisuunnittelun laatujohtamiseen hybridimalli, jossa myös loppuasiakkaan vaatimukset olisi huomioitu vuorovaikutteisesti? Tarkasteluni mukaan "Kaupunkisuunnittelijan hyvään lopputulokseen tähtäävät ideat ja tavoitteet eivät aina välittyneet toteutukseen saakka; prosessi on pitkä ja monivaiheinen ja suodattimia monta. Tämä näkemys esitetään aika ajoin. Usein yhteinen nimittäjä näyttäisi olevan määrätietoinen, henkilöitynyt projektinveto kaupunkisuunnittelusta ja kaavoituksesta rakennusten suunnitteluun ja toteutuksen valvontaan.

Rajasin tutkimukseni kaupunkikuvan ja rakennetun ympäristön esteettisten laatutekijöiden määrittelyjen ketjuihin ja laadun hallintaan suunnitteluprosessissa. Tarkastelua laajentamalla rakennettua aluetta voisi tutkia myös esimerkiksi sosioekonomisten tavoitteiden muodostamisen ja toteutumisen kannalta tai arvioimalla lopputuloksen onnistuneisuutta asukkaiden ja käyttäjien näkökulmasta ja heitä kuulemalla.

Sain esiin kiinnostavan vertailuasetelman. Tuotannollisen toiminnan laadunhallinta perustuu vaatimusten noudattamiseen, kun taas suunnittelussa laatuajattelu lähtee tavoitellusta, prosessia vähitellen tarkentavasta lopputuloksesta. Luovassa suunnittelussa olennainen tavoite on myös uusien, ennalta arvaamattomien mahdollisuuksien hakeminen.

Tarkastelussani nousi esiin kysymys: olisiko nämä kaksi lähestymistapaa yhdistämällä kehitettävissä kaupunkisuunnittelun laatujohtamiseen hybridimalli, jossa myös loppuasiakkaan vaatimukset on huomioitu vuorovaikutteisesti, Miten monialaisen projektin suunnittelussa voidaan tavoitella ja hallita kaupunkikuvan ja rakennetun ympäristön esteettistä laatua? Kohteenani olivat Kuopion Petosen keskustan kahden asuintalokorttelin suunnitteluprosessit, jotka toimivat esimerkkeinä kunnianhimoisten kaupunkikuvallisten laatutavoitteiden muodostamisesta, muuttumisesta ja toteutumisesta rakennetuksi ympäristöksi.

Tarkastelemieni esimerkkien perusteella laatuajattelu toi lisäarvoa monimutkaiseen ja pitkäkestoiseen Petosen hankkeeseen. Lopputuloksenkin tyydytti valmistelijoita ja päättäjiä. Siten voi sanoa Kuopion kaupungin saaneen tilauksensa mukaista rakennettua ympäristöä.

Laadun avaintekijät liittyivät tämän tutkimukseni mukaan palvelun laatuun. Oli kyse sekä ulkoisten että sisäisten asiakkaiden kokemuksista, ei vain arkkitehtonisesta ja teknisestä osaamisesta. Oli myös ilmeistä, että standardoitu laatuajattelu Petosen kohdalla ei olisi toiminut. Prosessi oli pitkä, ja tavoitteet kehittyivät ja muuttuivat sen kuluessa. Merkittävästi

niiden muuttumiseen vaikutti yleisen taloudellisen kehityksen oleellinen heikkeneminen Petosen toteutuskauden lopulla.

Kuopion Petosen laadunhallintaa voi jälkikäteen arvioituna määritellä lähinnä tilanteeseen ja ajankohtaan räätälöidyksi, intuitiiviseksi ja käytännönläheiseksi TQM (Total Quality Management) -tyyppistä laatujohtamista ja ISO 9000 -mallista standardoitua laadunhallintaa. Yhtymäkohdat perinteiseen pääsuunnittelijan ja rakennuttajan yhteistyöhön ja professionalismiin olivat huomattavan ilmeisiä.

Petosen hankkeessa laatuajattelu selkeästi henkilöityi. Tässä merkittävänä tekijänä oli kaupungin linjaorganisaation toimintoja koordinoimaan perustettu, noin 10 vuotta toiminut "laaturyhmä", jonka tehtävä oli arvioida alueelle esitettyjä kunnallistekniikan ja talonrakentamisen suunnitelmia. Kaavoituspäällikkö ja hänen sitoutumisensa hankkeeseen oli aivan keskeistä.

Evata Oy /Pöyry Architects Oy, operatiivinen johtaja 2007-2009

Evata Oy 1990-luvulla oli voimakkaasti kasvanut, lähes 100 hengen eli silloin Suomessa suurin arkkitehtisuunnittelun yritys. Vuonna 2007 minua pyydettiin yhtiöön operatiiviseksi johtajaksi. Päätehtäväksi alkuun tuli rekrytointi ja erilaiset strategiset tehtävät osana yrityksen yleistä laajentumistavoitetta. Toimeksiantojen ollessa kasvussa tarvittiin uusia taitavia tekijöitä. Käynnistin kampanjan, jolla oltiin esillä suunnittelualalla. Varsin lyhyessä ajassa toimistoon löytyikin yli 20 uutta ammattilaista.

Yleistehäväni ohella tulin mukaan Pöyry-konsernin kehittämishankkeisiin, kuten

- 2008-2009 Tekesin Kestävä Yhdyskunta -teknologiaohjelman aktivaattori
- 2008-2009 Sitran energiaohjelman Ketterä Kaupunki Round Table, ohjausryhmän jäsen
- 2008 Osallistuminen konsernin Eco City -konseptin kehittämiseen, työryhmän jäsenenä
- 2007-2008 Konsernin Green Building konseptin kehittäminen, työryhmän puheenjohtajana

Pohjoismaiden suurin konsulttiyritys tuolloin, Pöyry Oyj, osti Evatan vuonna 2008. Haltuunotosta tuli kuitenkin -muidenkin asiantuntijoiden havaintojen mukaan- huomattavan epäonnistunut. Uutena omistajana ja suurena insinööriyrityksenä emoyhtiö Pöyry luonnollisesti vakiintuneiden käytäntöjensä mukaan ryhtyi ohjaamaan hankittua yritystä raportoimaan pörssin sääntöjen mukaisesti.

Arkkitehtitoimiston opettaminen virallisiin insinööritoimiston käytäntöihin vei aikansa. Raportointi kyllä kuukausien mittaan opittiin, mutta hallinnollisiin töihin tahtoi tuhraantua aikaa. Kulutin tuntikausia kollegojen ohjeistamiseen. Raportointiin käytetty aika oli selkeästi pois asiakasyhteyksistä ja ylipäättään myynnistä. Rakennus- ja kiinteistöalalla alkoi näkyä tilauskantojen hiipumista. Arkkitehtisuunnittelussa työkantammekin alkoi vähetä.

Samaan aikaan Pöyryn tukijalat alkoivat pettää laajemminkin. Selluteollisuuden maailmanlaajuisessa alamäessä toimeksiannot vähenivät dramaattisesti. Vastikään hankittuun arkkitehtitoimintaankin alkoi kohdistua supistamispainetta.

Pohdittuani tilannetta tulin päätelmään, että mieluummin kuin itse alan irtisanoa useita itse palkkaamiani ja monella tapaa hyviä ja osaavia työkavereita, hankkiudun itse irtisanottavien listalle. Syksyllä 2008 siirryin ansiosidonnaiselle työttömyyskorvaukselle.

Evata Oy:n, ja yrityskaupan jälkeen uudelleen nimetyn Pöyry Architects'n luovana johtajana toimi arkkitehti KaiW. Hän asui Tukholmassa ja kävi Helsingissä töissä 3-4 päivänä viikossa. Iltojen täytteeksi hän alkoi pitää pienen ryhmän palavereja, joissa ideoitiin menossa olevien hankkeiden kehittämismahdollisuuksia ja myös kehiteltiin mahdollisia uusia hankkeita pääkaupunkiseudulla ja myös muualla. Helsingissä ja parissa muussa kaupungissa tällaisia mahdollisuuksia löytyikin, ja komppasimme Kaita esitysten valmistelussa.

Evatan siirryttyä Pöyryn omistukseen iltapäivien ideointeja jatkettiin hieman muunneltuina. Kutsuimme mukaan kiinteistöalan ja rakentajien kehitystehtävissä toimivia, joiden kanssa kokoonnuttiin noin kerran kuukaudessa. Otimme epäviralliseksi nimeksemme Dynamo-ryhmän. Kuultiin kokemuksiamme omista organisaatioista, ja pohdittiin mahdollisuuksia yhteisiin hankkeisiin. Joitakin ideoitamme on toteutunut, joskus luonnollisesti perusajatusta muuntaenkin. Suurin osa kuitenkin jäi ajatuksiksi.

Keskusteluista syntyi monialainen verkosto, jonka kautta monien hankkeiden asioita on myöhemmin viety eteenpäin.

Pöyry Finlandin toiminta hiipui

Yleisen taloustilanteen huonontuessa konsulttitoimisto Pöyryn tukijalat alkoivat pettää. Paperi- ja selluloosateollisuuden investoinnit ja niiden myötä konsulttien toimeksiannot vähenivät nopeasti. Vastaavia merkkejä näkyi myös rakennussuunnittelussa ja arkkitehtitoiminnassa.

Suunnittelijoita alettiin vähentää tuotannollisista ja taloudellisista syistä koko konsernissa. Näkymät syksyllä 2008 vaikuttivat hyvinkin epämääräisiltä. Hankkiuduin irtisanottavien joukkoon ajatuksella, että mieluummin kuin sanon irti kavereita, mietin laajemmin asioita ansiosidonnaisella työttömyyspäivärahalla.

Parin kuukauden kuluttua alkutalvesta 2009 oli kypsynyt näkemykseni, että jotain ehkä vielä olisin kiinnostunut arkkitehdin ammatissa ja kaupunkisuunnittelijana tekemään. Soitin silloisen Sito Oy:n tj. KimmoF:lle, jonka tunsin yhteisistä kehittämishankkeista Suomen Konsulttitoimistojen Liitto SKOL:n piiristä. Kimmo sanoi, että voisi heillä jotain ollakin, ja kutsui käymään. Hänen ja parin tiimivastaavan kanssa tapaamisessa sovittiin asiantuntijatehtävistä, jotka aloitin maaliskuussa 2009.

Uusiin haasteisiin: Sito Oy /Sitowise Oyj, johtava konsultti 2009-

Parissa kuukaudessa vuodenvaihteessa 2008-2009 ammatillinen jouten olo alkoi kyllästyttää. Soitin SKOL:n kautta tuntemalleni Sito Oy:n silloiselle toimitusjohtajalle KimmoF:lle. Hän sanoi, että voisi heillä jotain ollakin. Tavattiin alkuvuonna 2009 pienellä ryhmällä. Sovittiin, että tulisin asiantuntijaksi Sitolle. Asiantuntijatehtävät vuosien toimintaympäristön muuttumisten mukaan uudelleen muotoutuneina ovat jatkuneet 2020-luvulle.

Sitossa ensimmäiseksi tehtäväkseni tuli edesauttaa toimiston profiilin nostamista kaavoituksen ja kaupunkisuunnittelun alalla. Perinteisesti Sito oli infran eli teiden, katujen ja kunnallistekniikan insinööritoimisto. Näiden tehtävien myötä oli tullut myös tarpeita tehdä maankäytön tarkasteluja ohikulkuteihin ja vastaaviin hankkeisiin liittyen. Tehtäviin oli

palkattu pari asiantuntijaa. Haluttiin alkaa profiloitua täyden palvelun kaupunkisuunnittelun toimistoksi.

Kesällä 2009 oli avoinna Rauman kaupungin julkinen hankintapyyntö keskustan osayleiskaavaksi. Tarjouksen valmistelu annettiin tehtäväkseni ja ohjeistettiin, että samalla pitäisi syntyä käyttökelpoinen, mahdollisuuksien mukaan monistettava pohja vastaavien tarjousten valmisteluun. Sain käyttää tehtävään tavanomaista pidemmän ajan. Pääpaino tarjouspyynnön perusteella oli esitettävän työohjelman valmistelussa.

Hain Siton organisaatiosta uusista kollegoista ja oman arvioni mukaan muiden alojen parhaat tekijät tehtävään. Valmistelin heidän kanssaan tehtävänkuvaukset ja työmäärien arviot ja työstin esityksemme työohjelmaksi. Jätimme tarjouksen, ja meidät kutsuttiin Raumalle tilaajan haastatteluun. Keskusteltiin avoimesti tehtävästä ja suunnittelun tavoitteista. Neuvottelun perusteella tarkistimme tarjouksemme. Emme kuitenkaan tulleet valituiksi, vaikka hyvät laatu- ja hintapisteet saimmekin.

Syksyllä 2009 julkiseen hankintaan tuli Rovaniemen kaupungin keskustan oikeusvaikutteisen osayleiskaavan tarjouspyyntö. Analyysissämme selvisi, että tehtävä olisi huomattavilta osin samanlainen kuin vähän aikaisempi Rauman vastaavan tehtävän tarjouspyynnössä kysytty, jossa olimme niukasti hävinneet. Päätettiin tehdä tarjous Rovaniemelle, aikaisemmin perusteellisesti pohtimamme Rauman vastaavan tehtävän työohjelmaa pohjoisempiin tarpeisiin Lapin portin olosuhteisiin muokaten.

Olin toimeksiannoissa oppinut, että tarjouspyyntöihin vastattaessa aina kannattaa keskustella henkilökohtaisesti tilaajan kanssa. Keskustelussa on tilaisuus tarkentaa suunnittelutehtävän tarpeita, mutta ennen kaikkea tilaajalle jää muistiin kiinnostus juuri sinuun, joka ehkä voit ratkaista hänen ongelmansa.

Rovaniemen kohdalla tilaajan edustaja oli kaavoituspäällikkö TarjaO, jonka kanssa tarjousvaiheen pitkähkössä puhelussa kävimme läpi kaupungin tarpeita. Sain kuulla, että tilaus on erittäin vaativa. Rovaniemen kohdalla tilaajan edustaja oli kaavoituspäällikkö TarjaO, jonka kanssa tarjousvaiheen pitkähkössä puhelussa sain kuulla, että tässä tapauksessa tilaaja on vaativista vaativin ja parasta suoritusta hakeva.

Vastasin, että juuri sellaisista toimeksiannoista olemme erityisen kiinnostuneita. Sitä juuri mielestämme olimmekin: tällaisissa tehtävissä päästiin oikeasti sisällöllisiin, jopa alaa kehittäviin keskusteluihin ja kehittämään alueita niiden todellisista ja asukkaiden tulevaisuuden tarpeista käsin. Tämä toimeksianto saatiin ja tuli menestyksellä hoidettua.

Kuva: Rovaniemen keskusta, kehittämislunnos 2011

Rakentamisen laatua edistämässä

Finnmap, arkkitehtisuunnittelun laadunhallinta

Suurena toimistona Finnmap Oy 1980-luvun lopulla näki tarpeelliseksi kirjata ja kehittää kansainvälisen standardin mukaisia toimintamalleja suurimmille toimialoilleen. Arkkitehtisuunnittelu konsernissa oli marginaalista. Saatoin siten vastuuhenkilönä seurata yrityksen suurempien toimialojen kehitystöitä ja omaksua sieltä käytäntöjä ja niitä kommentoida.

ATL:n laadunohjaus

Tilajaat alkoivat silloinen tiehallinto eturivissä 1990-luvun alussa edellyttää myös arkkitehtitoimistoilta näyttöä laadunhallinnasta. Ratkaisuksi alalla keksittiin, että Arkkitehtitoimistojen liitto ATL:n jäsenoimistot toimivat kaikki yhtä laadukkaasti, ja että näyttönä tästä olisi yhteisesti valmisteltu ATL:n nk. laatukansio. Sellainen valmisteltiin, ja

moni jäsenoimisto sen hankki. Tämä toimi tilaajille riittävänä todisteena monien vuosien ajan.

Arkkitehtitoimistojen liitto ATL:lle tein tiiviin laatukäsikirjan mallin 1990-luvun puolivälissä. Olin myös mukana ATL:n työryhmissä tekemässä yhteisiä toimintaohjeita. Pohdittiin kollegojen kesken tapoja tehdä arkkitehtisuunnittelun rutiinitehtäviä mahdollisimman hyvin. Yhteisesti laadituilla toimintatavoilla oli merkitystä siten, että alalla tekemisen tavat vähitellen lähenivät toisiaan. Työntekijät osasivat hoitaa suunnittelun eri vaiheiden tehtäviä toimistosta riippumatta.

ATL:n malli on edelleen (2022) käytössä. Liiton jäsenoimistoilla on mahdollisuus käyttää pohjana yhteistä toimintajärjestelmän mallia, josta jäsenoimisto voi muokata oman versionsa tarvettaan ja toimintatapaansa vastaavaksi. Järjestelmän mahdollisesta päivitystarpeesta on jatkuva keskustelu menossa. Toistaiseksi ei ole näkynyt erityisiä muutostarpeita.

Rakentamisen laatu RALA

1990-luvun alussa suunnittelu- ja konsulttiala Suomessakin sai tuntoa maailmantalouden vakavan taloudellisen kriisin. Vuonna 1992 alan toimeksiannot loppuivat useimmilta yrityksiltä, monilta hyvinkin yllättäen. Selviämiskeinoksi ja suuntautumisiksi tulevaisuuteen nähtiin alan kehittäminen tässä päivässä ja eteenpäin katsoen.

Toisen maailmansodan aikana ja sen jälkeen oli syntynyt menettelyjä sotilaallisten ja siviilitoimintojen laadunhallintaan sekä laadun kehittämiseen. 1987 kansainvälisesti hyväksytyn ISO9000 -standardin pohjalta nähtiin, että Suomessakin suunnittelu- ja konsulttiala laadunhallinnan kautta voisi edetä uusiin vaiheisiin.

SKOL:n (Suomen Konsulttitoimistojen liitto) organisoimana saatiin rakennus- ja suunnittelualan laadun kehittämiseen myös valtion rahoitusta ympäristöministeriöltä. Hanke tuotti pari paksua mapillista lähinnä suunnittelutoiminnan yleistason ohjeistuksia ja toimintaohjeita.

Alan järjestöt, SKOL:n kanssa RAKLI (Suomen rakennuttajaliitto) ja ATL (Suomen arkkitehtitoimistojen liitto) perustivat kansallisen järjestelmän, jossa ulkopuolisen arvioijan (auditoija) arvioimana tarkastellaan, että ko. organisaation toimintajärjestelmä on kansainvälisen ISO-9000 -standardin ja alan yleisten kansallisten vaatimusten mukainen ja toimii toimiston kuvaamalla tavalla. Perustajajärjestöjen mukaan järjestelmää kutsuttiin aluksi RSA-pätevyudeksi.

Muutaman vuoden päästä perustettiin Rakennuttamisen Laatu RALA ry, joka edelleenkin hoitaa yritysten pätevyyden toteamisia kansallisesti. Pätevyyden kansalliseksi nimikkeeksi tuli RALA-pätevyys, jonka piirissä nykyisin on sekä konsultteja että urakoitsijoita. Urakoitsijoiden pätevyyden arvioiminen otettiin myös mukaan järjestelmän alkuvaiheessa. Arviointi on vakiintunut ja toimii edelleen.

Olin alan laadunhallinnan kehittämisessä mukana RALAn työryhmissä ja heidän ulkopuolisena arvioijanaan 20 vuoden verran. Kiinnostava aloitustehtävä 1990-luvun alussa oli olla mukana työryhmässä laatimassa ensimmäisiä arviointikriteerejä. Niitä lähivuosina päivitettiin pari kertaa. Vaatimusten päivityksissä oli tilaisuus olla mukana seuraavien vuosien tarkistuskierröksillä.

Kriteerien pääotsikoiksi RALA-järjestelmässä kiteytyi alusta pitäen ISO-9000 -standardiin pohjautuen neljä:

- Johtaminen ja kehittäminen: -miten ja kenen vastuulla toimitaan
- Resurssit: -mitä osaamista on käytössä
- Tarjous-, sopimus- ja hankintatoiminta: valmistelun vastuut, tarkastukset, yms.
- Projektitoiminta: vastuut, tarkastukset, toimitukset, yms.

Vuosina 1998-2008 tein RALAn toimeksiannosta jäsenyrityksissä ns. ulkopuolisia arviointeja yli 100 kpl. Tutuiksi tulivat alan erityissuunnittelijat laidasta laitaan, ja vähitellen myös moni arkkitehtitoimisto.

Arkkitehtitoimistoja RALAn järjestelmään alkoi liittyä vähitellen. Arkkitehtitoimistojen liitto ATL:n jäsenyys ja sitoutuminen yhteiseen laadunhallinnan malliin toimi hyvin. ATL:n jäsenoimistot käyttivät liiton laatukäsikirjan mallia ja sen valmisteluissa yhdessä tehtyjä toimintaohjeita. Rakennusarkkitehtien vetämät "arkkitehtuuritoimistot" tekivät hekin omia, pitkälti ATL:n mallin mukaisia toimintajärjestelmän sovelluksiaan. Kaikille oli yhteistä, että 1990-luvun alun useista teoreettisista mapillisista päästiin käytännöllisen tiiviisiin, toimistokohtaisesti kirjattuihin muutaman sivun ohjeisiin: "sano miten teet, ja näytä että teet kuten sanot".

Arviointitoimintani RALAn toiminnassa loppui osaltani luontevasti, kun työnantajani Sito Oy Suomen rajojen ulkopuolelle toimintaa laajentaessaan siirtyi kansallisesta menettelystä kansainvälisen standardin mukaiseen ISO-9000 -järjestelmään. Siirtymävaiheessa minulla oli tilaisuus olla mukana muutamissa Siton sisäisissä arvioinneissa.

RALAn laajennettua omaa arviointitoimintaansa ja rekrytoitua arvioijia oman palvelukseensa heidän tarpeensa ulkopuolisten arvioijien käyttämiseen väheni. Siinä vaiheessa koin vuonna 2017 luontevaksi irtautua RALAn toiminnasta.

ALUEELLISEN KESTÄVYYDEN OHJAUSTA SITOSSA ja SITOWISESSA 2009-

---

Sitossa näimme vuonna 2009, että rakennusten ja alueiden kestävyden virallistettua, sertifioitua arviointia oli alettu käyttää kansainvälisissä hankkeissa, ensin lähinnä kauppakeskuksissa ja sittemmin myös muissa kiinteistökehityshankkeissa. Tähän oli kehittynyt menettelyjä, ensin rakennushankkeisiin, joista tunnetuimpia olivat englantilainen BREEAM ja amerikkalainen LEED. Nämä toimijat olivat alkaneet kehittää menettelyjä myös aluehankkeisiin. Päätettiin perehtyä asiaan.

Tein lyhyen tarkastelun maailmalla käytössä ja kehitteillä olleista arviointi- ja sertifiointimenettelyistä. Englantilainen BREEAM Communities (BREEAM--C) vaikutti olevan lähimpänä suomalaisia käytäntöjä. Erityispiirteenä menetelmässä oli paikallinen räätälöitävyys.

Päätettiin, että perehdyn BREEAM-C -menettelyyn tarkemmin käymällä BREEAMin (Building Research Establishment's Environmental Assessment Method) perehdyttämiskurssin BRE Globalin hallintosäätiön pääkonttorilla Englannin Watfordissa. Kurssin läpäistyäni sain BRE Globalilta todistuksen ja sen myötä juhlavan tittelin Qualified Assessor.

Teimme Sitossa menossa olevien kaupunkisuunnitteluhankkeiden kohdalla alustavia kokeiluja, miten BREEAM-C voisi käytäntöihimme sopia. Ensimmäinen kohde oli silloin menossa ollut Rovaniemen keskustan osayleiskaava, jossa ohjausryhmän kanssa tein

kokeiluna alustavan arvioinnin. Tarkastelussa löytyi useitakin kohtia, joissa luonnossuunnitelmaa onnistuttiin kehittämään alueellisen kestävyden suuntaan.

Rovaniemen jälkeen tein moniin Sitossa menossa olleisiin aluesuunnittelun toimeksiantoihin alustavia, suunnittelua ohjaavia kestävyden arviointeja. Espoon Niittykummun kohdalla alueelle saatiin alustava BREEAM-C -sertifikaatti, joka oli silloin Suomessa lajissaan kolmas.

Sittemmin vastaavan sertifikaatin haimme ja saimme myös Tampereen Hiedanrannalle, jossa tilaajan tavoitteena on myös lopullinen BREEAM-C -sertifikaatti. Menossa olevalla Savonkadun kehittämiskohteella Helsingissä on vastaava lopullisen sertifikaatin tavoite.

Ammatillista vapaaehtoistoimintaa (SAFA ym.)

Olen harrastanut työtehtävien ohella ammatillista yhdistystoimintaa lähinnä Suomen Arkkitehtiliitto SAFAn piirissä 1980-luvun lopulta lähtien. Vantaan kaupungilla 1970-luvulla oli normaalina käytäntönä kustantaa suunnittelijoita omien alojensa ammatillisiin seminaareihin ja tapahtumiin. Silloin oli tilaisuus mm. osallistua Safan arkkitehtipäiviin melkein joka vuosi. Kaupungin sisäistä, eri alojen välistä koulutusta oli muutenkin runsaasti.

Siirryttyäni 1980-luvulla ulkomaisiin tehtäviin kotimainen ammatillinen yhteys luonnollisesti heikentyi. Kuitenkin niinäkin vuosina oli tilaisuus seurata Suomen tapahtumia alalla. Palattuamme Suomeen ja Kuopioon 1980-luvun loppupuolella tuli kollegoilta kutsu osallistua arkkitehtiliiton runsaan 30 hengen paikallisosaston, Savon Arkkitehdit SAFAn toimintaan. Tuoreena savonsafalaisena olin paikallisosaston sihteerinäkin pari vuotta. Opin paljon arkkitehtitoiminnan edellytyksistä Pohjois-Savossa ja toimintatavoista muissakin maakunnissa.

Sekä henkilökohtaisista että työnantajan tavoitteista johtuen kuitenkin palasimme parin vuoden kuluttua Helsinkiin. Työtehtäviä ja yleisempiä ammatillisten tavoitteiden edistämisiä niissä yhteyksissä olen kuvannut aikaisemmissa kappaleissa.

Suomen Arkkitehtiliitto SAFAssa on yli 3 500 alan yliopistotutkinnon suorittanutta ja opiskelijaa. Järjestössä heistä toimii luottamustehtävissä yli 200 henkilöä, mikä liiton toiminnassa on erittäin merkittävä osaamisen ja vaikuttamisen voimavara.

SAFAssa toimin palkattuna pääsihteerinä yhdeksän vuotta, vuosina 1998-2007. Näistä vaiheista on edellä oma tarkempi kappaleensa. Niiltä vuosilta ovat jääneet monenlaiset ja edelleenkin toimivat verkostoyhteydet.

Palkattujen järjestötehtävien jälkeen ammatillista kehittymistäni liiton luottamustehtävissä ovat mainiosti pitäneet yllä mm. toimimiseni *Helsingin ja Uudenmaan alueen paikallisosasto Hesa Safassa*, yhdistyksen liittovaltuustossa ja vaalivaliokunnassa sekä aikaisempina vuosina liiton ISottamus- /eettisessä valiokunnassa sekä erilaisissa toimikunnissa ja työryhmissä.

Pohdintoja ja havaintoja 50 vuodelta

Lopun aluksi

Ensimmäinen muistikuvani tästä maailmasta on 11 kuukauden iästä. Samassa taloudessa elänyt isoäitini oli kuollut. Karjalaisen perinteen mukaisesti hänet oli asetettu kynttilöiden ympäröimänä pitkälle salin pöydälle viimeisiä tervehdyksiä varten. Muistan tilanteesta vain

erittäin vahvan visuaalisuuden ja tunnelman erityisyyden. Ei ole jäänyt mieleen tarkkaa muistikuvaa, kävelinkö jo silloin vai olinko vielä kontillani. Luultavimmin katsoin tilannetta lattian tasosta.

Myöhemmin jo pienenä, lapsuudessa ja nuoruudessa, muistan pohtineesi suuria kysymyksiä, kuten Mistä tulen? Missä olen? Miksi olen täällä? Kuka olen? Miten pitäisi olla? Pitäisikö olla? Pohdin näitä kysymyksiä edelleen.

Tällaiseen ympäristöön osuneena oliona sekä ympäristön ja sen ilmiöiden ihmetteleminen on ns. aina vain päällä. Ihmettely ja tarkkailu jatkuu, nykyäänkin kiinnostaa erityisesti: miten lähipiiri, lajimme samanlaiset mutta kulttuureiltaan erilaiset ihmiset ja yhteisöt planeettamme lajina käyttäytyvät ja toimivat ja miten lajimme toiminta vaikuttaa elinympäristöömme?

Tämän kirjoitelman tekeminen soi mainion mahdollisuuden myös omien arvojeni tarkasteluun, otsikkotasolla esimerkiksi: Luottamus, Lajikumppanien tukeminen, Lupausten pitäminen, Ennakkoluulottomuus, Joukkuepeli, Esimerkillä johtaminen, Sinnikkyys, Peräänantamattomuus, jne...

Yhteenveto viideltä vuosikymmeneltä

Vuosien mittaan on ollut monin tavoin ilahduttavia tilaisuuksia olla mukana noin 300 erilaisessa ja hyvin monipuolisessa suunnittelutehtävässä. Näistä kaupunkisuunnitteluun liittyviä on ollut vajaat sata, rakennuksia noin 150 ja näiden lisäksi erilaisia arviointi- ja konsultointitehtäviä yli sata. Näistä on lista liitteenä.

Tämän muisteluni kirjoittamisen kuluessa vähitellen punaiseksi langaksi kiteytyi tavoite hyvin tekeminen. Yleisemmin tämän tavoitteen voi jakaa osiin: laatutavoitteet, laadunhallinta ja laatujohtaminen. Kiteyttäisin tavoitteen toimia vähintään vaaditusti ja mieluummin hiukan paremmin.

Osallisistani hankkeista pyydettiin luonnollisesti vuosien mittaan esittelyjä eri foorumeille. Hankkeiden taustoja, tavoitteita ja toteuttamisia esitteleviä artikkeleja lähinnä ammatillisiin julkaisuihin tein keskimäärin noin yhden vuodessa. Yhteensä esittelyjä syntyi noin 50 kpl. Luentoja ja alustuksia alan ajankohtaisista kehittämisasioista ja tuoreista hankkeista pyydettiin säännöllisesti.

Alustuksia ammatillisilla täydennyskoulutuskursseilla sekä rakennus- ja kiinteistöalan seminaareissa tuli vuosien mittaan yli 100 kpl. Kuten asiantuntijat ja kollegani tietävät, erityisesti alustusten valmistelut auttoivat erinomaisesti kehittämään osaamista ja erikoistumista sekä verkostoitumista.

Olennainen osa verkostoitumista ja alalla kehittymistä olivat, kuten edelleenkin, ulkomaiset opintomatkat. Tilaisuuden mukaan pyrin osallistumaan monialaisiin ekskursioihin, kuten Betoni-, Puu-, Teräs-, ja Tiilimatkoihin. Matkoilla verkostoni kasvoi.

Merkittävänä uudelleen ajattelun impulssina, pienen toimistomme näköpiirissä olevan työkannan 1990-luvun alussa vaikuttaessa pieneltä, osui kohdalle pohjoismaiden yhdyskuntasuunnittelijoille suunnattu Nordplan-kurssi (Nordiska Institutet för Samhällsplanering) vuonna 1994. Hakeuduin ja tulin valituksi. Ympäristöministeriöltä sain apurahan matka- ja asumiskustannuksiin Tukholmassa.

Pohjoismaiden ministerineuvoston rahoittamalla ja sittemmin EU:n kehittämisen myötä vuonna 1995 lopetetulla kolmeen kuukauteen mittaiseen jaksoon jaetulla kurssilla oli tilaisuus

perehtyä monipuolisesti yhdyskuntasuunnittelun ajankohtaisuuksiin ja haasteisiin kaikissa pohjoismaissa. Näkökulmani laajentui monella tapaa, ja oleellisestikin. Kurssilla alkaneet vertaiskeskustelut jatkuvat edelleen verkostossa ja silloisten kurssilaisten säännöllisissä vuosittaisissa tapaamisissa.

Nordplanin kokemusten perusteella tulin 1990-luvun lopulla hakeutuneeksi normaaleista suunnittelutehtävistä laajempiin haasteisiin.

Mikä tänään olisi laatua?

Yleisesti hyväksytään, että asiat tulisi tehdä mahdollisimman hyvin. Tehtäväkohtaisesti haasteena on tehdä tilatun mukaisesti sekä samalla kaikkien kannalta hyvin ja eettisesti kestävästi.

Kaupunkisuunnittelun osaajien puute on jatkunut oikeastaan koko työurani ajan 1980-luvulta lähtien. 2010-luvulla nuoremista suunnittelijoista on löytynyt suurten ikäluokkien työn jatkajia, mutta ilmeisesti ei aivan tarpeeksi. Signaaleja tekijöiden puutteista näkyy työpaikkailmoituksissa ja eräiden kuntien esiin tuomissa kaavoituksen viivästymisissä.

Kaupunkisuunnittelu on 2000-luvulla monella tapaa muuttunut. Kaavoituksesta on tullut yhä enemmän kuntastrategioiden toteuttamisen väline. Tekijöiden osaamisen vaatimukset ovat muuttuneet vastaavasti. Ajankohtaisin haaste on ilmastonmuutokseen vastaaminen ja siitä seuraavat monenlaiset uudet selvitystehtävät. Toinen selkeä muutos on tehtävien painopisteen siirtyminen neitseellisille alueille suunnittelusta rakennettujen alueiden (*brownfields*) uudelleen suunnitteluun.

Kun katson omien arkkitehtiosaston kurssikaverieni työuria, alan perinteen pohjalta ne ovat olleet enimmäkseen aika tavallisia. Tehtiin töitä suunnittelutoimistoissa ja viranhaltijoina, aika moni myös opettajana. Kaltaisiani epätavallisempia uria teki ehkä 10%. Esimerkkeinä ja tavallaan poikkeuksina olivat alan lehtien tai museon johtajuudet.

Jo aika pienenä, kotoa ja lähiympäristöstä, omaksuin yleisen tavoitteen tehdä mahdollisimman hyvin asiat, mihin ryhdyn. Arkkitehti- ka kaupunkisuunnittelussa -kuten elämässä yleensäkin- asiat voi aina tehdä vähän paremmin kuin mitä on tilattu tai odotettu tai miten on itse ajatellut. Laatuajattelussa samasta asiasta yleisesti käytetään käsitettä asiakkaan odotusten ylittäminen.

Robert M. Pirzig kirjoitti vuonna 1974 kulttikirjan *Zen ja moottoripyörän kunnossapito*. Siinä hän kysyy: Mitä laatu on?

Laatu, . . . tietäähän *sen mitä se on, mutta silti ei tiedä mitä se on. Mutta tuo on ristiriitainen väite. Mutta onhan olemassa jotain muuta parempaa, toisin sanoen siinä on enemmän laatua. Mutta kun yrittää sanoa, mitä se laatu on, paitsi niitä seikkoja joissa sitä on, se kaikki katoaa käsistä. Ei ole mitään mistä puhua. Mutta jos ei osaa sanoa, mitä laatu on, mistä tietää mitä se on tai mistä tietää että sitä yleensä on olemassa? Jos ei kukaan tiedä, mitä se on, silloin sitä ei käytännön kannalta ole lainkaan olemassa. Mutta käytännössä laatua todella on olemassa. Mihin muuhun arvosanat voisivat perustua? Miksi ihmiset muuten maksaisivat jostain omaisuuksia tai heittäisivät jotain muuta roskakoriin? Ilmeisesti on sellaista, joka on muuta parempaa . . . Mutta mitä se paremmuus on? Niin sitä kiertää kehää yhä uudelleen, pyörittää henkisiä rattaita, mutta mistään ei löydy kunnan vetoa. Mitä hittoa laatu on? Mitä se on?*

En edelleenkään osaa Pirzigin pyörittelyyn vastata. Suuntaviitaksi asettaisin tekemisen mahdollisimman hyvin, mieluiten hiukan paremmin kuin on pyydetty, ja kestävästi kokonaisuuteen sopien. Pelkkä laatu kuitenkin on tyhjä sana. Aina sille tarvitaan myös määre.

LIITE: Projekteja vuosilta 1973-2023

Luottamukselliset ja yksityiset hankkeet on esitetty anonyymeina. Hankkeita on ollut yhteensä yli 300 kpl. Niistä on vuosittaiset listat alla.

- 2009- SITO Oy /Sitowise Oy, Johtava konsultti
- 2020- Helsingin Savonkadun aluekehityshankkeen BREEAM Communities -arviointi, laadunvarmistaja. NCC Oy
Tampereen Hiedanrannan alueen elinkaarikonsultointi: BREEAM Communities detaljisuunnittelun ohjauksessa, laadunvarmistaja. Hiedanrannan Kehitys Oy
- 2019-20 Tampereen Hiedanrannan elinkaarikonsultointi: BREEAM Communities yleissuunnittelun ohjauksessa, Asiantuntija. Tampereen kaupunki
- 2010- BREEAM Communities -ennakkoarvioiteja aluehankkeisiin:
2012 Rovaniemen keskustan osayleiskaava (2011 ja 2012), Leppävirran taajaman osayleiskaava (2012), BöleII - Svedenin asemakaava (2013), Espoon Suurpellon alue (2014), Suurpelto III -asemakaava (2014), E18-solmujen kehittäminen Lohjalla (2015), Sipoonlahden eritasoliittymän yleissuunnitelma (2015), Helsingin Postipuiston pohjoisosan kilpailuehdotus (2016), Pirkkalan Toivion osayleiskaavaluonnos (2017)
- 2018 MAL19 – Maankäytön, asumisen ja liikenteen ohjelman päivittäminen, laadunvarmistus, HSY Helsingin seudun ympäristöpalvelut -kuntayhtymä
- 2015-18 Niittykummun aluekehityshankkeen BREEAM Communities -konsultointi sertifiointia varten, pääarvioija. Espoon kaupunki
- 2015-16 Viiatin tuulivoimahankkeen oikeusvaikutteinen osayleiskaava 6000 ha, laadunvarmistaja. Kurikan kaupunki
- 2014-16 Merkkikallion tuulivoimapuiston oikeusvaikutteinen osayleiskaava 2300 ha, projektipäällikkö. Mustasaaren kunta ja Vaasan kaupunki
- 2015 Vähä-Kiljavan virkistysalueen maisema- ja luontoselvitys, laadunvarmistaja. Suomen Arkkitehtiliitto ry. SAFA.
- 2012-13 BöleII - Sveden asemakaava 60 ha, projektipäällikkö. Vaasan kaupunki ja Mustasaaren kunta
Rovaniemen keskustan oikeusvaikutteinen osayleiskaava 400 ha, projektipäällikkö. Rovaniemen kaupunki
- 2010-12 Rovaniemen liikennejärjestelmäsuunnitelma, kaavallinen asiantuntija. Rovaniemen kaupunki
Mikkelin kaupunkiseudun rakennemalli, laadunvarmistaja. Mikkelin kaupunki, Etelä-Savon liitto
- 2012 Mikkelin Satamalahden alueen suunnittelukilpailu, ehdotus, Mikkelin kaupunki, suunnitteluryhmän jäsen

- 2011-12 Haminan Summan liittymäalueen asemakaava 55 ha, projektipäällikkö. Haminan kaupunki
Teknisen ja ympäristösektorin tuottavuuden ja vaikuttavuuden mittaristo, prosessit ja rakenteet, asiantuntija. Päijät-Hämeen liitto.
- 2011 Sipoon Sibbesborgin kestävän yhdyskunnan suunnittelukilpailu, ehdotus, projektipäällikkö. Sipoon kunta.
- 2010-11 Energialisäarvoa rakennusvalvonnan ohjauksella - kaavalliset osiot. Projektipäällikkö. Rakennustarkastusyhdistys RTY ry.
YRAVA-hanke (Yhdyskuntarakenteeseen liittyvien vaikutusten arviointi kaavoituksessa), Ympäristöministeriön kehittämishanke, asiantuntijaryhmän jäsen
- 2009-12 Nummi-Pusulan oikeusvaikutteinen yleiskaava, laadunvarmistaja. Nummi-Pusulan kunta
Rakentamisen laatu RALA ry, 31 kpl suunnittelu- ja rakennuttamistoimistojen laatujärjestelmien ensi- ja seuranta-arviointeja
- 2009-11 Sustainable Living Lab Maunula, palvelutyökalujen kehittäminen asuntoalueiden uudistamishankkeisiin. Sito Oy

2013-2017 Viabero Oy (oma toimisto), erikoisasiantuntija

Rakentamisen laatu RALA ry, 48 kpl suunnittelu- ja rakennuttamistoimistojen laatujärjestelmien ensi- ja seuranta-arviointeja

2007-2009 Evata Oy /Pöyry Architects Oy, operatiivinen johtaja

- 2008-2009 Tekesin Kestävä Yhdyskunta -teknologiaohjelman aktivaattori
Sitran energiaohjelman Ketterä Kaupunki Round Table, ohjausryhmän jäsen
- 2008 Pöyry-konsernin Eco City -konseptin kehittäminen, työryhmän jäsen
- 2007-2008 Pöyry-konsernin Green Building konsepti, työryhmän puheenjohtaja

2001-2009 Viabero Oy (oma toimisto), erikoisasiantuntija

- 2001-2009 Rakentamisen laatu RALA ry, 28 kpl suunnittelu- ja rakennuttamistoimistojen laatujärjestelmien ensi- ja seuranta-arviointeja, järjestelmän kehittämistehtäviä

1998-2007 Suomen Arkkitehtiliitto ry. SAFA, pääsihteeri

- 2004-2007 Suomen Arkkitehtiliitto SAFAn organisaatiouudistus, hankkeen koordinointi ja toimeenpano
- 2006 ARK-rakennussuunnittelijan ja kaavan laatijoiden pätevydentoteamisjärjestelmät, perustamishankkeiden johto
- 2005-2006 Finnish Architecture 0405 -näyttely ja julkaisu, johtoryhmän jäsen

- 2004-2006 Pääsuunnittelijan pätevyyden toteaminen, asiantuntijalautakunnan esittelijä
Kaavan laatijoiden rekisteri, valvovan lautakunnan esittelijä
- 2004-2005 Pääsuunnittelijan pätevydentoteamisjärjestelmä, perustamishankkeen johto
- 2004 Finnish Architecture 0203 näyttely ja julkaisu, johtoryhmän jäsen
- 2001-2002 Suomen Arkkitehtiliiton strategia SAFA 2012
- 2000 Architects' Council of Europe (ACE), kaupunkisuunnittelu- ja arkkitehtuurinäyttely Multimedia2002, projektisuunnitelma
- 1999-2002 Arkkitehtuuripoliittisen ohjelman jatkotoimenpiteet, projektin johtaja
- 1999-2000 Arkkitehtuurin, Muotoilun ja Rakentamisen Informaatiokeskus *armi*, tarveselvitys ja hankeselvityksen koordinointi, 15 000 br-m²
Arkkitehtisuunnittelijoiden ja kaavan laatijoiden rekisterit, perustamishankkeiden johto
- 1998-2000 Eko-yhdyskuntaprojektin johtaja, TEKES
- 1997 DEVECON Oy, Helsinki: Tripoli, vanhempi arkkitehti ja aluevastaavan sijainen Libyassa (15 henkeä)
– Vapaa-ajan ja palvelurakennusten sekä keskusta-alueiden hanke- ja luonnossuunnitelmia, suunnitelmien tarkastustehtäviä.

1993-1998 Lohman Arkkitehdit Oy, Helsinki, johtava arkkitehti
(osa-aikaisesti 1997-1998, Devecon Oy ja oma toimisto)

Toimiston pääosakkaana arkkitehti Kai Lohmanin kanssa. Päävastuualueina kaupunkisuunnittelu, myös ulkomailla, teollisuusrakennukset, laadunkehitys sekä yrityksen talous. Pääsuunnittelu- ja rakennuttamistehtäviä.

Yhteensä 50 toimeksiantoa, joista ovat luettelot alla

- 1998 Bahir Dar Special Zone Administration /Devecon Oy, Etiopia; osavaltion pääkaupungin yleiskaavallinen kehittämissuunnitelma ja toteutusohjelmat, 110 000 asukasta
Matkustajasataman yleissuunnitelma, 12 ha, arkkitehti Anne Eerolan kanssa. Kuopion kaupunki
Helsingin KTK, tontinkäyttösuunnitelma, Helsinki Alppikylä 3,5 ha, 15 000 m³
Arkkitehtitoimistojen liitto ATL ry, laatu järjestelmämallin esiauditointi
Talo L, Helsinki, laajennussuunnitelma ja pääpiirustukset. 140 m²
- 1997 National Insurance Company of Etiopia / Devecon Oy; NICE - toimistorakennuksen luonnossuunnitelmat (L2), Arkkitehtitoimisto CJN:n /arkkitehti Juhani Jauhaisen kanssa, 17 000 m², kutsukilpailun 1.sija
- 1996-97 Atria Oy, Nurmo; lihavalmisteteollisuuden laajennukset ja muutokset, 70 000 m³

- 1996 Mekele City Council, Ethiopia /Devecon Oy; Action Plan I, uuden asuntoalueen detaljikaava, 5 000 asukasta
Mekele City Council, Ethiopia /Devecon Oy; Yleiskaavakehys ja toteutusohjelmat osavaltion pääkaupungille, 100 000 asukasta
National Consulting Bureau (NCB) /Devecon Oy, Libya; 1 000 asukkaan asuntoalueen kaavaluonnos, Tarhunah
NCB /Devecon Oy, Libya; Metiga Housing Development, 5 000 asukkaan asuntoalueen kaavaluonnos, Tripoli
Kiinteistö Oy Tilhi, keskustakorttelin asemakaavaselvitys 9 000 k-m², Riihimäki.
Merita Kiinteistöt Oy
Keilalahden maiseman yleissuunnitelma, maisema-arkkitehti Sarianne Silfverbergin kanssa. Espoon kaupunki /Finmap Infra Oy
- 1995-2000 Rakentamisen laatu RALA ry (vuoteen 1997 RSA, Suomen toimitila- ja rakennuttajaliitto RAKLI sekä Konsulttitoimistojen liitto SKOL ja Arkkitehtitoimistojen liitto ATL); useita suunnittelu- ja rakennuttamistoimistojen laatujärjestelmien arviointeja
- 1995-96 Dragsfjärdin kunta, Itäisen saariston rantaosayleiskaavan tarkistus vahvistamista varten: 75 km², 1 000 km rantaviivaa
- 1995 Oy Kontino Ab; pääkonttorin saneeraus, Vantaa, suunnittelun johto ja rakennuttaminen. Vakuutusyhtiö Sampo
- 1995 Vantaan Minttutien teollisuuskiinteistön muuttaminen asuntokortteliksi, käyttöluonnos n. 8 000 k-m². Kumera Oy
Kirkniemen sellutehtaan maisema- ja ympäristösuunnitelma, 1.vaihe, arkkitehti Anne Eerolan kanssa. Metsä-Serla Oy
Valkeakosken viskoosikuitutehtaan haihduttamolaajennus 1 200 m³. Kemira Fibres Oy
- 1994 Arriyadh Development Authority, Saudi-Arabia /Devecon Oy ja LT-konsultit Oy; Riadin strateginen ideasuunnitelma, mitoitus 15-18 milj. asukasta
Tielaitos Kaakkois-Suomen tiepiiri, VT 6:n moottoritieympäristön arkkitehtisuunnittelu.
Kuopion Laivonsaaren kehittämishankkeen projekti- ja laatusuunnitelma, 200 000 k-m². Oy Hackman Ab / TTK Koulutuskeskus Dipoli
Arkkitehtitoimistojen liitto ATL ry, arkkitehtitoiminnan laatujärjestelmämalli, työryhmän puheenjohtaja
Selluvarasto ja lastauslaituri, 4 000 m³, Kemira Fibres Oy, Valkeakoski
VT 6 moottoritieympäristön arkkitehtisuunnittelu, arkkitehti Anne Eerolan kanssa, 11 km. Tielaitos Kaakkois-Suomen tiepiiri
Kiinteistö Oy Kartanontie, Järvenpää, teollisuus- ja toimistorakennuksen saneeraustyöt, 4 000 m². SKOP-kiinteistöt Oy
Kaasunpoistolaitos, 650 m³. Kemira Fibres Oy, Valkeakoski
Kasarmialue-Kuntolaakson käyttösuunnitelma, suunnittelun valvonta 1993-94, 25 ha. Kuopion kaupunki / Nylund Oy
Arkkitehtitoimistojen liitto ATL ry, arkkitehtitoiminnan laatujärjestelmämalli, toimintatilanteen kartoitus ja työryhmän puheenjohtaja
- 1993-94 Länsiväylän siltojen ja jalankulkuympäristön arkkitehtisuunnittelun valvonta 1993-94, 2 km. Tielaitos Uudenmaan tiepiiri

- 1993 Kuopion Laivonsaaren maankäyttösuunnitelma, suunnittelun valvonta, Oy Hackman Ab /Nylund Oy
Helsingin konservatorio, konserttialin sijoitusehdotus Teollisuuskatu 33, Helsinki, 18.000 m3. Teollisuuskatu 33 Oy
Tapanilan rautatieaseman rakennusaikaiset arkkitehtitehtävät, 8 000 m3.
Valtionrautatiet, Helsingin ratakeskus
Oy C Ab, Vantaan toimitalon laajennusehdotus, 1 800 m3
Talo O, Helsinki, pyörätuoliluiska
R Oy, tontinkäyttösuunnitelma, Vantaa, 3 500 m2
Talo H, Vahto, ulkovärit

1987-1993 Finnmap Oy, Helsinki, arkkitehtiosaston ja rakennussuunnittelusektorin päällikkö

Useita teollisuus- ja toimistorakennuksia ja niiden laajennuksia sekä tontinkäyttösuunnitelmia. Suunnittelun johto- ja rakennuttamisen osatehtäviä. Sisäisten koulutustilaisuuksien ja opintomatkojen organisointia. Konsernin tytäryhtiöiden johtotehtäviä. Toimintojen uudelleenorganisointi ja saattaminen kannattavaksi

Yhteensä 33 toimeksiantoa, julkaistu mm:

Itikka Lihapolar Oy, ruokatehdas, Nurmo 1992

Helsingin Teollisuuskatu 33 Oy, toimistorakennus 1992

Tielaitos, Uudenmaan tiepiiri, Länsiväylän sillat ja jalankulkuympäristö (arkkitehtisuunnittelun valvonta) 1990-92

Meilahden silta, Helsinki 1990

- 1993 Helsingin Tapanilan rautatieaseman toteutusasiakirjat arkkitehti Harri Halstin pääpiirustusten pohjalta. Valtionrautatiet, Helsingin ratakeskus
Kasarmialue-Kuntolaakson käyttösuunnitelma, suunnittelun valvonta. Kuopion kaupunki
Finnmap Oy:n laatujärjestelmä, arkkitehtisuunnittelun toimintamalli, projektin johto. Finnmap Oy
Meilahden silta, Helsinki, arkkitehtoninen konsultointi, Helsingin kaupunki
Rivitalo ja talousrakennus, Xian, Kiinan kansantasavalta, Valmet Paperikoneet Oy
Helsingin Ruoholahden alueen julkisten ulkotilojen yleissuunnitelman 1.vaihe: korkeusasemat. Helsingin kaupunki

- 1992 Kuopion Laivonsaaren maankäyttösuunnitelma, suunnittelun valvonta. Oy Hackman Ab / Nylund Oy
Länsiväylän siltojen ja jalankulkuympäristön arkkitehtisuunnittelun valvonta, Tielaitos Uudenmaan tiepiiri
Suolatehdas, Valkeakoski, 7 600 m3. Kemira Oy Säteri
Kiinteistö Oy Niiralankatu 15, Kuopio, käytettävyysselvitys, 90 000 m. SYP-kiinteistöt
Helsingin Teollisuuskatu 33 Oy, toimistorakennus, 49 000 m3.
Itikka Lihapolar Oy, ruokatehdas, Nurmo, esittelyaineisto
Itikka Lihapolar Oy, ruokatehdas, Nurmo, 200 900 m3; julkaistu Rakennustekniikka -lehdessä nro 3-4/1991
City-Rock Oy, betonitehdas, Vantaa, arkkitehtoninen konsultointi

- 1991 Svenska Handelshögskolan, Vaasa, viitesuunnitelma (L1), 30 000 m3, arkkitehti Toomas Lukkin kanssa

Sucros Oy, Porkkalan tehtaiden työnjohto- ja toimistotilojen järjestelyehdotus, 13 000 m³, arkkitehti Jari Pantzarin kanssa
Helsingin kaupungin rakennusvirasto, kiinteistö Helsinginkatu 24, entisen ruokatehtaan laajennuksen esisuunnitelma, 1 000 m³
Oy Primula Ab, Helsinki, teollisuus- ja toimistorakennuksen laajennuksen esisuunnitelma (L1), 60 000 m³, arkkitehti Seppo Kanervan kanssa
Kemira Oy Säteri, Valkeakosken tehtaiden keskusvalvomo, 3 200 m³
Kuopion keskustan kaupunkikuvan nykytila ja kehitysnäkymät, loppuraportti, 1,5 km²
Finnmap Oy, laatu järjestelmä, arkkitehtisuunnittelun toimintamalli, projektin johto

- 1990 Helsingin KTK-yhdistys, tavarankäsittelyterminaali, Vantaa, 39 100 m³ (T2-vaihe, rakennuslupa ja urakanlaskenta-asiakirjat)
Helsingin Teollisuuskatu 13 Oy, toimistorakennuksen laajennus Posti- ja telelaitoksen käyttöön, Elimäenkatu 8, Helsinki, 50 000 m³
Meilahden silta, Helsinki, arkkitehtoninen konsultointi
Maapohjahallin viitesuunnitelma (L2), Pietarsaari, 107 000 m³, arkkitehti Iiro Toivosen kanssa
- 1989 ABB Strömberg Oy, tontinkäyttösuunnitelma, Helsinki, 340 000 k-m², arkkitehti, prof. Juhani Kataisen kanssa
Oy Kontino Ab, teräslevyn esikäsittelyhalli ja toimisto, Vantaa, 37 000 m³
Valmet Paperikoneet Oy, toimistorakennuksen laajennus, Jyväskylä, 11 100 m³ (L2)
Ilmajoen säästöpankki, Ilmajoen keskuskorttelin kehittämislunnon, 2 ha, kaupallinen konsultti Tuomas Santasalon kanssa
Helsingin kaupungin Ruoholahden alueen julkisten ulkotilojen yleissuunnitelman 1.vaihe: korkeusasemat, 65 ha
SAFA /CAD-SAFA; tietotekniikan käytön selvitys, kysely 130 henkilöjäsenselle ja yritykselle
- 1988 Valmet Oy, rivitalo ja talousrakennus, Xian, Kiinan kansantasavalta, 4 100 m³
Terveyskeskuksen vuodeosaston ja vanhainkodin esisuunnitelma, Sulkava, rakennusarkkitehti Arja Liukkosen kanssa
Onninen Oy, Vallila, Helsinki, tontinkäyttöselvitys, 50 000 m³
Primula Oy, Vallila, Helsinki, tontinkäyttöselvitys
- 1987 As.Oy Koulukallio, Espoo, arkkitehtonisesti arvokkaan rivitaloyhtiön yläpohjien lisälämmöneristys ja vesikattojen uusiminen, 5 000 m²
Helsingin KTK-yhdistys, tontinkäyttösuunnitelma, Vantaa

1984-1989 Nylund Oy rakennussuunnittelutoimisto, Kuopio, arkkitehtiosaston päällikkö ja toimitusjohtaja

Arkkitehtiosaston (8-10 henkeä) päällikkö 1984-85, toimitusjohtaja (15-20 henkeä) 1985-89 (1987-89 oto.)

- Lukuisia, pääasiassa kunnallisten palvelurakennusten, suunnittelu- ja rakennuttamisen osatehtäviä sekä kaupunkisuunnittelutehtäviä Kuopion seudulla sekä muualla Itä- ja Keski-Suomessa.
- Yrityksen saattaminen kannattavaksi.
- Julkaistuja töitä mm:
  - Satamavyöhykkeen käyttösuunnitelma 1987, Kuopio

- Haukivuoren vanhainkoti 1987, kutsukilpailun 1.sija 1986
- Kaupunginsairaalan laajennus 1986, Kuopio
- Väinölänniemen käyttösuunnitelma 1986, Kuopio

1987

Koulukeskuksen peruskorjaus (2 200 m³) ja laajennukset (ala-aste 2 200 ja liikuntatilat 11 000 m³), Vesanto, rakennusarkkitehti Arja Liukkosen kanssa
 Koulukeskuksen peruskorjauksen esisuunnitelma, Rautalampi
 Kerkonjoen ala-asteen peruskorjaus 2 000 ja laajennus 3 000 m³; Rautalampi (luonnossuunnitelmat L1)
 Ammattikoulun LVI-tekniikan osasto, Lapua, 3 500 m³
 Vanhainkoti ja palveluasunnot, Haukivuori (pääpiirustusvaihe), 11 000 + 1 280 m³, rakennusarkkitehti Arja Liukkosen kanssa
 Kirjasto ja kansalaisopisto 3 600 m³, Heinävesi (pääpiirustusvaihe), rakennusarkkitehti Arja Liukkosen kanssa
 Vanhustentalot (palveluasunnot) 1 500 m³, Sulkava
 Lapinlahden kirkonkylän koulurakennusten peruskorjaus, 35 000 m³
 Lapuan ammattikoulun peruskorjaus ja laajennukset, IV ja V vaihe 17 300 ja 4 400 m³ (L2)
 Suonenjoen ammattikoulu, keittiön ja sosiaalityöjen peruskorjaus 3 300 m³ (L²)
 Lapinlahden Heinäahon 3 600, Nerkoon 3 600 ja Puolivälin 2 500 m³ ala-asteiden muutokset ja laajennukset (L2)
 Nilsiäen Palonurmen ala-asteen peruskorjaus (L1) 2 900 m³
 Pieksämäen työkeskuksen uudelleen rakentaminen 4 100 m³
 J Oy; As.Oy T, paritaloryhmä, Vantaa, 4 100 m³
 Kuopion ja Pohjois-Karjalan piirirakennustoimisto; posti- ja teletalon peruskorjaus ja laajennus, Iisalmi (L2), 15 000 m³
 Kuopion koti- ja taideteollisuusoppilaitos, laajennus 1 600 m³
 Terveysaseman kuntoutustilat, Sonkajärvi (L2)
 Vanhainkodin laajennus ja muutos, Pieksämäki, 370 m³
 Satamavyöhykkeen käyttösuunnitelma 50 ha, Kuopio, arkkitehti Raija Seppäsen kanssa; esitelty Suomen Kunnallislehdessä nro 13/1989, Puolan arkkitehtiiliiton kansainvälisessä seminaarissa 1988, Kuopion nykyarkkitehtuuria -näyttelyssä Helsingissä 1989 sekä Tanskan ympäristö- ja energiaministeriön kansainvälisessä Miljøförvaltning ved Vadehavet -seminaarissa Tønderissä, 1996
 Terveysaseman peruskorjaus, Leppävirta, 10 100 m³
 Kuusamon ammattioppilaitoksen sähkötekniikan osasto, 4 000 m³
 Pyhäjärven ammattioppilaitoksen levyseppälinjan halli, 2 600 m³
 Pieksämäen ammattikoulun sähköosaston laajennus (L2), 2 550 m³
 Lapinlahden vanhusten tuki ry; Alapitkän vanhustentalot A, B ja C, Lapinlahti, 1 350 m³
 Vesannon vanhusten ja vammaisten tuki ry; vanhustentalot, 1 100 m³
 Talo P, Vantaa, 370 m³, pääpiirustukset
 Kiviniemen lomaosakekylän yleissuunnitelma, Kangasniemi, 31 ha(L1)
 As.Oy S, Helsinki, pihasuunnitelma, 2 753 m²

1986

Sisätautisairaalan laajennus 9 500 m³, Kuopio, rakennusarkkitehti Arja Liukkosen kanssa; esitelty Sairaala-lehdessä nro 11/1989 ja Kuopion nykyarkkitehtuuria -näyttelyssä Helsingissä 1989
 Rautavaaran koulukeskuksen peruskorjaus: peruskoulu ja lukio, 15 600m³, ja laajennus monitoimitalo, Sivistystoimen yhteisrakennus: liikunta-, nuoriso- ja kansalaisopiston tilat 11 772 m³
 As.Oy Koivikkopiha, rivitalot 3 kpl 4 100 m³. Rakennuskunta Haka Kuopio
 Haukivuoren yläasteen ja lukion peruskorjaus ja laajennus 21 000 m³
 Ammattikoulun rakennustekniikan osasto (III vaihe), Lapua, 3 700 m³

Nilsin Konttimäen ala-asteen peruskorjaus 1 600 m³
Päiväkeskus, Sulkava, 3 250 m³
Ammattikoulun sähkötekniikan osaston ja liikuntatilojen peruskorjaus (vaihe III), Lapua, 18 000 m³
Latsinmäen liikuntapaikkasuunnitelma, 50 ha, Rautalampi
Paljakanvaaran laskettelukeskuksen yleissuunnitelma, Rautavaara, 100 ha
Väinölänniemen käyttösuunnitelma, 15 ha, Kuopio, arkkitehti Raija Seppäsen kanssa; esitelty Suomen Kunnallislehdessä nro 14/1988 ja Kuopion nykyarkkitehtuuria -näyttelyssä Helsingissä 1989
Haukivuoren keskustan ala-asteen laajennus, 600 m³
Keiteleen vanhustenkotiyhdistyksen rivitalot V ja VI, 1 240 m³
Haukivuoren vanhainkodin kutsukilpailu, 1.sija, rakennusarkkitehti Arja Liukkosen kanssa
Talo S laajennus, Vantaa, 350 m³

1985 Lukion peruskorjaus ja laajennus 6 500 m³, Juankoski
As.Oy Kuopion Suvirinne, rivitalot A ja B, 2 825 m³, Lujabetoni Oy
Lapuan ammattikoulun laajennus ja peruskorjaus, vaiheet I ja II, 20 000 m³
Puijonlaakson palvelukeskus Oy; ostoskeskuksen laajennukset, esisuunnitelma, Kuopio, 22 000 m³ sekä asemakaavan muutos
Sulkavan vanhainkoti-terveyskeskuksen yleissuunnitelma ja rakennuskaavan muutos
Kerimäen Rämilänpellon päiväkodin 2 800 m³, luonnokset (L1)
Kerrostalo (talo c), Punkaharju, 3 500 m³. Kiint.Oy Koivutie
Tervon vanhainkoti, KVR-luonnokset 10.000 m³
Jäppilän vanhustentalosäätiön rivitalo 1 100 m³. Keski-Savon Haka Oy
Talo N, Kuopio, muutossuunnitelma

1984 Ammattikoulun laajennus, Kuusamo
Ammattikoulun auto- ja metalliosastot, Lapua
Koillis-Pohjanmaan ammattikoulun laajennus ja peruskorjaus, Taivalkoski
Mustikkasuon puiston yleissuunnitelma, Sonkajärven keskusta, 5 ha
Talo H, Kuopio, julkisivujen uudistussuunnitelma

1984 Arkkitehti Anna-Liisa Mertaajan kanssa:
Vanhainkoti, Sonkajärvi, 10 000 m³
Saastamoinen Oy:n puukipsilevytehdas, Kuopio, 100 000 m³
Vaalijalan kuntainliiton hoito-osasto 11:n saneeraus 4 000 m³
Monitoimitalo, Lapinlahti, 28 500 m³
Kirjasto, Haukivuori, 1 670 m³

1982-1984 Finnplanco Ltd /Finnmap Oy, Kaavoitusarkkitehti Al Baha, Saudi-Arabia
Kaavoitusarkkitehti, yleis- ja detaljikaavaryhmän (8 henkeä) päällikkö: 18 kaupungin yleis- ja detaljikaavat Al Bahan seudulla (350 000 as). Julkaistu.
Projektipäällikkö: 18 kaupungin yleis- ja detaljikaavat Al Bahan seudulla (350 000 as); esitelty Seutusunnittelu-lehdessä nro 4/1986
Maankäytön suunnittelu: Yleis- ja detaljikaavat Al Bahan seudulla: Baljurashin (50 000 as), Bani Kabirin (20 000 as), Al Humaydin (5 000 as) ja Nawanin (5 000 as) kaupungit, beduiinimallikylä Al Jifdrah (2 000 as)

1982-1982 Kaista & Sebbas Oy Insinööritoimisto, Helsinki

Kaavoitusarkkitehti Libyan seutuhankkeissa: Ajdabiyan (50 000 asukasta) ja Sirten (50 000 as.) yleiskaavat; Ajdabiyan yleiskaavaehdotus, 50 000 as; Sirten yleiskaavaehdotus, 50 000 as, avustavia tehtäviä

1974-1984 Vantaan kaavoitus- ja kiinteistövirasto: asemakaavasunnittelija (virkavapaa 1982-84)

Asunto- ja teollisuusalueiden sekä saneerausalueiden asemakaavoja 11 kpl, yhteensä noin 300 ha.

- 1981 Nissas, uuden pientaloalueen asemakaava, 22,8 ha, 31 100 k-m²
Metsola 3, pientaloalueen asemakaava, 79,5 ha, 117 800 k-m²
Rekolanmäki, sairaala- ja asuntoalueen asemakaavan luottamuselinkäsittely, 90,2 ha, 188 500 k-m²
- 1980 Kanerva 2, varasto- ja teollisuusalueen asemakaava, 79,1 ha, 325 900 k-m²
As.Oy Siltakoivu, Helsinki, pihasuunnitelma, 2,7 ha
- 1979 Tikkurila VII ja IX, keskustan saneerausalueet, 15,8 ha, 30 000 k-m²
Kinapori, pientalo- ja oppilaitosalueen asemakaava, 33,2 ha, 50 900 k-m²
- 1978 Kanerva 1, uuden omakotialueen asemakaava, 15,4 ha, 58 tonttia
Vaarala 3, pientalo- ja teollisuuskorttelien asemakaava, 21,3 ha, 72 800 k-m²
Kuusikko 2, teollisuus- ja asuntoalueen asemakaava, 9,9 ha, 33 400 k-m²
- 1977 Jyvätie, olevien ja uusien pientalokorttelien asemakaava, 21,1 ha, 18 400 k-m²
Rajakylä 2, pientaloalueen asemakaava, 21,2 ha, 28 000 k-m²

1975-1976 Puolustusvoimat: Asevelvollisuus

Lohtajan ilmatorjuntaleirialueen käyttösuunnitelma
Reserviupseerikoulun kurssin 150 kurssijulkaisun taitto ja ulkoasu
Reserviupseerikoulun sotilaskodin tarjoilutiski, Hamina, arkkitehti Johan Pfeiferin kanssa

1974-1975 Vantaan kaupunki, nuorempi suunnittelija

- 1975 Metsola, Korpivaara Oy:n teollisuuskorttelin asemakaava, 12,6 ha 78 000 k-m²
"Asuin ympäristön parantamisesta", asemakaavoituksen tavoitteita pohtineen työryhmän raportti, työryhmän jäsenenä
- 1974 Veromies 1, Wihuri Oy:n teollisuuskorttelin asemakaava, 28,1 ha 173 000 k-m²
Jokiniemen keskus, perustiedot ja tavoitteet, 47,5 ha, 173 760 k-m² sekä yleiset rakennukset, arkkit. Erkki Korhosen avustajana

1973-1974 Helsingin kaupunkisuunnitteluvirasto, asemakaavaosasto, tutkimusavustaja /arkk.yo

1974 Seurantatutkimus Pihlajiston asuntoalueen toteuttamisesta, Heikki Sumun avustajana.

1971-1973 Arkkitehtitoimisto Ilkka Rimala Ky, avustava suunnittelija /arkkit.yo

* Ilkka Rimalan ja Aulis Riikosen kanssa: Eurocell-pientaloelementtijärjestelmä, rivi- ja omakotitaloja Helsinkiin, Vantaalle, Kirkkonummelle ja Vääksyyn.

1973 Asuintaloryhmä, Heikkilä, Kirkkonummi, Ilkka Rimalan ja Aulis Riikosen kanssa; julkaistu kirjassa Jussi Vepsäläinen: Puutalon suunnittelu 1974
Talo Juurikkala, Vantaa, Ilkka Rimalan avustajana
Teboil-huoltoasema, Rautavaara, Ilkka Rimalan avustajana

1972 Ehdotus Asuntoreformikilpailuun: Teräsrakenteinen pientalojen tilaelementtijärjestelmä; Ilkka Rimalan ja Aulis Riikosen avustajana; palkintoluokka ilman palkintoa (tilaajan ehto)